

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra geografie

Bakalářská práce

Územní polarita socioekonomické diferenciace Chorvatska

Vypracoval: Eva Krejcarová
Vedoucí práce: RNDr. et. PhDr. Aleš Nováček, Ph.D
České Budějovice 2016

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne .....

.....
Eva Krejcarová

Poděkování:

Zde bych ráda poděkovala RNDr. et PhDr. Aleši Nováčkovi, Ph.D., vedoucímu mé bakalářské práce, nejen za jeho odborné a cenné rady, ale zejména za vynaloženou ochotu a pomoc, kterou mi poskytl v průběhu vypracování této práce. Také bych ráda poděkovala svým rodičům a sourozenci za morální podporu, kterou mi poskytli během mého studia

ANOTACE:

KREJCAROVÁ, E. (2016): Územní polarita socioekonomické diferenciacie Chorvatska. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, s. 74

Bakalářská práce se věnuje studiu územní polarit socioekonomické diferenciacie Chorvatska. Hlavním cílem práce je sledování této problematiky na základě předem zvolených indikátorů, které jsou klasifikovány do tří skupin – ekonomické, sociální, ostatní. Ke sledovaným ukazatelům patří např. hrubý domácí produkt, míra nezaměstnanosti, rozvodovost či religiozita. Finální výsledky jsou zaměřeny na určení determinantů, které ovlivňují charakter jednotlivých regionů a vymezení míry polarit

Klíčová slova: územní polarita, socioekonomická diferenciacie, střední Evropa, Chorvatsko, indikátory, determinanty.

ABSTRACT:

KREJCAROVA, E. (2016): Territorial polarity socio-economic differentiation in Croatia. Bachelor thesis. University of South Bohemia in Ceske Budejovice. Faculty of Education, Department of Geography, p. 74

This thesis is devoted to the study spatial polarity socioeconomic differentiation of Croatia. The main objective of this Thesis is followed on the base of chosen indicators which are divided into three groups – economic, social and the others. The indicators include gross domestic product (GDP), unemployment, divorce or religiosity. Final results are focused on specifying degrees of polarity and defining determinations which involve the character of particular regions.

Key word: spatial polarity, socioeconomic differentiation, Central Europe, Croatia, indicators, determinants.

OBSAH:

1. ÚVOD	5
2. TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE	8
2.1 Diskuze s literaturou	8
2.2 Teoretické přístupy	13
3. Metodika práce.....	15
3.1 Vymezení regionů a výběr ukazatelů	15
3.2 Zpracování dat a analýza faktorů.....	19
4. Historicko-geografický kontext sledované polarity	22
4.1 Socioekonomická diferenciacce a její západ-východní gradient v Evropě	22
4.2 Chorvatsko v historickém kontextu	24
5. Analýza socioekonomické diferenciacce regionů Chorvatska a detekce prvků územní polarity	30
5.2 Ekonomické ukazatele	30
5.3 Sociální ukazatele.....	36
5.4 Ostatní aspekty	45
5.5 Faktorová analýza	51
6. Syntéza územní polarity Chorvatska	60
6.2 Hlavní determinanty územní polarity Chorvatska	62
6.3 Kategorizace indikátorů dle míry polarity.....	64
7. Závěr	67
8. Zdroje.....	69
8.2 Knižní zdroje:.....	69
8.3 Internetové zdroje	71
9. Seznam map	73
10. Seznam tabulek	73
11. Seznam obrázků.....	74

1. ÚVOD

Chorvatsko, jeden z nástupnických států bývalé Jugoslávie, rozkládající se na pomezí Středomoří a Balkánu. Ve své dnešní podobě ho známe až od roku 1991, kdy svojí nezávislost získalo odtržením se od bývalé Jugoslávie. Rozpojení tohoto paktu však bylo doprovázeno krvavou Balkánskou válkou, která svého konce našla až v roce 1995. Právě Balkánská válka stála za mnohými ekonomickými a sociálními důvody, které nejen pozdržely ekonomický vývoj Chorvatska, ale obzvláště se stala hlavní příčinou prohloubení územních disparit mezi vnitrozemskou a pobřežní částí. Balkánská válka však jen **prohloubila** ekonomickou rozdílnost Dalmácie a Slavonie, nicméně rozdělení Chorvatska na dvě části, lze datovat již do dob starověku, kdy Římská říše nevládala spravovat toto území jako celek. Historický vývoj těchto dvou částí, s menšími prostoji, probíhal odděleně až do konce druhé světové války, kdy se o jejich alespoň částečné propojení, zasloužil Jugoslávský prezident Josip Tito. Následná vláda Josipa Tita celkově pozměnila cestu, kterou se mělo Chorvatsko ubírat. Za pomoci jednotek OSN odpoutal Jugoslávii od vlivu Východního bloku a přiklonil se na stranu Západu. Tento krok mu pomohl zejména při opětovném zavedení ekonomických opatření, která pomohla ke zlepšení ekonomické situace celé Jugoslávie. Na rozdíl od ostatních komunistických států střední Evropy, tak zde bylo postupně povoleno soukromé podnikání, volné cestování obyvatel Jugoslávie za prací či studiem do zahraničí, podpora cestovního ruchu či zrušení centrálně plánované ekonomiky a zavedení tržního socialismu, jejímž cílem již nebylo plnit pětiletý plán, nýbrž zaměření na zisk, který výroba přinášela.

Kromě Dalmácie a Slavonie, lze na území Chorvatska vyčlenit ještě jeden specifický územní celek, a to hlavní město Záhřeb. Záhřeb jakožto ekonomické, finanční a vzdělanostní centrum celého Chorvatska postupně nabývá na síle a čím dál víc se v ekonomickém pohledu vzdaluje od zbylých částí země. Tento fakt se nejvíce projeví v analytické části práce, kde dojde k jak k tabulkovému, tak i grafickému znázornění pomocí mapových výstupů ekonomických, sociálních a ostatních ukazatelů daných oblastí. V tomto ohledu má velmi výhodnou polohu Záhřebská župa, která se rozprostírá kolem hlavního města. Zde dochází k postupnému projevu suburbanizace, která byla v důsledku Balkánské války na území Chorvatska pozdržena. V posledních dvaceti letech je zde možné pozorovat postupný vznik satelitních měst, průmyslových či logistických parků nebo budování dopravních obchvatů kolem hlavního města, do velmi blízké budoucnosti, tak lze předpokládat, že současná ekonomická síla hlavního města se rozdělí mezi Záhřeb a Záhřebskou župu.

Jak již bylo naznačeno, tak vymezení územní polarity socioekonomické diferenciaci Chorvatska proběhne na základě předem určených indikátorů, které budou aplikovány na vybrané územní celky. Vybrané indikátory budou rozděleny do tří kategorií, tak aby zastoupily ekonomické, sociální, kulturní a politické složky státu, po vzoru předchozích prací, které již vznikly pod záštitou

katedry geografie Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Přínosem této studie je tak návaznost na již obhájené práce, kterými jsou například Holakovský (2014), Ležáková (2014), Kněžíčková (2015) či Kebza (2015).

Jak již bylo předestřeno výše, cílem této práce je za pomoci prostorové analýzy vybraných socioekonomických ukazatelů sledovat územní polaritu socioekonomické diferenciaci Chorvatska. Územní analýza proběhne na základě předem určených indikátorů, které budou rozděleny do třech kategorií – ekonomické, sociální a ostatní. Do poslední jmenované skupiny, budou přiřazeny ukazatele zastupující kulturní a politickou složku státu.

Na základě vymezení cílů práce lze stanovit několik hypotéz:

- Tradiční poloha zemí střední Evropy mezi vyspělým Západem a zaostávajícím Východem má za následek určité rozdíly mezi kraji uvnitř těchto států. (Nováček 2012). Lze předpokládat, že se určitá regionální diferenciaci projeví i na území Chorvatska.
- Myrdalova teorie kumulativních příčin uvádí, převažující negativní vliv působení vyspělejších regionů na méně vyspělé regiony, doplňuje však i výskyt pozitivních vlivů (růst poptávky ve vyspělých regionech po surovinách a zemědělských produktech vyráběných v méně vyspělých regionech. (Blažek 1999) Tržní síly vedou k prohlubování meziregionálních rozdílů – jinak řečeno, Bohaté regiony ještě více bohatnou a chudé naopak chudnou (Blažek, Uhlíř 2002)
- Hodnoty některých ukazatelů (HDP, výše průměrného platu, zaměstnanost v terciéru), budou silně determinovány přírodními faktory, především pohořím Velebit, Dinárskými horami v západní části země a úrodnou panonskou pánví rozkládající se ve vnitrozemí. Na příkladu Maďarska (Kebza 2015) lze očekávat nižší hodnoty v rámci ekonomické skupiny indikátorů na území úrodného vnitrozemí, oproti zbytku země.

- Župa hlavního města Záhřebu, ačkoli se nachází ve východní části státu, bude díky svému městskému charakteru a významu vykazovat hodnoty, zejména v rámci ekonomických ukazatelů (HDP/obyvatele, nezaměstnanost, průměrná hrubá mzda) bližší spíše rozvinutým západním regionům, jakož i u jiných států střední Evropy, kterými lze rozumět Německo (Kněžíčková 2015), Rakousko (Ležáková 2014).
- Zásluhou obecnému trendu koncentrace obyvatel do měst a jejich zázemí dochází k úbytku věřících (Hupková 2013). Lze předpokládat, že nižší religiozitu zaznamenají regiony s vyšší mírou a naopak že nižší míra religiozity bude zaznamenána u regionů s nižší mírou urbanizace.

Za účelem splnění vytyčených cílů byla bakalářská práce koncipována do několika hlavních oddílů. Úvodní část zasvětila čtenáře do tématu práce, dále vytyčila základní cíle a hypotézy práce. Navazující teoretická část byla rozdělena do dvou podkapitol. První se věnuje diskuzi s literaturou, zde jsou zejména porovnávány a reflektovány názory, přístupy a koncepty vybraných autorů, autoři jsou zde zastoupeni jak čeští, tak zahraniční. Třetí podkapitolu utváří metodologická část, kde nejprve dochází k představení základních kvantitativních metod, které byly v práci použity, dále pak seznámení čtenáře s výběrem vhodných indikátorů či územních jednotek. Čtvrtá kapitola této studie se zabývá historicko-geografickým kontextem sledované problematiky, zde bude představeno postavení Chorvatska v současné Evropě. Následný historický kontext Chorvatska podá čtenáři ucelený přehled základních historických mezníků, které se podílely na vývoji územní polarizace socioekonomické diferenciaci Chorvatska.

Jádrum celé práce a zároveň neobsáhlejší částí práce se však stane analýza regionální diferenciaci podle vybraných sociogeografických ukazatelů, i zde přetrvává již naznačené rozdělení do tří skupiny, tedy ekonomických, sociálních a skupiny „ostatních“ indikátorů. Tyto ukazatele následně pomohou určit polarizaci v rámci Chorvatska. Veškeré sociogeografické ukazatele budou znázorněny jak pomocí tabulek, tak i pomocí mapových výstupu. Následně bude navazovat syntéza práce, kde dochází ke snaze detekovat prostorový gradient, určení a vysvětlení hlavních příčin a determinantů zjištěné územní polarizace v Chorvatsku. Závěrečná kapitola shrne celou problematiku práce, zhodnotí její průběh a výsledky. Dochází zde k reflexi vytyčených cílů a stanovených hypotéz.

2. TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE

Se správným pochopením problematiky územní polarity souvisí i vysvětlení základních teoretických pojmů, které jsou s touto problematikou úzce spojeny. Právě následující teoretická část tak podává reflexy vybrané literatury, ve které budou zastoupeni čeští i zahraniční autoři, kteří se zabývali regionalizací Evropského prostoru či vývoji duality na území Evropy. Druhá část této kapitoly seznámí čtenáře se základními teoretickými přístupy, vážícími se k danému tématu.

2.1 Diskuze s literaturou

Výchozí hypotéza rozděluje území Chorvatska na dva regiony, vyspělejší západní oblast a zaostalejší východní část, pokud pracujeme s těmito regiony, je na místě uvést alespoň základní znalosti regionalizace. Regionalizací tedy rozumíme členění území na jednotlivé regiony. Regiony se elementárně dělí na funkční a homogenní. Homogenní regiony jsou vnitřně stejnorodé, vymezené na základě určité vlastnosti nebo znaku, který je typický pro celé území regionu. Častěji se s nimi pracuje ve fyzické geografii (např. regiony klimatické, geomorfologické...), dále ale mohou i zobrazovat socioekonomickou realitu (průmyslové regiony, turistické destinace, rozvinuté či zaostalé regiony apod.). Vyznačují se maximální vnitřní homogenitou a maximální vnější heterogenitou. Heterogenní regiony jsou nesourodé z hlediska vlastností, ale jsou jednotné z hlediska vztahů jejich vnitřních složek. Kritériem pro vymezování těchto regionů je intenzita vzájemného působení a síla vazeb mezi nodálním centrem a prvky v zázemí. Příkladem těchto vazeb může být dojíždka za prací, do škol či za službami, které jsou poskytovány centrálním městem (Holešinská 2009, str. 10-11).

Ucelenou a komplexní historicko-geografickou analýzu středoevropského prostoru ve své publikaci nabízí Nováček (2012). Ten rozdělil Evropu na dva samostatné a svébytné regiony – hospodářsky vyspělý Západ a zaostávající Východ. Nováček (2012) se ve vývoji duality nezaměřil pouze na současnost, ale sleduje její vývoj od dob starověku až po současnost. Rozdělení Evropy na Východ a Západ uvádí jako poměrně mladé a aktuální zejména po druhé světové válce, kdy byla Evropa rozdělena železnou oponou. V této situaci představuje Západ vyspělou část a Východ zaostávající část Evropy. V dnešním pojetí duality je nutno zmínit, že dnešní pojetí Západu dalece přesahuje rámec Evropy a představuje tak nejvyspělejší části světa. Mezi těmito regiony však existuje přechodné pásmo, které se zapříčinilo o trojím rozdělení neboli „trilitě“ Evropy. Tímto přechodným pásmem byla nazvána „střední Evropa.“ Autorka v této publikaci našla inspiraci zejména při výběru vhodných ukazatelů, pro znázornění územní polarity Chorvatska.

Rozdělení Evropy na tři regiony, tedy problematice trilitě Evropy, se dále věnuje historik maďarské národnosti Szücs (2001), ten rozdělil Evropu na východní, západní a středovýchodní. Středovýchodní Evropu definuje jako smluvní pojem, který vznikl z potřeby nějak pojmenovat oblast, která nepatří zcela ani k Východu ani k Západu. Stejně jako Nováček spatřuje Západ jako kulturně i

hospodářsky vyspělé země a přímo zde uvádí příklad Francie a Anglie. Východ spatřuje jako pravoslavné dědictví Byzance. Své rozdělení opírá o tzv. kulturně náboženské kritérium a počátky duality datuje do 19. století, kdy v Rusku probíhaly spory mezi tzv. Slavjanofily a Západníky.

Česko-francouzský politolog a historik Rupnik (1992) poukazuje především na vliv železné opony jako vojenského a ideologického předělu, střední Evropu tedy spatřuje ve státech mezi Ruskem a Německem. Zdůrazňuje však, že každý stát vidí střed Evropy zcela jinde, pro Čechy a Slováky například střední Evropa představuje celou oblast bývalého Rakouska - Uherska, oproti tomu Poláci zase vyčleňují Německo, ale zahrnují sem Baltské státy a dokonce i Ukrajinu. Rupnik (1992) se dále zabývá i otázkou Balkánu, dle něj, však není možné do střední Evropy začlenit celý Balkán, vyčleňuje z něj tedy alespoň Slovinsko a Chorvatsko, pro které střední Evropa představuje možnost distancovat se od zaostalého a pravoslavného jihovýchodu. Autor dále cituje Francouzského spisovatele českého původu Kunderu, který Střední Evropu popsal jako ležící „zeměpisně ve středu, kulturně na Západě a politicky na Východě“ (in Rupnik 1991, s. 13).

Z historického pohledu nahlíží na střední Evropu významný český historik Křen (2010), ten převážnou část své publikace věnuje detailnímu popisu historie vybraných států střední Evropy. Zajímavá je však citace francouzského historika Jacques Le Ridera, který střední Evropu viděl jako ansábl, který má v každé epoše jiný rozsah a jiný význam či výměr. Dokonce lze říci, že nahlížena z různých hledisek – hospodářského, sociálního, demografického nebo kulturního - má střední Evropa vždy jiný a odlišný tvar. Totéž platí i o stanovišti pozorovatele: Ve Francii se často ke střední Evropě počítá nebo alespoň počítávalo Německo, jinak viděl tuto krajinu ve svém životě třeba Metternich, známý výrokem, že za jeho Vídeňským zámek začíná Asie, a jinak ji asi vidí dnešní Rakušané, kteří řadí Vídeň k Západu a západněji položená Praha jim připadá jako součást Východu (Křen 2010, s. 26).

Polský historik Halecki (2000) střední Evropu charakterizuje jako zónu přechodu mezi Západem a Východem, dále však navrhuje její vnitřní rozlišení na *West a East central Europe*. Wandycz (2004) popisuje střední Evropu jako jakési „střední pásmo“ mezi východem a Západem. Oba autoři shodně považují obě části Evropy za dostatečně svébytné a historicky identifikované regiony, které dohromady tvoří jeden celek. Britský historik Seton-Watson ve své knize *Eastern Europe* spojil střeoevropskou trojici (Polsko, Československo a Maďarsko) s Balkánem (Křen 2010, s. 26).

Z pohledu politického nahlíží na danou problematiku Krejčí (2000), ten střední Evropu definoval jako ideu, která v sobě skrývá jak objektivní zeměpisné a mocenské charakteristiky, tak i duchovní soudy. Dle něj se střední Evropa rozkládá v pruhu od střeoevropské nížiny na severu po Balkán na jihu. Dále střední Evropu rozčleňuje na tři zóny. První, severní zóna, v sobě zahrnuje Střeoevropskou či Polsko-německou nížinu při pobřeží Severního a Baltského moře, směrem na východ se rozšiřuje a plynule přechází ve Východoevropskou rovinu. Dnes do této zóny zahrnujeme Německo a Polsko. Ohraničení vnitřní zóny na severozápadě vytváří Šumava, Krušné hory, Krkonoše

Orlické hory, Jeseníky a Karpaty; na východě je pak ohraničená řekou Prut; na jihu pak řekou Kupa. Celá tato oblast zahrnuje Karpatsko-alpskou oblast, přesněji tedy státy Česko, Slovensko, Rakousko, Maďarsko či sever Chorvatska. Zatímco sever Chorvatska lze dle Krejčího (2000) nalézt ve vnitřní zóně, tak jižní část státu nalezneme v zóně jižní. Jižní zóna začíná na severu u řek Sávy a Duje a táhne se na jih ke Středozezemnímu a Egejskému moři. Lze sem tedy zahrnout jižní část Chorvatska, Bosnu a Hercegovinu, Makedonii, Bulharsko, Albánii, Řecko a dokonce i Evropskou část Turecka. Dále Krejčí (2000) rozvíjí myšlenku, že pro geopolitické vymezení střední Evropy existují dvě základní podoby. První střeoevropská federalistická koncepce nezahrnuje oblast Německa a v českém prostředí se jí zabývali například František Palacký nebo Milan Hodža. Další koncepce zahrnovala oblast Německa a zabývali se jí převážně němečtí ekonomové jako K. Neumann nebo A. Penck. Tito ekonomové dále rozvedli myšlenku tzv. Mitteleuropy, která se pro ně měla stát řešením německých obtíží.

Myšlenky teorie Mitteleuropy, ucelil Krejčí (2010) ve své publikaci Geopolitika střeoevropského prostoru. K rozvoji této myšlenky docházelo zejména ve 30. – 40. letech 19. století, mezi propagátory patřily Viktor Franz von Adrian-Werburg, Gustav von Meussena, Karl Friedrich Nebenius. Cílem bylo vytvoření jednotného ekonomického prostoru, který by byl schopný autarkického vývoje a byl by chráněn protekcionismem. Teorie původně měla být jen jakousi vizí ekonomické zóny, avšak postupem času se změnila na specifickou státní ideu a na zjevném předurčení Německa. Karl von Bruck ve své práci spojil rakouskou a italskou federaci spolu se švýcarskou a německou. Tento střeoevropský celek měl čelit Francii, Británii a Rusku. Josef Edmund Jörg byl přesvědčen, že evropská mocenská rovnováha zastarala a prosazoval spojení Pruska a Rakouska, spojením se měl mezi Východem a Západem vytvořit tzv. Mittelstellung (Krejčí 2010, s. 106). Constantin Frantz se v 50. letech 19. století pokusil o rozšíření střední Evropy spojením germánské aliance, skandinávských států a Anglií. I tento autor zdůrazňoval nadřazenost německého státu, jelikož Německo bral jako nástupce Římské říše. Střeoevropská aliance se měla táhnout od severního mysu v Norsku až k portugalskému městu Faro. Ve svých textech odmítal islámskou, asijskou a barbarskou kulturu a kombinoval pacifismus a imperialismus. Dále zastával názor o vytlačení Ruska ze západní Evropy, Polsko mělo získat kulturní svobodu a autonomii, ovšem založenou na zisku z moci německého souseda a jeho kulturní nadřazenosti. Ve svém díle z 80. let 19. století pak dokonce uvažoval o existenci dvou velmocí, USA a Ruska, kterým bude moci čelit pouze sjednocená federální Evropa (Krejčí 2010, s. 107). Asi nejznámějším představitelem Mitteleuropy byl Friedrich Neumann, který roku 1915 vydal knihu s názvem Mitteleuropa. Ta v sobě kombinuje německý nacionalismus a imperialismus s liberalismem a socialismem. Neumann věřil ve vytvoření světového státu a následného možného odstranění válek. Tento geopolitický celek se měl rozprostírat na území mezi Ruskem a Západními mocnostmi, ohraničení tohoto celku opírá o přírodní hranice, kdy tvrdí, že Evropa je rozdělena dvěma příkopy, první spatřuje v oblasti od dolního Rýna

k Alpám a druhý nachází v oblasti od Lotyšska buď do západní, nebo východní části Rumunska. Jeho představa obsahovala i redukovaný počet center, tedy omezení na Londýn, New York a Moskvu. Základem jeho představy unie byla vize ekonomické jednoty střední Evropy, tato unie měla být politickým projevem středoevropského hospodářského národa a měla představovat tzv. „praktický socialismus“. Jádrem tohoto státu mělo být Německo a oficiálním jazykem němčina, tímto autor opět dával najevo nadřazenost německého národa.

Z pohledu historické geografie, definuje střední Evropu ve svém díle Zwettler (1992). Ačkoliv dílo není přímo aktuální, jelikož se autor zaměřil na charakteristiku regionů Evropy na období 5. – 17. století, tak vymezené regiony téměř přesně kopírují regiony dnešní. Autor detailně charakterizuje jednotlivé regiony z komplexního pohledu, ten zahrnuje etnickou, demografickou, náboženskou ale i hospodářskou složku. Kromě detailního popisu autor dále čtenáři nabízí mnoho tabulek obsahujících různá a zajímavá statistická data.

Křen (2005) kromě ucelených dějin jistého časového úseku nabízí čtenáři i přehled odlišností Východu a Západu. Za konstitutivní element východní Evropy považuje orientální vlivy, na to navazuje i náboženství, jejímž základem je Islám. Zdůrazňuje i státnost církve a její případný srůst se státem. Další odlišnost spatřuje v duchovním smyslu, kdy uvádí zajímavý postřeh, že ve Východní Evropě buďto zcela chybí nebo jsou jen málo rozvinuté znaky renesance, humanismu a reformace. Ve smyslu politickém vidí Východ jako despocie a autokracie. Pluralitní demokracie zde zcela chybí, nebo je jen velmi slabě vyvinuta, důkazem může být i rozdíl venkova, kdy nevolnictví a vesnická komunita jsou viděny jako fiskální jednotky. Oproti tomu stojí Západ, kde v náboženství převládá katolicismus či protestantství. Pro západní Evropu se stal typický dualismus církve a státu. V minulosti převažoval stavovský stát založený na soustavě lenních vztahů nebo absolutismus. Základem západu byla pluralitní demokracie a venkov byl známkou poddanství.

Zcela zvláštní postavení představuje studie britského demografa a sociálního historika s českými kořeny Hajnala, ten na základě výzkumu sňatečnosti, velikosti rodiny a dědického práva rozlišil dva základní modely rodiny v Evropě, přesněji na severozápadní model, který byl definován jednogenerační rodinou s malým počtem členů, relativně pozdním vstupem do manželství a vyšším podílem celoživotně svobodných žen a mužů v populaci, a takzvaný jihovýchodní model, který je vyznačován více generační mnohočlennou rodinou s nižším věkem vstupu do manželství a vysokou sňatečností. Autor ale poukazuje na skutečnost, že tyto modely rodiny se stabilizovaly někdy počátkem 16. století, ovšem od 20. století se rozdíl mezi nimi začínají stírat. Hajnalova linie procházela přibližně po spojnici mezi Petrohradem a Terstem. Lze tedy říci, že Chorvatsko by spadalo do jihovýchodního modelu (Nováček 2012, s. 26-27). Tak jako na základě jednoho faktoru vymezil Hajnal tyto dva regiony, tak zase čistě na náboženském faktoru postavil svoji teorii Huntington. Ten svoji hranici pro vymezení Západu a Východu vede po východní hranici Finska, pobaltských států,

Polska, Slovenska, Maďarska a i Chorvatska. Na rozdíl od Chorvatska, však třeba Bosnu a Albánii přiřčleňuje k islámskému světu (Nováček 2012, s. 37).

Pro vytvoření uceleného přehledu Chorvatských dějin a zaměřením se na vývoj duality státu v průběhu historie, se stala inspirací publikace z řady vydavatelství Lidových novin Perenčevic, Rychlík (2008). Ti hledají počátek chorvatské duality již v roce 395 před naším letopočtem, kdy Chorvatské území, nebo spíše tehdy ještě Ilyrská říše, byla pod nadvládou Římské říše rozdělena na východní a západní část, neboť celé území nedokázali spravovat. Vývoj těchto dvou celků probíhal, s menšími prostoji, odděleně až do konce druhé světové války. Tyto rozdíly však přetrvávají i v dnešním pohledu na Chorvatsko, neboť doposud je vnitrozemská část brána jako Slavonie a regiony rozkládající se při pobřeží Jaderského moře, stále nazýváme Dalmácií. Ucelený pohled na dějiny jihoslovanských zemí pak nabízí kniha Šesták a kol. (1998). V těchto prací se autorka inspirovala zejména při sestavení kapitoly 4.1.

Statistická data byla čerpána primárně ze dvou internetových zdrojů. Hlavním zdrojem dat se pro tuto studii staly statistické ročenky Chorvatského statistického úřadu, ty jako jediné nabízely potřebná data sledovaných jevů pro sledované jednotky NUTS 3. Spíše doplňujícím zdrojem se pak stal Eurostat neboli statistický úřad Evropské unie. Eurostat sice nabízí mnoho dat, přehledné tabulky, grafy i mapy, avšak pracuje spíše s jednotkami NUTS 2, v rámci kterých je Chorvatsko rozděleno pouze za dva regiony, tedy na Slavonii a Dalmácií.

2.2 Teoretické přístupy

Jak vychází z předchozí kapitoly (2.1) problematika územní polarizace úzce souvisí s regionalizací evropského prostoru. Již byl zmíněn teoretický přístup rozdělení Evropy na Západní a Východní region, poměrně dlouhou dobou historie však převládalo rozdělení Evropy na Severní a Jižní region. K tomu názoru se přiklání i již zmíněný Nováček (2012). Ten spatřuje severojižní typ rozdělení Evropy aktuální zejména do roku 800 před naším letopočtem, kdy se Karel Veliký nechal korunovat na císaře a Západ se začínal postupně emancipovat. Jih v této situaci představoval vyspělou antickou civilizaci, zatímco Sever byl viděn jako „barbarský“, tedy region stojící mimo vyspělou civilizaci. Mnozí autoři vymezují dominanci severojižního gradientu až do období pozdního středověku či dokonce až do mladší moderní doby (Křen 2005). Jisté disparity mezi severním a jižním regionem však lze spatřovat i dnes, jako příklad lze zmínit Belgie rozdělenou na základě jazykového kontextu na bohatší vlámský Sever a relativně chudší valonský Jih.

Hlavními představiteli teorie jádro-periferie jsou G. Myrdal, A. Hirschman, J. Friedmann, D. North, F. Perroux. Tito autoři představují v teorii jádro-periferie poměrně homogenní skupinu, avšak existují zde i patrné rozdíly, ty představují zejména rozdílný náhled na vlivy vyspělejších regionů na regiony méně rozvinuté. Myrdalova teorie kumulativních příčin stála na tvrzení, že jakmile z jakýchkoli důvodů vznikne mezi regiony rozdíl, jejich další vývoj pak bude rozdíl prohlubovat. Příčinu meziregionálních disparit spatřoval jako fyzicko-geografickou a historickou. Tento model lze aplikovat i na území Chorvatska, kde se čím dál víc prohlubuje rozdíl mezi pobřežní a vnitrozemskou částí, největší prohloubení disparit území bylo způsobeno Balkánskou válkou v 90. letech minulého století. Zatímco vnitrozemské části se stále nedaří „smýt“ následky této války, tak pobřežní oblast každoročně těží z cestovního ruchu a vydělané peníze následně investuje do rekonstrukce jak turistických destinací, opravu historických památek či do zkvalitnění dopravní infrastruktury. Hirschmanova teorie nerovnoměrného vývoje měla své jádro v tvrzení, že rozdíly jsou základní a nezbytnou podmínkou k růstu. Příčinu těchto disparit spatřoval ve vlastnostech realit a v psychosociálním přecenění aglomeračních výhod. Perrouxova a Boudevilleova teorie pólu růstu, měla své jádro zakotvené v tvrzení, že některá odvětví rostou rychleji a jsou významnější než jiná. Mezi hlavní mechanismy způsobující divergenci řadí meziodvětvové vazby nebo vnitřní a vnější aglomerační úspory (Blažek 1999, s. 5-6).

Nerovnoměrným vývojem mezi regiony Evropy se dále zabývá Wallerstein (1974), ten však ke zmíněným regionům jádro-periferie přidává ještě třetí region – semiperiferii. Jeho teorie světového systému – World system theory myšlenkově vychází ze čtyř zdrojů, a to analýzy feudalismu a kapitalismu, teorie akumulace kapitálu, dialektické metody, potažmo ekonomickým determinismem (Nováček 2012, s. 19). Dle této teorie je jádrová oblast na vzestupu, přičemž dochází zde k ústupu

zemědělství na úkor industrializace a kapitalizace, periferní oblasti se stávají závislé na jádrové oblasti. Při aplikaci tohoto modelu na střední Evropu, lze jako jádro vidět hospodářsky vyspělé Německo, jako periferii jihovýchodní oblast střední Evropy a jako periferii přechodné pásmo mezi nimi.

Problematikou jádra-periferie se dále zabývali Havlíček, Chromý a kol. (2005) podle kterých lze periferii definovat jako specifická území s poruchou funkčně-prostorových vztahů, které jsou výsledkem nerovnoměrného působení vzájemně se podmiňujících sociálních, ekonomických, politických, kulturních či fyzicko-geografických faktorů. Jako nejvýznamnější teoretický koncept zvýraznili tito autoři Christallerovu teorii centrálních míst. Teorie centrálních míst je založena na předpokladu existence více jader, oblasti nacházející se mezi těmito jádry pak implicitně vykazují periferní charakter. Jako nejpodstatnější faktor pro určení jejich perifernosti pak poukazuje na vzdálenost.

Neméně podstatnou teorií v dané problematice je i idea tzv. Modrého banánu. Hospers (2003) popisuje modrý banán jako urbanizované území táhnoucí se z jihovýchodní Anglie do severní Itálie zahrnující města jako Amsterdam, Brusel, Curych, Frankfurt nad Mohanem, Kolín nad Rýnem, Londýn či Milán, zahrnuje však také například staré průmyslové regiony Porúří či West Midlands. Tato oblast zahrnuje více než 40 % obyvatel Evropy. Kromě tohoto již tradičního konceptu se v současné době hovoří o tzv. ose „Sunbelt“ tato osa by se táhla od Milána k Valencii. Jako poslední alternativou bývá diskutován též tzv. Žlutý banán, ten by se táhnul od Paříže k Varšavě (Toušek, Kunc, Vystoupil 2008, str. 115). Toušek, Kunc, Vystoupil a kol. (2008) popisují možnost existence další ekonomické osy rozvoje - červený banán. Červený banán v sobě spojuje města Berlín – Praha – Budapešť – Lublaň – Záhřeb, ustálení jeho trasy však není tak pevné jako v případě výše zmíněného modrého banánu.

3. Metodika práce

Jedním ze základních kroků ke správnému pochopení problematiky územní polarizace socioekonomické diferenciací Chorvatska je představení postupu, jakým byla tato studie vypracována. Následující metodologická část tak pojednává jednotlivých krocích, které vedly k samotnému vymezení zkoumaného území, výběru vhodných indikátorů či představení základních kvantitativních metod, které byly použity v analytické části práce.

3.1 Vymezení regionů a výběr ukazatelů

Podstatným krokem při znázornění územní polarizace je výběr územních jednotek. Někteří autoři (Ležáková 2014, Vácha 2014) se při výběru administrativních celků přiklonili k jednotkám NUTS 2, územní rozdělení na jednotky NUTS 2 však Chorvatsko postrádá. Stejně jako Holakovský (2014) a Kebza (2015) jsou sledovány jednotky na úrovni NUTS 3, tedy župy.

Vznik a formování žup probíhalo na území Chorvatského státu již od 9. století, oproti současnosti se v této době na území Chorvatska rozkládalo pouze 10 žup a jedna autonomní oblast tzv. bánovina. Současné Chorvatsko se dělí do 21 žup, mezi něž patří: Záhřebská župa, Krapinsko-zagorská župa, Sisacko-moslavická župa, Karlovačká župa, Varaždinská župa, Koprivnicko-křiževačská župa, Bjelovrarsko-bilogorská župa, Přímořsko-gorskokotarská župa, Licko-senjská župa, Viroviticko-podrávská župa, Požeško-slavonská župa, Brodsko-posávská župa, Zadarská župa, Osijecko-baranjská župa, Šibenicko- kninská župa, Vukorsko-sremská župa, Splitsko-dalmatská župa, Istrijská župa, Dubrovnicko-neretvanská župa, Mezimuřská župa a Záhřeb.

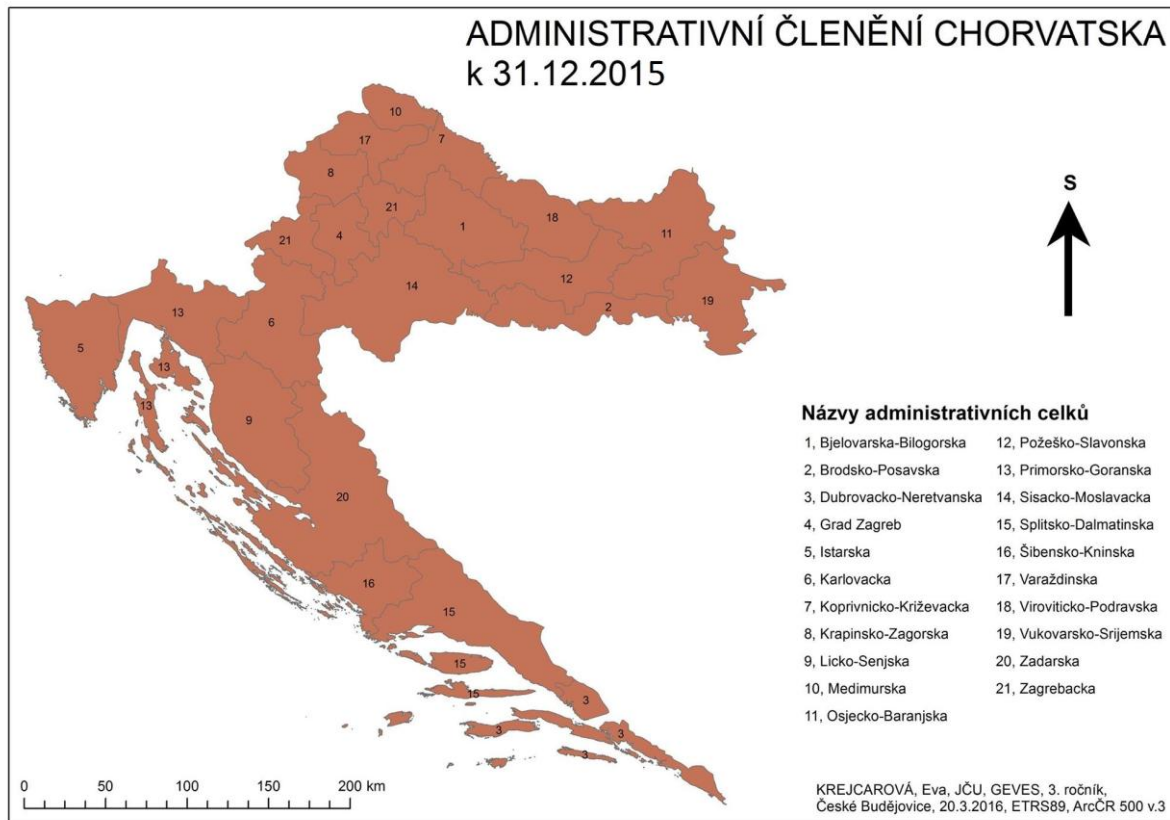
Chorvatsko, stejně jako všechny ostatní členské státy Evropské unie, má své území rozděleno dle územní jednotek Evropské unie, tedy na NUTS a LAU jednotky. Dle územních jednotek Evropské unie regionální úrovni NUTS 0 a NUTS 1 představují celé území Chorvatské republiky, minimální počet obyvatel žijící v oblasti je 3 000 000, naopak nejvyšší možný počet obyvatel je 7 000 000. Území jednotek NUTS 2 představují tzv. regiony soudržnosti, na příkladě České republiky by jich bylo 8, ovšem Chorvatsko toto vymezení postrádá. Úroveň NUTS 3 představují kraje, v případě Chorvatska tyto kraje nazýváme župy. Nejnižší možný počet obyvatel žijících v oblastech úrovně NUTS 3 je 150 000, naopak nejvyšší možný počet obyvatel je 800 000. Nedílnou součástí jednotek NUTS jsou bez pochyby i jednotky LAU 1 a LAU2, jednotky LAU 1, představující okresy na území Chorvatska opět chybí. Nejmenší územní jednotku na území Chorvatska představují obcíny, tedy jednotky spadající do kategorie LAU 2

Důležitá pro tuto studii je pozice Záhřebské župy. Jakožto u většiny států je v i Chorvatsku hlavní město ekonomickým, vzdělanostním a finančním centrem, což se zásadně projeví i při

zkoumání územní polarity. Tato župa může v rámci některých indikátorů svými hodnotami přesahovat ostatní župy. To se může projevit zejména u indikátoru HDP/obyvatele či u výše měsíční hrubé mzdy. Geograficky se však hlavní město nachází spíše ve východní části země, která by se měla projevit, jako zaostávající část. Svými vysokými hodnotami tak může ovlivnit výsledky této práce, celá problematika však bude zhodnocena v závěru práce.

Mapa č. 1 - Administrativní členění Chorvatska na župy

Zdroj: vlastní zpracování

Pro výzkum územní polarity Chorvatského státu je potřeba vybrat několik ukazatelů, na základě kterých se územní polarita projeví. Při výběru ukazatelů se tato studie inspirovala v publikaci Nováček (2012), který ovšem vymezil 4 skupiny indikátorů. První skupinu tvoří aspekty kulturní, druhou skupinu ekonomicko-sociální, třetí skupinu politický aspekt a čtvrtou skupinu aspekt etnický. Tato práce rozděluje vybrané indikátory pouze do tří kategorií, tak aby zastupovaly ekonomickou, sociální a kulturní složku státu. První kategorii představují ekonomické aspekty, které nejlépe vystihují ekonomickou vyspělost jednotlivých žup. Prvním indikátorem bylo zvolené HDP jednotlivých žup přepočítané na obyvatele. Data hrubého domácího produktu byla převzata z Chorvatské statistické ročenky pro rok 2013. Zde bude platné pravidlo, že čím vyšší bude HDP/obyvatele, tím vyšší bude vyspělost daného regionu. Dalším indikátorem byla zvolena nezaměstnanost. Obecně platí, že regiony inklinující k Západu vykazují nižší míru nezaměstnanosti, než regiony inklinující k Východu. Nezaměstnanost Chorvatska je však silně ovlivněna jevem tzv. sezónní nezaměstnanosti,

kdy nejnižších hodnot dosahuje tento stát během období hlavní turistické sezóny, zatímco nejvyšších hodnot dosahuje v zimním období, kdy mnoho Chorvatů nenachází uplatnění na místním trhu práce. Předposledním indikátorem spadající do ekonomické sféry je průměrná měsíční hrubá mzda, která pro potřeby srovnatelnosti s jinými pracemi vzniklých pod záštitou katedry geografie, byla přepočítána na Euro, tedy na měnu, která po americkém dolaru představuje druhý nejdůležitější reprezentant ve světovém měnovém systému. Posledním indikátorem této skupiny se stal podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva zaměstnaného v terciérním sektoru. Zde však nastal problém při sběru dat, neboť Chorvatský statistický úřad rozděluje zaměstnané obyvatelstvo do 19 skupin, označených písmeny A-S. Z těchto skupin, tak byly vybrány data, která nejvíce odpovídala terciérnímu sektoru. Pro aktuálnost řešené problematiky byla vybrána data ze statistické ročenky z roku 2015.

Druhá skupina indikátorů byla vybrána tak, aby zastoupila socioekonomické aspekty vybrané země. Prvním představitelem této skupiny je míra urbanizace. Tento faktor lze vyjádřit jako počet obyvatel žijících ve městě ku celkové populaci země. Tento faktor by měl patřit mezi nejdůležitější, avšak při pohledu na Chorvatsku je velmi zkreslený. Chorvatský statistický úřad data pro urbanizaci zveřejnil naposledy v roce 2001, od této doby se však skladba obyvatelstva zcela změnila. Eurostat sice data pro územní jednotky uvádí, nicméně pouze formou intervalů, míra urbanizace pro jednotlivé župy tak byla vybrána z těchto intervalů. Daleko přesnějším indikátorem se tedy stává celkový přírůstek/úbytek obyvatelstva. Tento indikátor v sobě zahrnuje přirozený přírůstek/úbytek obyvatelstva a migrační saldo. Při sledování samotného přirozeného přírůstku by platilo pravidlo, čím vyšší přirozený přírůstek, tím vyšší zaostalost regionu, pokud však přirozený přírůstek bude obohacen o migrační saldo, platí přesný opak, čím vyšší celkový přírůstek, tím vyspělejší region. Tento fakt je ovlivněn migrací cizinců, kteří se ze zásady stěhují do vyspělejších oblastí, kteří jim při získání občanství nabídnou vyšší sociální dávky či vyšší šanci na kvalitnější zaměstnání s vyšší hrubou mzdou. Předposledním indikátorem této skupiny se stala míra vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva ve věku 25 – 65 let. Tento indikátor bude výrazně ovlivněn přítomností vysokých škol v daném regionu. Nejvíce vysokých škol tak lze najít ve větších městech Chorvatska, kterými jsou Záhřeb, Osijek, Split či Dubrovnik. Poslední indikátor sociálních aspektů, míra rozvodovosti, se opírá o teorie moderní rodiny. Ve vyspělejších částech země již obyvatelstvo tolik nedodržuje tradice staré rodiny, neudržují zvyky, ženy hledí více na kariérní postup nežli na budování rodinného zázemí. V těchto oblastech následně dochází k poklesu věřícího obyvatelstva, klesá porodnost i sňatečnost či přibývá množství dětí narozených mimo manželství.

Poslední skupina indikátorů je nazvána jako „ostatní“ ukazatele. Tento soubor v sobě zahrnuje ukazatele jak kulturní, tak politické složky státu. Za politický ukazatel byly vybrány volební výsledky vítězní volební strany tedy Chorvatského demokratického společenství. Za kulturní ukazatel byla vybrána míra religiozity. V porovnání se zbylými státy střední Evropy, patří Chorvatsko mezi státy

vykazující obecně vysokou míru věřícího obyvatelstva. V žádné z uvedených žup neklesla míra věřícího obyvatelstva pod 80%. Indikátorem uzavírajícím tuto skupinu byl zvolen podíl cizinců žijící na území jednotlivých žup. Zde se uplatní pravidlo, že čím vyšší míra cizí národnosti bude zaznamenána na území dané župy, tím spíše bude župa brána na vyspělejší.

Tabulka č. 1: Přehled sledovaných indikátorů územní

ekonomické aspekty	sociální aspekty	ostatní aspekty
HDP na obyvatele	míra urbanizace	míra religiozity
průměrná mzda	celkový přírůstek/úbytek obyvatelstva	výsledky parlamentních voleb
míra nezaměstnanosti	míra rozvodovosti	Podíl cizinců
EAO v terciéru	Podíl VŠ vzdělaného obyvatelstva ve věkové skupině 25-65 let	-

Zdroj: vlastní zpracování

3.2 Zpracování dat a analýza faktorů

Prvním krokem ke vzniku této studie se stala heuristika neboli nastudování potřebné literatury. Ta posloužila zejména při sestavování kapitol 2.1 a 2.2, na základě nastudované literatury došlo k sestavení hypotéz, které již byly uvedeny v úvodní části této práce. Dalším krokem bylo vymezení administrativních jednotek a získání dat, na základě kterých v následující kapitole proběhne analýza územní polariry. Než se však dostaneme k již zmíněné analýze dat je potřeba uvést alespoň základní charakteristiku kvantitativních metod, které byly v práci aplikovány.

První vybranou metodou je medián neboli střední hodnota daného souboru. Prvně je podstatné seřazení statistických dat do vzestupného pořadí. Soubor dělíme na dvě poloviny, přičemž zatímco jedna polovina přesahuje hodnotu mediánu, tak druhá na tuto hodnotu nedosahuje. Další krok výpočtu nám určuje počet statistických jednotek. Medián lze vypočítat dvěma způsoby, dle počtu statistických jednotek. Poněkud těžší je výpočet pro sudý počet statistických jednotek, mediánem je v tomto případě hodnota průměru dvou prostředních hodnot a lze ho vypočítat vztahem:

$$\frac{n}{2} \text{ a } \frac{n}{2} + 1$$

Jednodušší postup zaujímá výpočet v případě lichého počtu statistických jednotek, v tomto případě je pro nás medián prostřední hodnota. Lze ho vypočítat ve vztahu:

$$\frac{n + 1}{2}$$

Tato metoda je vhodná zejména z toho důvodu, že výsledek nebývá ovlivněn extrémními hodnotami. V případě Chorvatska vykazuje extrémní hodnoty hlavní město Záhřeb, který se nachází ve východní části země.

Před provedením faktorové analýzy bylo důležité určit váhu jednotlivým indikátorům. Vyšší váha byla přidělena ekonomickým a sociálním indikátorům, jejichž popis byl uveden výše. Souborný index těchto skupin je v analytické části práce násoben vahami důležitosti, které byly jednotlivým kategoriím přiřazeny. Ekonomické a sociální aspekty jsou ve výsledku zdvojnásobeny, to má jako následek vyšší podíl těchto aspektů na výsledném gradientu regionů.

Tabulka č. 2: Řazení indikátorů dle jejich hodnot

indikátor/hodnota	vyšší hodnota	nižší hodnota
HDP na obyvatele	vyspělejší	zaostalejší
průměrná hrubá mzda		
míra urbanizace		
celkový přírůstek/úbytek obyvatelstva		
míra rozvodovosti		
Podíl VŠ vzdělaného obyvatelstva ve věkové skupině 25-65 let		
podíl cizinců		
výsledky parlamentních voleb		
EAO v terciéru		
míra nezaměstnanosti	zaostalejší	vyspělejší
míra religiozity		

Zdroj: vlastní zpracování

Pro první část faktorové analýzy bylo využito pořadníkové metody, kdy nejprve došlo k seřazení jednotlivých žup od nejzápadnějších hodnot (v pořadí 1., 2., 3., 4.,...) ty představují seskupení regionů od těch nejvyspělejších až po ty nejvíce zaostávající. Poté následoval výpočet 3 indexů prvně souborného ekonomického, pak souborného sociálního a jako posledního souborného pro kategorii ostatní. Tento index se vypočetl jako součet pořadí všech ukazatelů pro danou skupinu, přičemž tento součet byl ještě vydělen počtem prvků ve skupině. Pro výpočet byl použit vzorec:

$$\frac{n_1 + n_2 + n_3 + n_4 + n_5}{5}$$

Po výpočtu souborného indexu jednotlivých kategorií je potřeba vypočítat celkový index, ten lze vypočítat v poměru 2 : 2 : 1, tento poměr představuje ekonomický index : sociální index : index ostatních indikátorů. Pro správnost výsledku bylo však potřeba jednotlivým indexům přidělit váhu. Ekonomickému a sociálnímu indexu byla opět přidělena větší váha, proto je jejich hodnota nejprve vynásobena dvěma. Hodnoty jednotlivých indexů byly sečteny a následně vyděleny 5, tedy součtem dílčích vah. Vzorec pro výpočet vypadá následovně:

$$\frac{2 * i_{ek.} + 2 * i_{soc.} + i_{ost.}}{5}$$

V případě tohoto vzorce **i** představuje hodnotu indexu jednotlivých kategorií indikátorů. Komplexní pořadí pak bylo sestaveno na základě hodnot celkového indexu, na základě kterého jsou regiony seřazeny v tabulce. Na základě těchto výsledků pak došlo k provedení samotné analýzy.

Pro druhou část faktorové analýzy bylo využito výpočtu metody odchylky od mediánu uvedenou v procentech. Hodnota mediánu byla definována jako index 100. Regiony se pak rozdělily dle hodnoty buď na vyšších, nebo nižších 100. Je však podstatné uvědomit si, které hodnoty jsou charakteristické pro západní a které pro východní regiony. V tomto případě jsou za západní považovány ty hodnoty, které vždy nabývají indexu nad 100, je proto patrné, že například hodnoty pro HDP budou odlišné oproti hodnotám například nezaměstnanosti. Problém se zde může jevit, právě u indikátoru nezaměstnanosti, kde pokud počítáme čísla nezaměstnanosti, hodnot vyšších 100 by vykazovaly regiony s vyšší mírou nezaměstnanosti, tedy regiony zaostávající, je tedy na místě odečíst jednotlivé čísla od celku 100 a získat míru zaměstnanosti. Tento postup byl aplikován u více indikátorů. Samotný vzorec pro výpočet této odchylky vypadá následovně:

$$\frac{n}{0,01 * M}$$

V tomto případě nám **n** představuje číslo, které v určitém ukazateli nabývá daný region, **M** představuje medián. Dopočet procentuální odchylky pak provedeme vynásobením hodnoty 0,01, čímž získáme 1% hodnoty mediánu. Další postup se následně shoduje s postupem u pořadníkové metody. Dalším krokem je tedy sečtení dílčích odchylek své kategorie, následně vyděleny počtem prvků v dané skupině, tímto způsobem získáme souborný index dané skupiny. Výpočet celkového indexu se shoduje s výše uvedeným postupem výpočtu. Hodnoty této části se následně budou lišit velikostí svých hodnot. I zde bude vše znázorněno souhrnnou tabulkou, kde budou regiony seřazeny dle výsledků.

Následným krokem po faktorové analýze bude syntéza a kategorizace ukazatelů dle míry signifikace z pohledu polariry. Budou zde vymezeny 3 skupiny. První skupinou bude vysoká polarita, druhou střední polarita a třetí nízká polarita. O rozdělení jednotlivých indikátorů do vybraných skupin se zapříčiní výsledky výpočtu odchylky od mediánu. U každého ukazatele bude vybrána maximální a minimální odchylka, rozdíl mezi maximální a minimální hodnou pak rozhodne o jejich rozdělení. Do skupiny s vysokým vlivem polariry spadají vysoké hodnoty, do skupiny střední polariry, pak spadají odchylky střední hodnoty a odchylky s nejmenším rozdílem budou přiřazeny do skupiny s nejmenším významem. Součástí syntézy bude i hodnocení z hlediska detekované územní polariry a určení gradientu, v případě že bude vykazován, a určení jaký směr polariryce území převládá, tímto je myšleno, zdali se bude jednat o západovýchodní, východozápadní či třeba severojižní gradient. Pro lepší přehlednost bude tento výsledek graficky znázorněn pomocí mapového výstupu

4. Historicko-geografický kontext sledované polarity

Pro správné pochopení problematiky této studie je nezbytné představení Chorvatska ze dvou pohledů, a vymezení postavení Chorvatska v rámci dnešní Evropy, následně pak představení Chorvatska z historického hlediska. K tomuto účelu byla vyčleněna následující kapitola.

4.1 Socioekonomická diferenciacie a její západo-východní gradient v Evropě

Chorvatsko jakožto jeden z nástupnických států bývalé Jugoslávie se značnou částí své rozlohy rozprostírá i na území Balkánského poloostrova. Tato geografická poloha na pomezí střední a jihovýchodní Evropy se pro Chorvatsko stává velmi nevýhodná. Mezi sousedy tohoto státu patří Maďarsko, Srbsko, Černá Hora, Bosna a Hercegovina, ovšem mezi jeho nejvyspělejší sousedy patří pouze Slovinsko a přes Jaderské moře, Itálie. Právě Itálie je, již od dob starověku, velmi významným obchodním partnerem, kromě Itálie se pro Chorvatsko stávají důležitými obchodními partnery také Nizozemsko, Německo, Rakousko či Maďarsko.

Kromě nevýhodné ekonomické polohy se Chorvatsko v jistém slova smyslu musí vypořádat i s nevýhodnou fyzicko-geografickou polohou. Chorvatské území se rozkládá na ploše, která sahá od prostorné Panonské nížiny přes úzkou oblast Dinárského pohoří až na pobřeží Jaderského moře. Pobřeží Jaderského moře je velmi členité Dalmatské pobřeží zahrnuje 1246 ostrovů, ostrůvků, skal a útesů, stejně četné pak jsou i zátoky, zálivy či poloostrovy, největším a nejvýznamnějším z nich je Istrie. Převážnou většinu chorvatského území tvoří hornatiny a pahorkatiny, které však postrádají jakékoliv nerostné suroviny, proto zde nemohl být rozvinut průmysl. Přírodní podmínky jsou základním faktorem pro rozvoj činností v jednotlivých oblastech, které se pak zásadně podílejí na tvorbě HDP. Příznivá poloha při pobřeží Jaderského moře dala vzniknout hned několika významným odvětvím. Jistě nejvýznamnější je rozvoj cestovního ruchu, který poskytuje pracovní možnosti nejen pro obyvatele pobřeží, ale v hlavní turistické sezóně zaměstnává formou brigád i obyvatelstvo vnitrozemí. Právě rozvíjející se cestovní ruch, pomáhá posilovat rozvoj vnitrozemí, na kterém jsou stále patrné následky války z konce minulého století. Vnitrozemí, jakožto území rozkládající se v prostoru Panonské nížiny vlastní potenciál pro rozvoj zemědělství. Pokud bude poptávka po dovolených v Chorvatsku přibývat, nebude brzy Istrie schopna vyprodukovat dostatečné množství potravin, proto výrazně vzroste poptávka po potravinách ve vnitrozemí. Kromě rozvinutého cestovního ruchu se na území pobřežní části rozvinulo lesnictví, s ním spojená stavba lodí, chov dobytka. Rozvoj průmyslu je v porovnání jak ve světovém, tak i v Evropském kontextu minimální.

území státu protíná pouze jedna významná dálnice, dálnice A1, která nabývá největšího významu v letních měsících, kdy je hojně využívána turisty. Tato dálnice v sobě spojuje nejen

nejvýznamnější města Chorvatska tedy Záhřeb – Split- Dubrovník, ale prochází také kolem nejvýznamnějších turistických lákadel, mezi nejznámější a turisticky nejnavštěvovanější patří jistě Plitvická jezera. V budoucnu se předpokládá, že by se trasa dálnice protáhla, až k městu Dubrovník, tím by se vytvořila spojnice, která by propojila celé Jaderské pobřeží s hlavním městem.

Chorvatsko však spíše než z pozemní komunikace, těží z námořní plavby po jaderském moři, proto je zde situováno hned několik významných přístavů (Rijeka, Split, Dubrovník). Letecká doprava má pro Chorvatsko velmi malý význam, jako nejvýznamnější letiště lze vidět Záhřebské letiště, avšak v porovnání s ostatními Evropskými letišti je jeho význam minimální.

Ačkoliv se na území státu nacházejí zásoby bauxitu a vápence, tak těžba těchto surovin, je v porovnání s ostatními státy velmi malá. V chorvatském průmyslu je zaměstnáno přibližně 30 % obyvatelstva země. Největší podíl na státní ekonomice má cestovní ruch, ten se rozvíjí převážně v západní části země a svého hlavního významu nabývá v období letních měsíců, v tento čas se na pobřeží Dalmácie sjíždějí i obyvatelé z ostatních částí země a hledají zde práci. Díky cestovnímu ruchu, tak Chorvatsko ve službách zaměstnává přibližně 60 % obyvatelstva. Na příkladu Chorvatska je tedy možné pozorovat jev „sezónní nezaměstnanosti“, která se pak projeví i na celkové nezaměstnanosti, která se dostává na 20 %. Nejmenšího významu zaujímá sektor zemědělství, který zaměstnává necelých 10 % obyvatelstva.

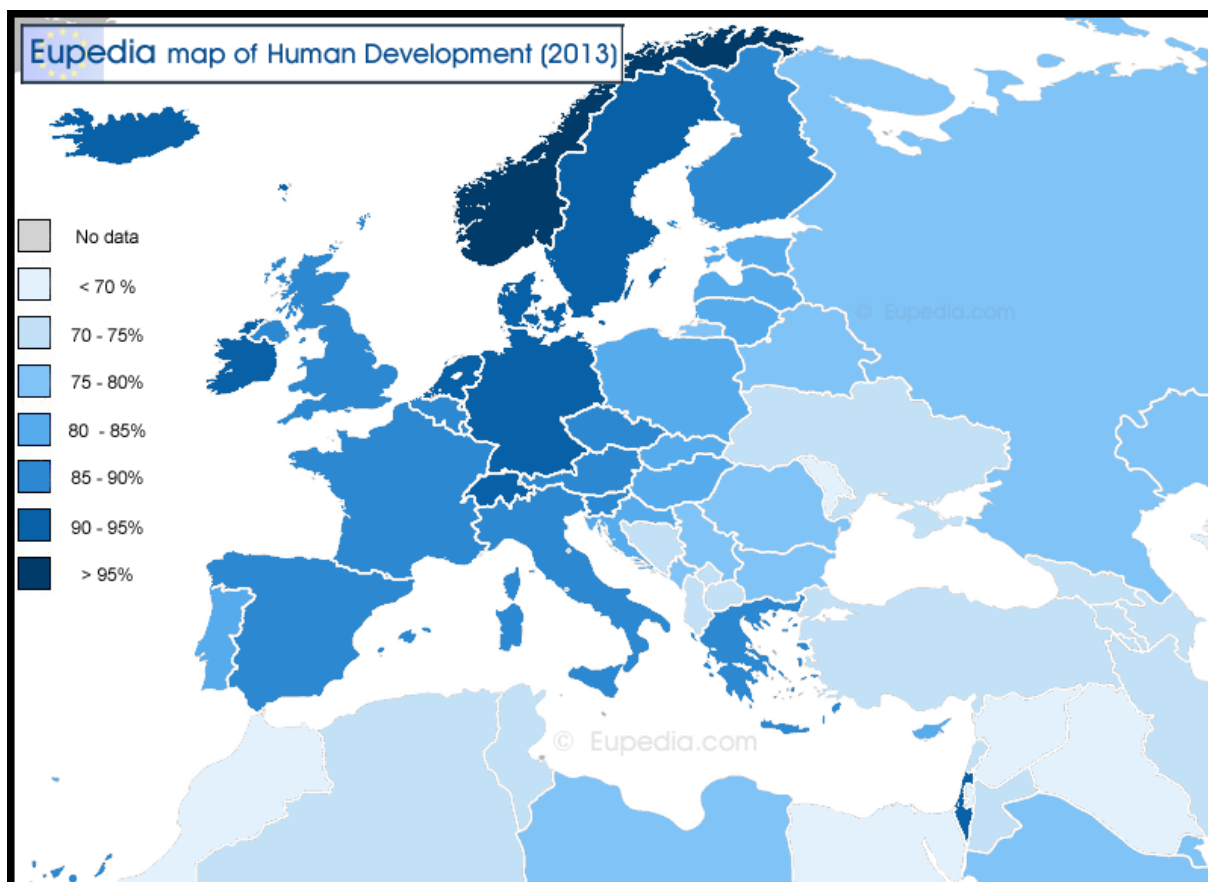
Pro srovnání Chorvatska s ostatními zeměmi Evropy bylo využito Indexu lidského rozvoje neboli HDI. Tento způsob měření kvality života je uznávaný především organizací spojených národů, která každoročně zveřejňuje jeho výsledky ve své ročence. Dle definice OSN se HDI skládá ze tří vládních složek - žít dlouhý a zdravý život, získávat znalosti a mít přístup k materiálním zdrojům. Pro jeho výpočet je tedy nutné vymezit dílčí indikátory. Prvním indikátorem je průměrné očekávané délky života při narození, druhým indikátor úroveň dosaženého vzdělání a posledním hrubý domácí produkt v paritě kupní síly USD. Výsledná hodnota HDI se pohybuje v intervalu (0-1). Na základě výsledku lze tedy zkoumané země rozdělit do tří kategorií:

- vysoce rozvinuté země při $HDI \geq 0,8$
- středně rozvinuté země při HDI v rozmezí 0,5-0,799
- nejméně rozvinuté země při $HDI < 0,5$

Níže uvedená mapa znázorňuje postavení Chorvatska v rámci Evropy na základě hodnot HDI. Je patrné, že hodnota HDI se pohybuje v rozmezí 75 %-80 %, jeho hodnota je tedy srovnatelná s Maďarskem, Slovenskem, Polskem nebo třeba s Pobaltskými státy. Patrné je, že na vrcholu Evropy stojí Norsko, u kterého hodnota přesahuje 95 %. Vysokých hodnot však dosahují i Island, Irsko, Německo, Nizozemsko nebo Švýcarsko.

Obrázek č. 1 - Index lidského rozvoje v evropském kontextu

Zdroj: EUROPIA (2015)

4.2 Chorvatsko v historickém kontextu

Ačkoliv prvopočátky osídlení území dnešního Chorvatského státu spadají již do doby paleolitu, tak daleko podstatnější je období doby bronzové a železné, kdy toto území bylo opakovaně zasaženo migračními vlnami, právě v rámci těchto migračních změn sem přišel kmen Ilyrů. Ilyrové jako první zde vybudovali poměrně stabilní státní útvar. Během Ilyrské doby osídlení, spadlo území pod správu Říma. Římané se zapřičinily o první rozdělení země na východní a západní část, jelikož vzkvétající zemi nedokázali ovládat jako celek.

Dalším podstatným historickým mezníkem se stalo 7. století, kdy kmen Ilyrů byl v rámci stěhování národů vytlačen Slovanů, jmenovitě kmenem Chorvatů. Během příchodu Slovanů došlo k dalšímu rozdělení země na dvě části, tedy na Dalmatské Chorvatsko v přímoří a Posávského Chorvatsko rozkládajícího se na území Panonie. Právě toto rozdělení se významně podepsalo na současné územní polaritě státu, neboť vývoj těchto dvou celků probíhal zcela odlišně a v jistém slova smyslu, je možné toto rozdělení pozorovat i dnes.

Méně podstatné období pro výzkum polarity území, avšak velmi podstatné období pro Chorvatsko, nastalo mezi lety 879 a 1102, kdy Chorvatsku získalo nezávislost. Tato nezávislost získaná papežem byla na dlouhou dobu jediná, která se Chorvatsku dostala. Největšího ekonomického rozmachu se Chorvatsku dostalo v rámci personální unie s Uhry, naopak největšího ekonomického úpadku se zemi dostalo za vlády Ondřej II., který svoji pozornost upřel na neúspěšná vojenská tažení.

Daleko podstatnějším obdobím pro potřeby této studie se stalo 16. století, kdy bylo Chorvatsko opakovaně zasaženo válečnou vlnou Turků. Kromě boje proti Turkům sužovalo Chorvatsko vlastní boje šlechty a zemědělců. Boje proti Turkům prohloubily územní disparity zejména mezi Slavonií a Severní Dalmácií. Severní Dalmácie, ovládaná Uherskou říší a částečně Benátským státem, Turkům poměrně úspěšně odolávala. Na druhé straně Turkům se poměrně brzy podařilo vyplnit a obsadit Slavonii, kde nechali vystavit své první správní centrum. Místní obyvatelstvo buď zemi opustilo, nebo se smířili s životem pod tureckou nadvládou. Jižní a střední Dalmácie z počátku Turkům odolávala, nicméně následně po ovládnutí Slavonie připadly i tyto části pod jejich nadvládu. Jediným autonomním územím, které dokázalo Turkům vzdorovat, byla autonomní jednotka města Dubrovníku. Turci Slavonii ovládali více než sto let, přesněji mezi lety 1536 – 1687, to se také podepsalo na její odlišnosti od Dalmácie. Nejvýraznější projevy nastaly v oblasti náboženského vyznání, které vyznávali nejen Turci, žijící na tomto území, ale také Srbští uprchlíci, kteří se v migračních vlnách usazovali zejména v příhraničních oblastech Bosny a Hercegoviny. Rozdílnost celků potvrdil i fakt vystavení dvou vojenských hranic, jedna pro Dalmácie, primárně určená na obranu Dalmácie a druhá pro Slavonii, která sloužila nejen jako obrana proti Turkům, ale hlavně jako místo, kde se zdejší obyvatelstvo snažilo udržet alespoň zlomek křesťanství. Závěr 17. století znamenal pro Chorvatsko osvobození od turecké nadvlády. Zatímco turecké državy se stáhly na oblast dnešní Bosny a Hercegoviny, tak převážná část Chorvatska opět spadla pod správu Uherské říše.

Další významná etapa Chorvatských dějin nastala po nástupu Marie Terezie na trůn, ta se jako v ostatních zemích, spadajících pod Rakousko - Uhersko, i na území Chorvatska pokusila o zavedení povinné školní docházky. Na území Chorvatska však byla tak vysoká negramotnost, že se svojí školskou reformou neměla šanci uspět. Uspěla proto pouze na území obou vojenských hranic, kde na školní docházku dětí dohlíželi vojáci. Zvýšení gramotnosti obyvatelstva se tak podařilo až Titovi po skončení druhé světové války. Ani reformy jejího syna Josefa II. se neseťkaly s úspěchem. Po zavedení daní i pro šlechtu se šlechta vzbouřila a Josef II. raději ze svých reforem ustoupil. Jediného úspěchu se dočkala reforma o zrušení nevolnictví.

První polovina 19. století se pro Chorvatsko nesla ve znamení pokusů o národní obrození a politických bojů. Zde se střetávali dva politické názory, Ilýrská strana usilovala o sjednocení všech Chorvatů včetně Slovinců, na druhé straně stála Chorvatsko-Uherská strana, v jejímž čele Slavonská

šlechta, která úzce spolupracovala s uherskou liberální šlechtou. Ačkoliv se zdálo, že celý souboj skončí ve prospěch národní strany, tak na poslední chvíli došlo k silné ignoraci rozhodnutí a vůdčí postavení, získala Chorvatsko-Uherská strana, která zde jako úřední jazyk zavedla Maďarštinu.

Právě v 19. století Chorvatsko začalo pociťovat, jak moc jsou jednotlivé části Chorvatska oddělené a usilovala o sjednocení celého Chorvatska, což znamenalo sjednocení Slavonie, Dalmácie a obou vojenských hranic. V rámci Chorvatsko-uherského vyrovnání se Chorvatsko tohoto činu konečně dočkalo, navíc závěrem století k Chorvatsku byla oficiálně připojeno i území Krajiny, to dnes tvoří okolí podél hranic Bosny a Hercegoviny, kde jsou v současné době rozptýleny srbské osady, které usilují o samostatnost. Kromě vymezení svého postavení v rámci Rakousko-uherska však Chorvatsko získalo i právo volit, i když v omezených podmínkách, či zavedení chorvatštiny jako úředního jazyka.

Daleko podstatnější byl však závěr 19 století, kdy došlo k výrazné modernizaci Chorvatska. Základem bylo vybudování a vylepšení dopravní sítě na území Chorvatska. Roku 1888 byla vybudována železnice, která spojovala Sisak a Novska, o rok později byla tato trať prodloužena do města Slovanski Brod. Roku 1891 bylo Chorvatsko konečně propojeno se Srbskem, což posílilo chorvatsko-srbské vztahy, které se pak odrazily zejména v průběhu 20. století.

Průmysl byl teprve na počátku svého vývoje, proto nejpodstatnější roli hrálo zemědělství. Na venkově v té době žilo až 82% veškerého obyvatelstva, velká města zde téměř chyběla, největšího významu se tak dostávalo Záhřebu. Ačkoliv byl průmysl teprve na počátku svého vývoje, rozvíjel se zde postupně zejména dřevařský a dřevozpracující průmysl, který navazoval na výrobu lodí a tím podporoval zejména přímořské oblasti Chorvatska. Za rozvojem průmyslu však stál i vznik nové politické strany a to Sociálně demokratické strany.

Politické boje převládaly i během první světové války. Chorvatsko tak spíše než na frontách válčilo na domácí frontě, kde usilovali o vybudování společného státu se Slovinci a Srby. Tímto spojením chtěli vytvořit silnou balkánskou alianci. Koncem první světové války k tomuto spojení skutečně došlo v podobě Království Srbů, Chorvatů a Slovinců. Na Balkáně tak vznikl stát o rozloze 248 488 km² s téměř 12 miliony obyvatel. Chorvatské nadšení z nového státu však brzy opadlo, neboť Srbové velmi brzo začali prosazovat svoji nadřazenost a potlačovali, často i hrubou silou, Chorvatskou identitu. Zde tak započal Chorvatsko-Srbský konflikt, který se táhnul až do konce 20. století.

Oproti ostatním evropským mocnostem se jednalo o poměrně zaostalý agrární stát. Největší průmyslové oblasti vznikly na území Chorvatska a Slovinska, vznikaly zde zejm. potravinářské a textilní závody, které využívaly místní pracovní sílu i suroviny. Již ve 20. letech se stal Záhřeb finančním centrem SHS. Další finance do státního rozpočtu přicházely z těžby a vývozu bauxitu, zinku, chrómu a drahých kovů, jako jsou zlato a stříbro.

Pro HDP dnešního Chorvatska má velký význam cestovní ruch, provozovaný na břehu Dalmácie. K velkému rozvoji cestovního ruchu však došlo již ve 20. letech 20. století. Pro úspěšný rozvoj cestovního ruchu zejména na Dalmatském pobřeží hrála podstatnou roli zejména nízká cena nabídky, například pro obyvatele Československa byla dovolená na Jadranu levnější nežli dovolená v Tatrách. S rozvojem cestovního ruchu souvisel i rozvoj dopravní infrastruktury, zatímco z počátku byla Dalmácie přístupná jen po moři z Itálie, tak roku 1925 došlo k dokončení železniční trati spojující Záhřeb se Splitem s Šibenikem. Velkého luxusu se však turisté, přijíždějící do této destinace, nedočkali, a tak, bohatší vrstvy, raději využívaly luxusu Francouzské reviéry.

Druhé světové válce se Chorvatsko snažilo mermomocí vyhnout, to se mu však nepovedlo, neboť poté co chorvatské obyvatelstvo odmítlo vstoupit do vojenského paktu s Německem a postavit se tak spolu s ní proti Řecku, dostalo se Chorvatsko do zorného pole Německa, které vůči němu brzo zahájilo svoji agresi. V momentě, kdy německá vojska vstoupila do Záhřebu, vystoupilo z neutrality tzv. Ustašovské hnutí a ujalo se vlády. Ustašovci usilovali o „čistý stát“, který pro ně představovalo Chorvatsko bez Srbů a po vzoru Německa i bez židů. Na první pohled tak Chorvatský stát vedli Ustašovci, ve skutečnosti však bylo území Chorvatska rozděleno mezi Německo a Itálii. I přes zvěrstva, kterých se Ustašovci dopouštěli, bylo takto rozdělené Chorvatsko svým způsobem spokojené. Válčící Německo a Itálie nabízeli Chorvatsku jistou samostatnost, které se mu již dlouho nedostalo. Německa a Itálie pro něj ale zároveň znamenaly odbytové možnosti v rámci výroby potravin. Agrese Ustašovců se však čím dál víc stupňovala. Srbové byli z počátku bráni jako rukojmí a zabíjeni, později byli hromadně převáženi do koncentračních táborů, kde docházelo k hromadným vraždám. Kromě Srbů se stejnému zacházení dostalo také židům či romskému obyvatelstvu.

Dva roky po začátku druhé světové války se na domácí scéně začala objevovat partyzánská hnutí, nejvýznamnějším z nich bylo partyzánské hnutí pod vedením Tita. Této organizaci se dostalo podpory Západní Evropy, proto ke konci druhé světové války vyhnali Ustaše ze Záhřebu a ujali se vlády. Boje mezi Srby a Chorvaty však vykopaly hluboké příkopy, důkazem je „občanská válka“, která předcházela definitivnímu rozpadu Jugoslávie v 90. letech.

Po celé Jugoslávii proběhly velké demografické změny, během druhé světové války zemřelo přibližně 80% židů, 7,3% Srbů, 5% Chorvatů a 8,1% Muslimů. Chorvatsko také jako jiné země zasáhlo vysídlování Němců, v rámci kterého odešlo přibližně 90 000 občanů německé příslušnosti. Na březích Dalmácie však došlo i k vyhoštění italského obyvatelstva, ti kteří zde chtěli zůstat, museli zažádat o Jugoslávské občanství. Tito si velmi rychle získal důvěru Stalina a zajistil tím Jugoslávii, že nebyla obsazena sovětskými vojenskými jednotkami. S příchodem Titovských komunistů nastal značný sociální pohyb obyvatelstva. Tito se rozhodl zasáhnout i proti negramotnosti obyvatelstva, a tak roku 1946 rozšířil povinnou školní docházku ze 4 let na 7. Roku 1949 proběhla masová akce proti negramotnosti, které se zúčastnilo až 70 000 dospělých.

Již v roce 1948 však nastal zásadní zlom, který přinesl spor se sovětským svazem. Tito použil po provádění vlastní politiky, Jugoslávie se podle jeho představ měla stát jakousi regionální mocností, jeho konečným cílem bylo vytvoření Jugoslávské federace. Stalin však cítil, že jeho moc v Jugoslávii slábne a na posílení své moci chtěl k ní připojit Bulharsko, pod záminkou rozšíření Jugoslávského území, Tito však odhalil jeho záměr, tedy vyzdvižení Bulharského vlivu a posílení své moci a svrnutí Tita. Když byla na spadnutí válka mezi Titem a Stalinem, obrátil se Tito na Západ o pomoc. Jeho žádostí se zabývala OSN a poskytla mu vojenskou pomoc. V únoru 1953 došlo k podepsání dohody Řecka, Turecka a OSN.

Příklon k západu pomohl Titovi obrátit celou ekonomiku státu k lepšímu, zavedením tzv. tržního socialismu. Ten spočíval ve zrušení pětiletého plánu, který byl charakteristickým rysem sovětského bloku, dále sestavení rady podniků, které měly na starosti výrobu, kterou jim určil stát nebo obce. Tyto podniky již neměly charakter centrálního plánování. Specifickým znakem Jugoslávského komunismu se tak nestalo jen plnit zadaný plán, ale myslet na zisk, který výroba přinášela. Později docházelo k povolení znovu otevření některých činností, malých soukromých dílen a obchodů.

V 50 letech nastal i postupný návrat k soukromému hospodářství. Přelom 50/60 let znamenal pro Jugoslávii trvalý hospodářský růst, růst životní úrovně a postupná liberalizace systému a hlavně otevření se světu, velké přínosy do státního rozpočtu putovaly totiž z cestovního ruchu, Jugoslávie, nebo spíše Chorvatské pobřeží se totiž stala oblíbenou destinací milionu návštěvníků z Rakouska a Německa. Došlo k postupnému povolení cestování do zahraničí nebo k povolení cestovní za pracovními či studijními účely.

S Titovo smrtí však přišel i postupný, ale jistý rozpad Jugoslávie. Chorvatsko a Slovinsko, jakožto dvě nejvyspělejší země Jugoslávie již odmítali ekonomicky doplácet na její zaostalejší části. Odmítali tak přispívat do společného fondu, ze kterého byly dotovány především Kosovo, Černá Hora a Makedonie. Postupně narůstal státní dluh, rostla nezaměstnanost, docházelo ke snížení dovozu spotřebního zboží a každá ze zemí si postupně začínala budovat svoji vlastní ekonomiku. První dohoda, která byla podána v září 1990 Chorvatskem a Slovinskem, byla sice odmítnuta, nicméně ke konci 1990 schválil sabor ústavu Chorvatské republiky a ta byla prohlášena za stát Chorvatského národa. To sebou však přinášelo potlačení Srbských menšin, které se postupně začali bouřit. Tak jako Chorvati se chtěli trhnout od Jugoslávie, chtěli se Chorvaté trhnout od Chorvatska a zůstat v Jugoslávii. Dne 25. 6. 1991 byla vyhlášena nezávislost Chorvatska. Ačkoliv Chorvatsko již získalo samostatnost, tak jeho válka za samostatnost se táhla až do roku 1995. Srbové nejprve ovládli vojenské hranice, zde je možné zmínit například dobytí města Vukovar. Dále se pokusily i o dobytí Dubrovníku, to se jim však nepovedlo. Hned roku 1991 zasáhly jednotky OSN, které se snažili boje Chorvatů a Srbů krotit. Zásadním krokem však bylo vyhlášení nezávislé republiky Srbské krajiny,

s tímto krokem se Chorvatsko nesmířilo. I pod dohledem OSN ani jedna strana nedodržovala příměří ostré boje tak na území Chorvatska pokračovali. Srbové ostřelovali Chorvatská města a dopouštěli se krvavých vražd, Chorvatsko oproti tomu podnikalo několik ofenzív. Konflikt se konečně ukončil roku 1995. Během této války bylo vyhnáno kolem 200 000 Srbů a vyrabováno 600 domů. Následky této války jsou na území Chorvatska patrné i dnes a převážně vnitrozemská část Chorvatska se z tohoto šoku bude ještě dlouho dostávat.

Po přelomu století a uklidnění situace v zemi začalo Chorvatsko opět rozvíjet cestovní ruch, převážně zásluhou čehož spravila převážnou část svého území. Chorvatské turistické destinace jsou dnes, převážně pro evropské turisty oblíbenou destinací v době letních měsíců Chorvatsko postupně upravuje dálniční síť, která jim zajistí daleko lepší dosažitelnost turistů. Se Západní Evropou je již propojeno dálnicí vedoucí přes Slovinsko. V současné době se také zaměřuje na zlepšení dopravní infrastruktury směrem na východ Evropy. Dalším podstatným krokem, které Chorvatsko učinilo, byl vstup do Evropské unie v červenci 2013. Tento krok je nadějí pro Chorvatsko, jak smazat rozdíly mezi vnitrozemím a pobřežím zapříčiněné právě onou Balkánskou válkou neboť již postupně začíná čerpat finance ze strukturálních fondů k tom určených.

5. Analýza socioekonomické diferenciacie regionů Chorvatska a detekce prvků územní polarity

Následující kapitola představuje jádro celé práce, tím se stává analýza zaměřená na území Chorvatska z pohledu vybraných indikátorů. Zde dochází k interpretaci shromážděných dat, která jsou následně zpracována prostřednictvím kvantitativních metod, která byla rozebrána v kapitole 3.2. Náplní následující kapitoly však není pouze podání komplexní geografické hodnocení jednotlivých žup, ale také hledání determinantů, jež se na současnou situaci podepsaly vlivem svého působení. Pro přehlednost práce bude následující kapitola doplněna o tabulkové a mapové výstupy.

5.2 Ekonomické ukazatele

První skupinou řešených ukazatelů jsou tzv. ekonomické ukazatele, jak již bylo uvedeno v metodice práce, tak součástí této skupiny je HDP přepočítané na obyvatele, dále míra nezaměstnanosti k roku 2013, průměrná měsíční mzda převedená z Kuny na Euro a v neposlední řadě také podíl osob zaměstnaných v terciéru.

Tabulka č. 3: Ekonomické aspekty v letech 2013, 2014

Administrativní jednotky	HDP/obyv. (2013)	Nezaměstnanost (2013)	Průměrná hrubá mzda (2013)	EAO v terciéru (2014)
	Euro	%	Euro	%
Bjelovarsko-bilogorska	7 062	28,5	834	59,53
Brodsko-posavska	5 882	33,9	874	58,67
Dubrovačko-neretvanska	9 807	16,1	1007	82,63
Grad Zagreb	18 503	9,5	1266	68,44
Istarska	12 991	9,8	1004	61,39
Karlovačka	7 709	25	979	53,95
Koprivničko-križevačka	8 524	21,2	923	54,07
Krapinsko-zagorska	6 300	20,5	868	71,91
Ličko-senjska	8 081	19,5	933	57,77
Medimurska	8 459	17,2	800	63,65
Osječko-baranjska	8 271	30,2	906	60,04
Požeško-slavonska	6 281	28,2	877	73,82
Primorsko-goranska	12 724	14,7	1022	74,53
Sisačko-moslavačka	8 214	34	951	60,47
Splitsko-dalmatinska	8 072	24,4	969	75,37
Šibensko-kninska	7 930	22	959	49,55
Varaždinska	8 285	15,5	817	59,64
Virovitičko-podravská	6 333	34,3	834	63,82
Vukovarsko-srijemska	6 217	34,7	870	76,89
Zadarska	8 302	18,7	976	66,67
Zagrebačka	7 786	21,9	941	80,31
Chorvatsko	8 654	22,85	934	65,39

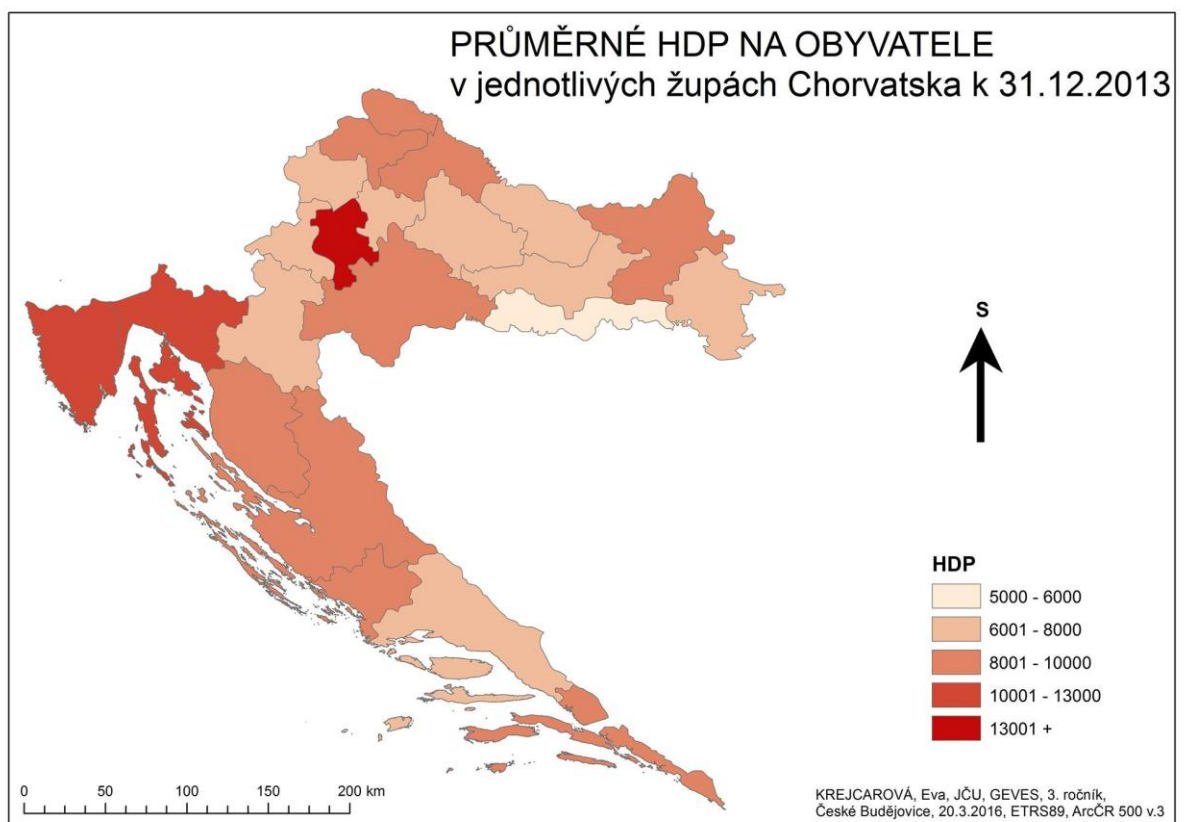
Zdroj: dzs.hr, Eurostat

Na *Hrubém domácím produktu* se v roce 2013 z 71% podílel sektor služeb, v tomto sektoru se nejvíce projevil cestovní ruch, dále se na HDP z 19% podílel průmysl a nejmenší měrou přispělo zemědělství, které v HDP zaujímalo pouhých 10%. Jak dokazuje výše uvedená tabulka, tak nejvyšší HDP bylo zaznamenáno na území Záhřebské župy, tedy na území župy skládající se z hlavního města Záhřebu. Ačkoliv se Záhřeb nachází na úpatí pohoří Medvica, tak je jeho poloha velmi výhodná. Nachází se totiž nedaleko Slovinských hranic a stává se tak velmi důležitým dopravním uzlem mezi Jaderským mořem a střední Evropou, a to jak z pohledu silniční, tak i železniční dopravy. Záhřeb je současně ekonomickým, finančním a vzdělanostním centrem celého Chorvatska, proto je i jeho HDP z největší části tvořeno sektorem služeb. Právě v Záhřebu jsou situovány veškeré správní orgány, své sídlo zde má i jedna z nejvýznamnějších bank Chorvatska tedy Záhřebská banka, dále zde sídlí hned několik významných Chorvatských firem. Dalším regionem s nejvyšším HDP je Istrijská župa, zabírající největší část Istrijského poloostrova. Ekonomickou dominantou této oblasti je bezpochyby rozvinutý cestovní ruch. Právě díky rozvoji cestovního ruchu, zde mohla být vybudována dálnice vedoucí ze Slovinska a přes Istrii pokračující do Puly. Poměrně dobrá je i železniční trať spojující Pulu s Pazinem, železniční trať však už nespojuje vnitrozemí s Istrií. Tuto župu lze rozdělit do třech oblastí, první oblastí je tzv. „Bílá Istrie“, ta se rozkládá na vrcholcích hor. Největší část obyvatelstva zde tvoří Rumuni, kteří do těchto míst uprchli v době pronikání Turků na Balkán. Další částí je tzv. „Šedá Istrie“, která se rozprostírá mezi městem Labinem, mysem Savudrija a Terstem, oproti předchozí části ekonomicky již významnější region, který těží převážně z cestovního ruchu. Jílovitá půda zde umožňuje pěstování olivovníku či vinné révy. Poslední částí je tzv. „Červená Istrie“ ekonomicky nejsilnější část, která vyprodukuje dostatečné množství zásob pro místní turisty, odtud také pochází velmi kvalitní vína, jakou jsou Malvazija, Merlot, Cabernet, aj. Obzvláště díky významné produkci vína skrývá v sobě Istrie i jistý potenciál pro rozvoj agroturistiky, která by jistě přilákala dostatek turistů i během podzimních a zimních měsíců. Velkým konkurentem, jak v HDP, tak i v souvisejícím cestovním ruchu je pak Přímořsko-goskokoranská župa, která těží zejména ze své výhodné polohy, kromě vlastnictví několika ostrovů, které jsou oblíbenými destinacemi turistů, má od dávných let tendenci orientace na námořní aktivity a hospodářské činnosti s nimi spojené. Nejvýznamnější je především mořeplavba, ať už zaměřená na dopravu nebo na cestovní ruch či na stavbu lodí. Podstatnou měrou se na HDP této župy podílí i těžba ropy, kterou provozuje zejména Rijecká rafinérie. Ačkoliv, dle hypotézy uvedené v úvodu této studie, by nejchudším regionem měla být nejvýchodnější župa, tak v případě Chorvatska touto župou je Brodsko-posávská, rozkládající se v jižní části slavonské pláně. Zde je možné vidět následky po balkánské válce z 90. let 20. století. I přes to se zde nachází hospodářsky významný podnik Holding Duro Dakovic, který se specializuje na výrobu tramvajů, bojových vozů, zemědělských strojů a neposlední řadě také konstrukci mostů. Zemědělsky ekonomicky nejsilnější župou je Bjelovarsko-bilogorská župa. Významný je zde zejména zpracovatelský průmysl, přesněji produkce

mléka a masa nebo dřevozpracující průmysl, výroba nábytku, překližek či prkenných parket. Významný rozvoj zde zaznamenává i průmysl - těžba ropy, zemního plynu, křemenného písku či jílu. Vývoj HDP na území Chorvatska byl jistě ovlivněn i historickými událostmi, zatímco vnitrozemí bylo zdevastováno a poměrně značnou dobu i ovládnuto Tureckou nadvládou, tak sever Chorvatského pobřeží pod ochranou Uherského státu či Benátského království, Turkům úspěšně odolával. Nejpodstatněji však bylo HDP ovlivněno v 90. letech minulého století, kdy se zejména na území Chorvatského vnitrozemí odehrála Balkánská válka, která vnitrozemí Chorvatska zdevastovala. Z chorvatského vnitrozemí snad lze dále vyzdvihnout Osiječko-Baranjskou župu, kterou sice silně postihla jak invaze Turků, tak i balkánská válka, nicméně zejména zásluhou OSN se zde podařilo vybudovat poměrně silné město, které dnes vyzdvihává HDP celé župy a rozlohou se stává čtvrtým největším městem Chorvatska.

Mapa č. 2 - HDP na obyvatele

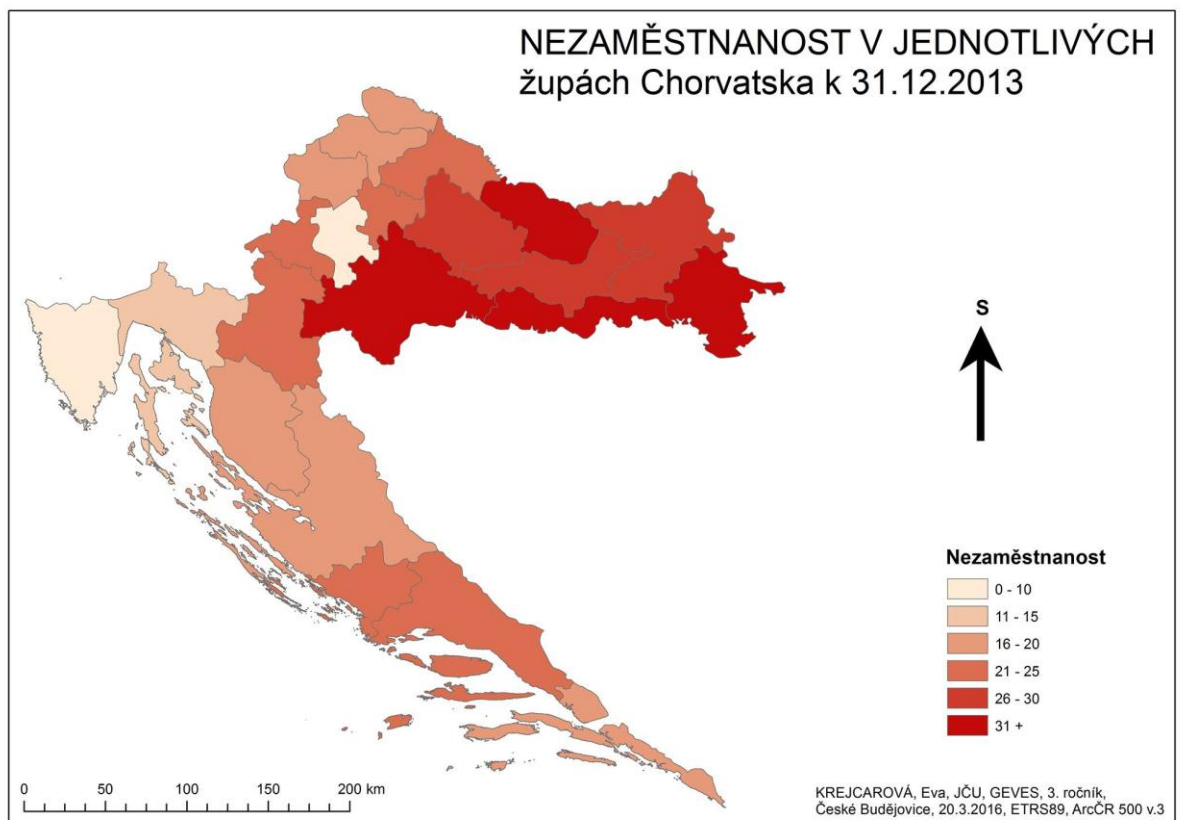
zdroj: vlastní zpracování

Dalším všeobecně poměrně uznávaným indikátorem vyspělosti regionů či států je *nezaměstnanost*. Při aplikaci na Chorvatský stát je tento indikátor však silně ovlivněn jevem tzv. sezónní zaměstnanosti. Tento jev se projevuje zejména během letních a zimních měsíců. V období léta se mnoho tuzemských i zahraničních obyvatel sjíždí do přímořských oblastí, kde hledají uplatnění zejména v podobě brigád. Dle oficiálních dat z roku 2013 v přímořských oblastech našlo brigádu 40 767 pracovníků, v porovnání s ukazateli z minulých let tento počet stále narůstá. Až 50% těchto

brigádníků najde uplatnění v cestovním ruchu, další pak nacházejí uplatnění v obchodní sféře, administrativě nebo v rybářském průmyslu. Dle statistické ročenky z roku 2013 byla nejvyšší nezaměstnanost zaznamenána ve Vukovarsko-Sremské župě. Z pohledu územní polarity se tato župa rozkládá v nejvýchodnější části státu. Vyznačuje se však poměrně úrodnou půdou, mohla by tedy v sobě skrývat potenciál pro rozvoj zemědělství. Velmi dlouhou dobu byla tato župa pod správou jednotek OSN, které zde mírnily boje mezi Srby a Chorvaty, dnes jsou ze stále znát následky Chorvatsko-srbské války v podobě zničených měst. Regionem, který vykazuje poměrně stejnou míru nezaměstnanosti jako předešlá župa, je Virovitičko-podrávská župa. Tato župa se rozkládá v severní části Slavonie při hranicích s Maďarskem. Stejně jako předešlá župa, i tato byla silně zasažena válkami v 90. letech minulého století a její známky jsou zde patrné dodnes. Naopak nejmenší míru nezaměstnanosti projevuje župa hlavního města Záhřebu, zde má své sídlo hned několik významných firem. Zřejmě nejznámější je firma Ledo, která se orientuje na výrobu zmrzliny, dále pak Atlantic group, která se orientuje na produkci potravin, další významnou firmou je Čakovečki Mlinovi, která se stala nejznámější a větší pekárnou Chorvatska. Poměrně významnou župou se stává Koprivničko-križevanská župa, na jejímž území se nachází firma Podravka, její dceřiná společnost Lagris a v neposlední řadě i firma Belupo.

Jak dokazuje níže uvedená mapa, je zde patrnější rozdíl mezi východní a západní částí země, než tomu bylo u předchozího ukazatele. Opět se však na rozmístění nezaměstnanosti podílela Balkánská válka, která se zapříčinila zpusťování Chorvatského vnitrozemí, tato válka však i pozdržela proces privatizace a zejména příchod cizích investorů na chorvatské území. Mezi současné hlavní investory patří bez pochyby Nizozemsko, Rakousko, Německo či Velká Británie, nelze opomenout ani sousední země Slovinsko a Maďarsko.

Mapa č. 3 - Míra nezaměstnanosti Chorvatska

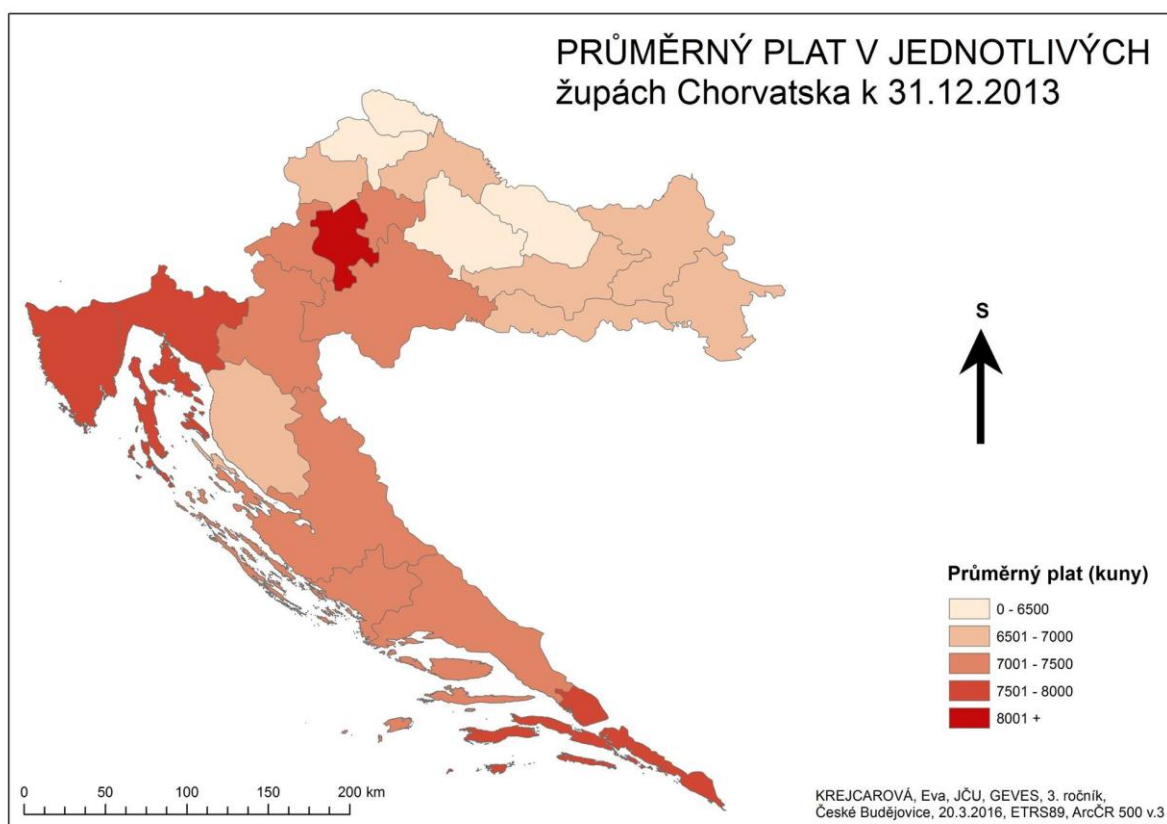
zdroj: vlastní zpracování

Jak lze již předpokládat, tak nejvyšší *průměrné hrubé měsíční mzdy* se dostává zaměstnancům Záhřebské župy. Namísto Istrijské župy se však na druhé příčce nachází Přímořsko-goskokoranská župa, následována Dubrovačko-neretvanskou župou. Dubrovačko-neretvanská župa je exklávou Chorvatské republiky a od zbytku státu ji odděluje malé území osady Neum, které náleží Bosně a Hercegovině. Tato župa, jako většina přímořských regionů, těží z cestovního ruchu. Z pohledu uzemní polarity je však její postavení sporné, v oblasti výše platu sice vykazuje známky západního regionu, avšak geograficky zabíhá do východní části země. Na čtvrtém místě žebříčku se nachází již zmiňovaná Istrijská župa. Nejmenšímu platu se dostává pracujícím v Mezimuřské župě, na kterou lze pohlížet jako na nejsevernější župu Chorvatska. Tato župa se svojí rozlohou řadí mezi nejmenší, ovšem zůstává důležitým dopravním uzlem mezi Chorvatskem, Maďarskem a Slovinskem. Nepatrně lépe si vede sousedící Varaždínská župa, tato župa se vyznačuje vysokým počtem ekonomicky aktivního obyvatelstva v terciérním sektoru. V oblasti sekundárním sektoru se nejvýznamnějším odvětvím se stal kožedělní a textilní průmysl.

Výše platu je zde ovlivněna pracovními možnostmi jednotlivých žup, které byly rozebrány ve výše uvedeném ukazateli. Dále zde zásadní roli sehrávají fyzicko-geografické podmínky země. V přímořských oblastech a oblasti hlavního města se nacházejí vhodnější podmínky pro život, kde i

platové podmínky jsou daleko lepší nežli platové podmínky zaměstnanců ve vnitrozemí, kde je většina obyvatel zaměstnána v oblasti zemědělství.

Mapa č. 4 - Průměrný plat na území Chorvatska

zdroj: vlastní zpracování

5.3 Sociální ukazatele

Indikátory, spadající do skupiny sociálních aspektů, v sobě kombinují podíl urbanizace, míru celkového přírůstku/úbytku obyvatelstva, úhrnnou rozvodovost nebo podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva. Stejně jako u skupiny ekonomických ukazatelů i této skupině byl přiložen dvojnásobný význam, který se projeví při výpočtu celkové polarizace území.

Tabulka č. 4: Sociální aspekty 2012, 2013 a 2014

Administrativní jednotky	míra urbanizace (2012)	celkový přírůstek mezi lety 2010-2014	úhrnná rozvodovost (2013)	podíl VŠ vzdělaného obyvatelstva ve věkové skupině 25-65 let (2013)
	%	‰	%	%
Bjelovarsko-bilogorska	45,56	-0,66	1,37	7,1
Brodsko-posavska	40,5	-0,72	1,29	13,1
Dubrovačko-neretvanska	48,95	-0,03	0,64	14,8
Grad Zagreb	100	1,2	1,86	26,8
Istarska	71,3	-0,09	1,46	11,8
Karlovačka	73,45	-0,67	1,17	9,1
Koprivničko-križevačka	38,6	-0,34	1,14	7,9
Krapinsko-zagorska	47,34	-0,42	1,08	6,3
Ličko-senjska	54,8	-0,36	0,63	7
Medimurska	50,67	-0,59	1,33	7,8
Osječko-baranjska	50,4	-1,07	1,8	9,3
Požeško-slavonska	38,23	-0,47	1,47	8,3
Primorsko-goranska	78,12	-0,42	0,81	15,7
Sisačko-moslavačka	56,9	-1,33	1,13	7,4
Splitsko-dalmatinska	83,21	-0,08	0,91	14
Šibensko-kninska	68	-0,1	1,11	9,4
Varaždinska	39,3	-0,39	1,26	8,8
Virovitičko-podravská	42,3	-0,44	1,4	6
Vukovarsko-srijemska	53,45	-1,06	0,55	6,9
Zadarska	75,35	0,16	1,12	10,9
Zagrebačka	85,45	0,12	1,19	9,5
Chorvatsko	59,14	-0,37	1,18	10,38

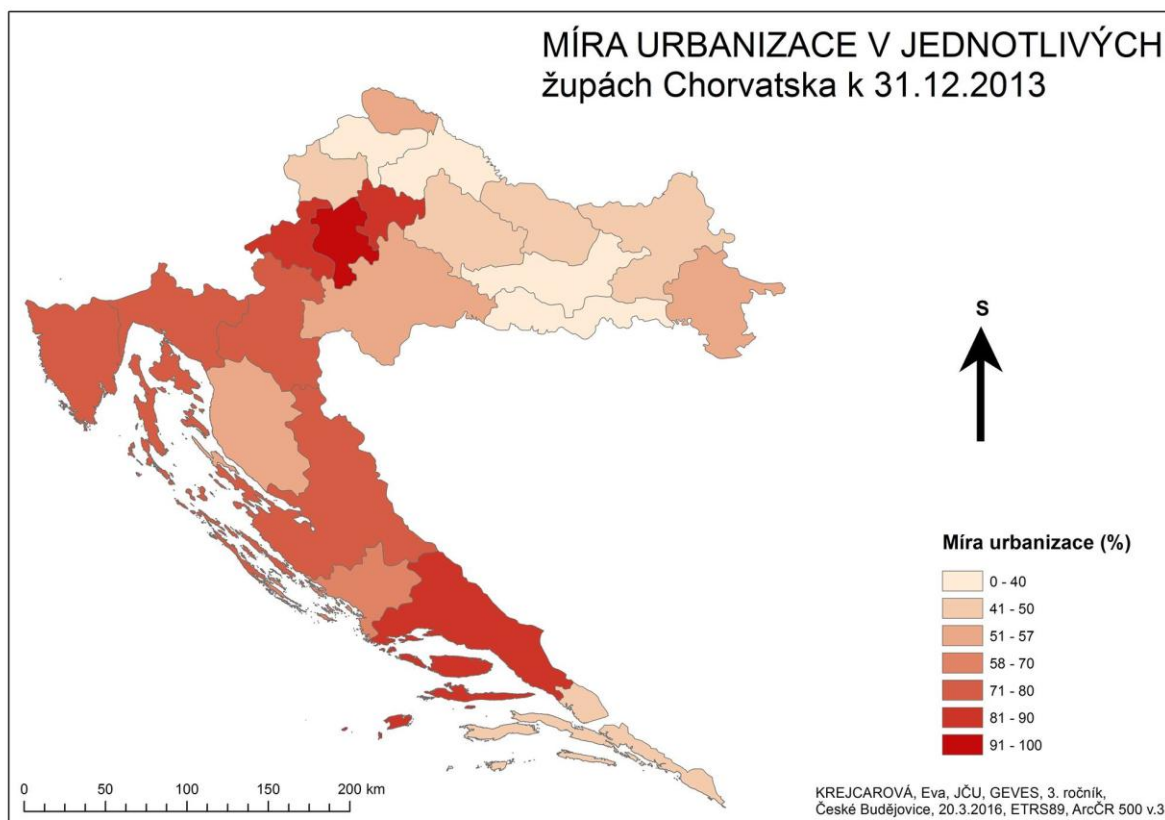
Zdroj: dzs.hr, eurostat

Jako první indikátor ze skupiny sociálních ukazatelů byla vybrána *míra urbanizace* jednotlivých žup. Všeobecným trendem Chorvatska je nárůst počtu obyvatel v městských oblastech, zatímco ve venkovských sídlech dochází k silnému úbytku obyvatelstva. Proces urbanizace byl na území Chorvatska, oproti ostatním střeoevropským státům, pozdržen z důvodu Balkánské války. Největší urbanizační BOOM byl pozorovatelný v posledním půl století. V rámci tohoto indikátoru bude převládat silná rozdílnost mezi východní a západní části země jako dvěma odlišnými geografickými celky. Svojí roli zde hrají jak fyzicko-geografické podmínky, tak i historie území. Vnitřní část Chorvatska, nejurodnější část země a častěji sužovaná boji, zapříčiněnými otevřeností krajiny vůči Asii, nežli pobřežní část, nikdy neměla potenciál k růstu větších měst. Teprve až rozvoj spolupráce Maďarska s Chorvatskem přispěl k rozvoji města Osijek, které se tak stalo čtvrtým největším městem v zemi. Proti vnitrozemí pak stojí pobřežní část Chorvatska, kde se nachází hned několik velkých měst. Příhodná poloha u Jaderského moře pomohla k rozvoji měst již během středověku, kdy se Jaderské moře stalo centrem obchodu. Pohoří Velebit a Dinara, zase dokázali částečně ochránit daná města před ničivými nájezdy.

Jak prokazuje výše uvedená tabulka, tak nejvyšší míra urbanizace byla zaznamenána v Záhřebské župě, což není překvapující, neboť tuto župu tvoří pouze území hlavního města, proto i míra urbanizace dosahuje 100 %. Jak již bylo naznačeno, tak vysoká míra urbanizace se odvíjí také od přítomnosti vyššího počtu větších měst v dané župě. Největším městem Chorvatska je Záhřeb, který čítá téměř 800 000 obyvatel. Dalším významným městem je Split, který má ovšem pouze 200 000 obyvatel, dalším větším městem je Rijeka, která čítá o 50 000 obyvatel méně než Split, posledním městem majícím více než 100 000 obyvatel je Osijek, který čítá jen lehce nad touto hranicí. Další Chorvatská města již nedosahují ani 80 000 obyvatel. Další župou s vysokou mírou urbanizace je Záhřebská župa, tedy župa rozkládající se kolem hlavního města. Tato župa profituje z blízkosti hlavního města, nachází se zde mnoho průmyslových závodů. Tato župa v sobě tedy skrývá potenciál pro další růst, kdy se lidé z „přeplněného Záhřebu“ budou stěhovat do periferie, tedy do Záhřebské župy. V současné době lze již vidět počátek výstavby průmyslových či logistických parků a zároveň výstavbu satelitních měst, čili počátek jevu suburbanizace, který zde ovšem začíná později nežli v ostatních střeoevropských státech, kterými jsou například Německo, Rakousko nebo i Česká republika. Další významnou župou je Splitsko-Dalmatinská župa, kde se nachází hned několik větších měst Split, Solin, Makarska, Sinj nebo Trogir. Význam, důležitost a velikost těchto měst je dána historicky. Split je v současné době druhé největší město Chorvatska. V současné době má Split hned několik významů, v první řadě je to další správní centrum Chorvatska, dále oblíbená turistická destinace a v neposlední řadě se zde nachází významný přístav, jehož význam nabyl na důležitosti již v době středověku, kdy došlo k rozvoji obchodu právě na Jaderském moři. Dnes má tento přístav největší význam v oblasti osobní dopravy, důležitý však je i z pohledu nákladní dopravy, pravidelně

odtud odjíždí trajekty a lodní linky na středodalmatské a jihodalmatské ostrovy, dále i dálkové lodní a trajektové linky i do Itálie. Další významnou oblastí je Istrijský poloostrov, na kterém se z největší části rozkládá Istrijská župa. I na území této župy se nachází hned několik větších měst, které sice mají svůj původ zakotvený v historii, ovšem velkého rozmachu se jím dostalo spolu s rozvojem cestovního ruchu, kdy se tato města a jejich zázemí stala oblíbenými destinacemi nejen evropských turistů. Podstatné centrum cestovního ruchu zde tvoří například město Poreč, které sice čítá „pouhých“ 12 000 obyvatel, ovšem je obklopené hotelovými komplexy, které slouží k ubytování místních turistů. Dalšími významnými městy jsou například Rovinj neb Pula. Zajímavostí Istrijské župy však je, že se na území této župy se však nachází i nejmenší město světa, zvané Hum, která čítá pouze 18 obyvatel, které tvoří 3 rody. Zatímco rozvoji měst na pobřeží Jaderského moře se dařilo, tak k rozvoji měst ve vnitrozemské části Chorvatska nedocházelo. Zapříčiněním polohy otevřenosti vůči Východnímu světu, byla tato část země byla často pod bojovným výpadem, ať se jednalo o Mongoly, Turky nebo Srby. Všechny tyto války se podepsaly na jejím rozvoji, nebylo zde možné vybudovat větší města, proto zde docházelo spíše k vybudování menších vesnic či měst, kde se udržel tradiční zemědělský ráz krajiny. Jak již bylo naznačeno, nachází se zde ovšem výjimky, například město Osijek, kterému přispěl význam spolupráce s Maďarskem a v této části země se tak stal podstatným dopravním uzlem. Lze zmínit i Vukovarsko-srijemskou župu, ačkoliv tato župa tvoří nejvýchodnější cípek Chorvatského státu, tak vykazuje i vyšší míru urbanizace. To je způsobené zejména přítomností dvou hlavnějších měst tedy Vinkovci a Vukovaru. Ačkoliv je Vukovar hlavním městem této župy, tak Vinkovci vykazuje srovnatelnou míru obyvatelstva, stal se i důležitým dopravním bodem mezi Záhřebem Bělehradem, neboť jím prochází železnice spojující právě tyto města. Poměrně značně urbanizovaným územím je i Koprivničko-križevanská župa, dnešní rozložení obyvatelstva je výsledkem ekonomických a sociálních procesů, tedy industrializací, deruralizací. Území Krapinsko-zagorské župy pak zaujímají převážně vesnice venkovských oblastí a osady, které byly sice prohlášeny za města, představují však spíše oblasti přechodného charakteru mezi městem a venkovem

Mapa č. 5 - míra urbanizace Chorvatska

Zdroj: vlastní zpracování

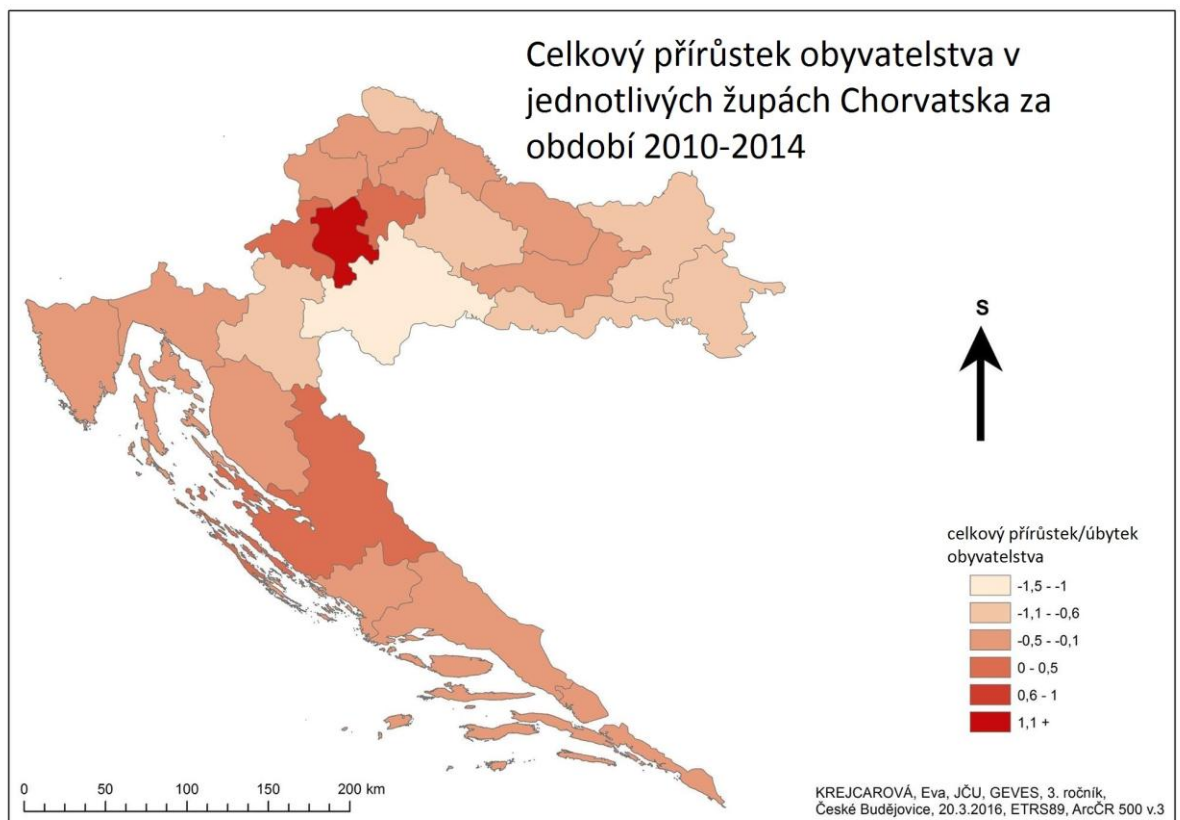
Průměrný celkový přírůstek obyvatelstva Chorvatska, se v posledních letech dostává do záporných čísel. Tento ukazatel byl v rámci této studie pozorován v rozpětí let 2010 – 2014. Jak již bylo vysvětleno v metodice této studie, tak indikátor celkového přírůstu či úbytku obyvatelstva v sobě zahrnuje nejen přirozený přírůstek, tedy podíl živě narozených a zemřelých, ale také migrační saldo, tedy rozdíl mezi počtem přistěhovaných a odstěhovaných osob. V ideálním případě vyspělého regionu právě migrační saldo navyšuje počet celkového přírůstu obyvatelstva a snižuje počet obyvatelstva v zaostalejších částech země. Ve vyspělejších regionech migranti často spoléhají, na lepší podporu či kvalitnější nabídku zaměstnání. V dnešní době tvoří přistěhovalci zejména mladší část obyvatelstva, která sem putuje za kvalitnějším životem. S tímto faktorem, také souvisí trend stárnutí vylidněných regionů. Pro Chorvatsko však také zůstává poměrně vysoké procento migrace ze země, která se od 90. let 20. století neustále zvyšuje. Mladší obyvatelstvo odchází zejména na území Německa, obzvláště díky jeho příznivé přistěhovalecké politice.

Kladného přirozeného přírůstu dosahuje například župa hlavního města Záhřebu. Tento fakt je ovlivněn nejen pracovními příležitostmi, ale celkově poměrně dobrými podmínkami pro život

místního obyvatelstva (dostupnost mateřských škol, základních, středních či vysokých škol, nákupní střediska,...). Do budoucna však lze očekávat pokles celkového přírůstku, který by postupně mohl jít i do záporných čísel, to bude způsobeno jevem tzv. suburbanizace. Již v současné době je možné vidět počátek stavění satelitních měst či průmyslových parků, které vznikají zejména v Záhřebské župě, a právě přirozený přírůstek této župy se již v současné době pohybuje v kladných číslech. Další takovou župou je i Zadarská župa, rozkládající se při pobřeží Jaderského moře. Naopak župy s největším úbytkem obyvatelstva jsou Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska či Sisačko-moslavačka. Vukovarsko-srijemska župa, jak již bylo zmíněno, z geografického pohledu se nachází v nejvýchodnější části Slavonie. Tato župa zůstává nejzaostalejší částí Chorvatského státu, to je způsobeno zejména srbsko-chorvatskou válkou, ačkoliv od této války již uběhlo spoustu let, tato župa stále nemá dostatek finančních prostředků na obnovu země.

Mapa č. 6 - Míra celkového přírůstku/úbytku obyvatelstva

Zdroj: vlastní zpracování

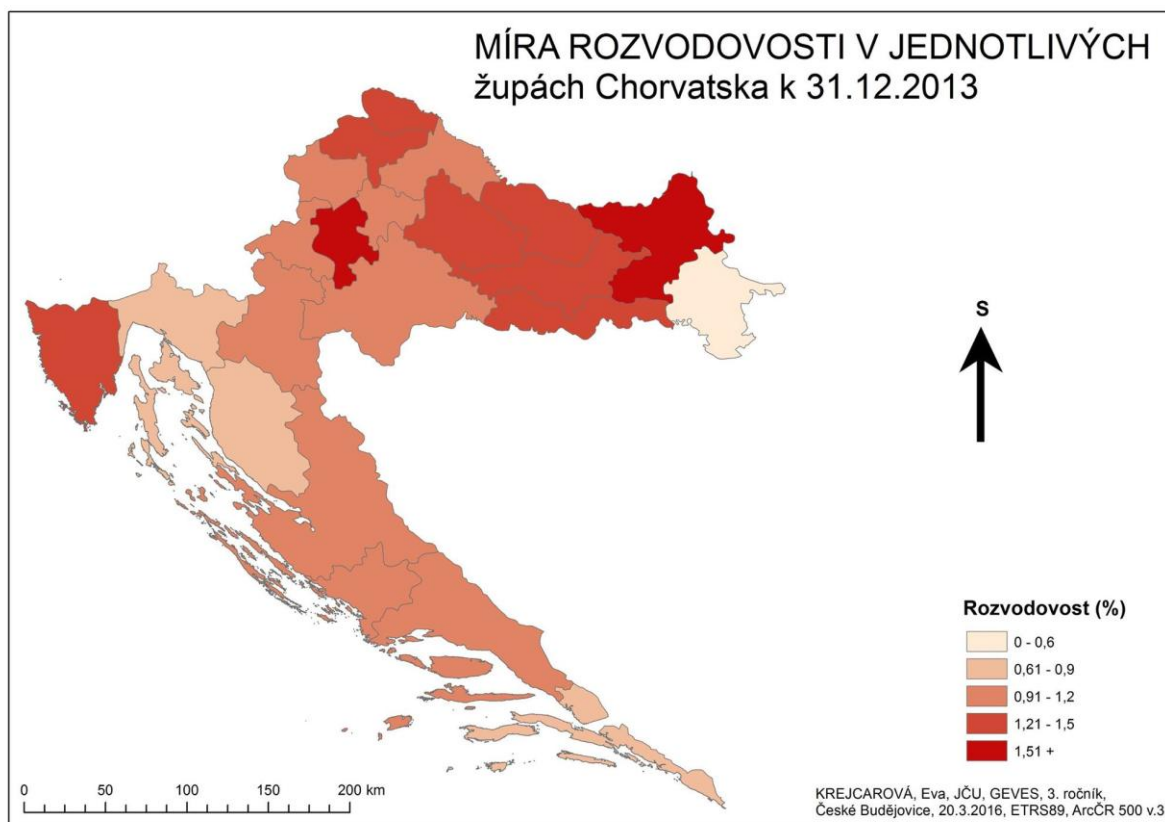
Míra rozvodovosti v Chorvatsku je v porovnání se zbytkem Evropy poměrně nízká, to je ovlivněno zejména mírou religiozity. Suttrová (2014) uvádí, že na rozdíl od jiných demografických procesů, při rozdělení Evropy na dva hlavní regiony tedy vyspělejší Západ a zaostalejší Východ, podle intenzity rozvodovosti příliš neodpovídá. Dle ní hodnoty úhrnné rozvodovosti v roce 2012 byly největší v zemích severní a západní Evropy, zároveň se vysokou úrovní rozvodovosti vyznačují také pobaltské země, Maďarsko a také Česká republika. Naopak země jižní Evropy se až na výjimky

(Španělsko, Portugalsko) vyznačují nízkými hodnotami úhrnné rozvodovosti. Rozdíly v rozvodovosti jsou ovlivňovány společenskými a sociálními faktory, především stupněm religiozity obyvatelstva, tradicemi a také intenzitou utváření neformálních svazků v jednotlivých státech. Nízká úroveň rozvodovosti je kromě Itálie také v Rumunsku, Řecku, Polsku, Chorvatsku či Albánii.

Vysoká míra rozvodovosti přímo ne vždy tedy ukazuje nejvyspělejší regiony, jak však prokazuje níže uvedená mapa, tak nejvyšší míra úhrnné rozvodovosti byla k roku 2013 zjištěna v hlavním městě Záhřebu. Zde je míra úhrnné rozvodovosti ovlivněna stylem života místních obyvatel a velikostí daného města v porovnání s ostatními městy Chorvatska. Téměř ¼ obyvatelstva žije v hlavním městě a jeho sousední Záhřebské župě. Záhřeb se postupně snaží co nejvíce přiblížit k ostatním vyspělejším městům Evropy, s tím souvisí i moderní styl života. Zvyšování podílu vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva, budování kariéry a to nejen u mužů, ale čím dál více u žen, to postupně vede k oddalování prvního dítěte, oddalování vstupu do manželství či ke snížení porodnosti. Další, na poměry Chorvatska, poměrně vysoká míra úhrnné rozvodovosti byla zjištěna v Osiječko-baranjské župě, toto je ovlivněno přítomností města Osijek, který vytváří další velké správní centrum Chorvatska. S narůstající spoluprací s Maďarskem stále stoupá i význam tohoto města. Vysoká rozvodovost však byla zjištěna i na území žup, nacházejících se ve střední části vnitrozemí, tedy u zemí, které by dle jejich nízké vyspělosti, jak bylo prozatím dokázáno u předchozích ukazatelů, měli naopak vykazovat nízkou míru úhrnné rozvodovosti. Toto zjištění může být ovlivněno špatnou kvalitou života místních obyvatel. Nespokojené části rodin, často odcházejí na pobřeží Chorvatska, kde hledají uplatnění v oblasti cestovního ruchu nebo odcházejí do jiných Evropským měst, kde hledají uplatnění. Na této oblasti se nejvíce podepsala Balkánská válka, která již byla několikrát zmíněna, a zemi nechala v zuboženém stavu. Méně překvapující pak je vysoká míra rozvodovosti na území Istrijské župy. Zde je míra rozvodovosti ovlivněna klesající mírou věřícího obyvatelstva a odklonění se od tradičního stylu života.

Naopak nejmenší míra rozvodovosti byla zjištěna v oblasti Vukovarsko-srijemské župy. Zde je míra úhrnné rozvodovosti ovlivněna vysokou mírou religiozity. Tato župa patří mezi župy, které udržují tradice římskokatolického náboženství, které nepodporuje rozvody. Místní obyvatelstvo se tak k rozvodům uchyluje pouze v nejnútnejších případech a na ženy žijící mimo manželství se dle starých tradic stále pohlíží jako na ženy na okraji společnosti. Další takovou župou, ačkoliv se nachází na pobřeží Jaderského moře je i Ličko-senjská župa. I zde byla zaznamenána poměrně vysoká míra věřícího obyvatelstva.

Mapa č. 7 - Míra rozvodovosti Chorvatska

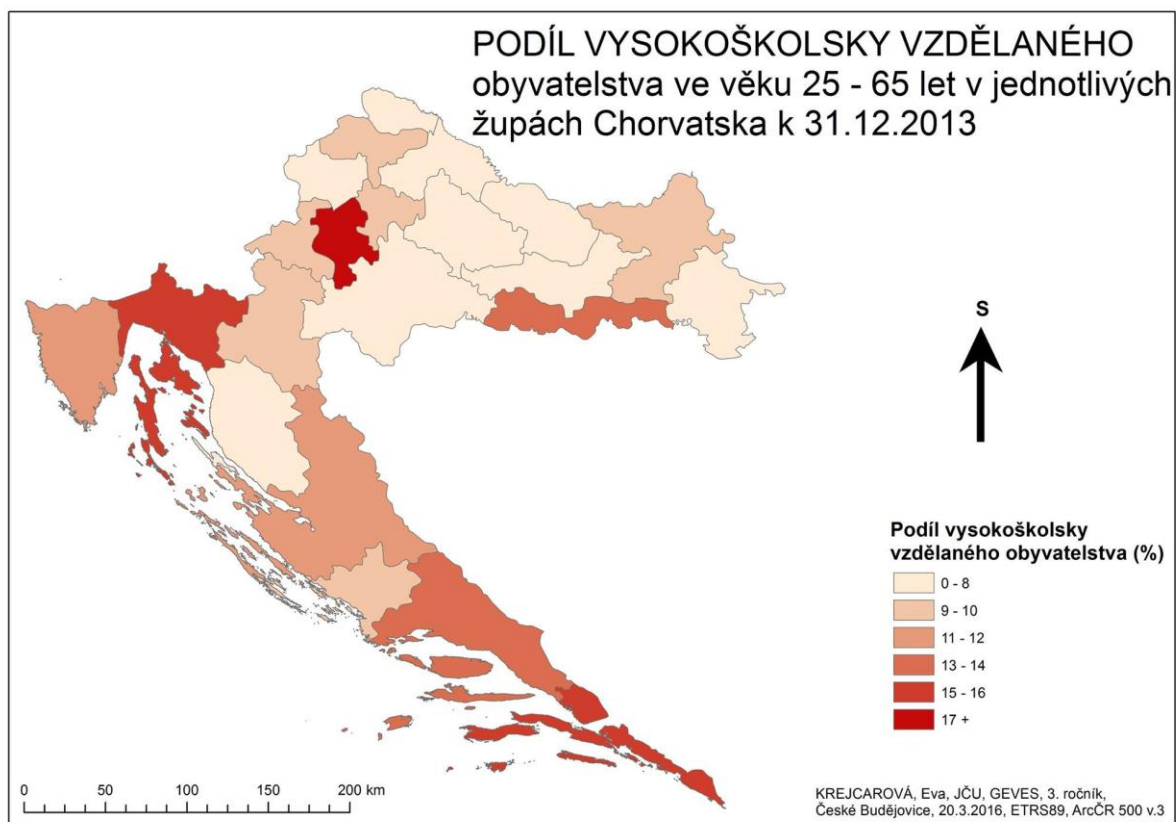
Zdroj: vlastní zpracování.

Podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva ve věku 25-65 je v Chorvatsku, v porovnání se zbytkem střední Evropy velmi malý. Vše je dáno historickým vývojem školství na území Chorvatského státu. Zatímco v ostatních střeoevropských státech se Marii Terezii podařilo zavést povinnou školní docházku, tak na území Chorvatska neuspěla, zdejší obyvatelstvo za její vlády nekorespondovalo dostatečným množstvím dostatečně vzdělaného obyvatelstva, aby mohli vzdělávat své potomky, navíc zdejší obyvatelstvo, žijící v té době primitivním stylem života ani nechápalo smysl školství, své potomky tak nechávali doma, kde jim pomáhali jak s domácností, tak se živobytím. Ke zlepšení místní situace došlo až po skončení druhé světové války, kdy pod vedením Tita vznikaly hromadné akce na podporu gramotnosti. Docházelo nejen ke vzdělání dětí a prodloužení jejich školní docházky, ale také ke vzdělávání dospělých. Tito navíc podporoval i spolupráci se Západní Evropou a umožnil obyvatelstvu studium i v jiných zemích než jen v Chorvatsku. Během jeho vlády tak gramotnost obyvatelstva v Chorvatsku razantně vzrostla. Ani v současné době však úroveň místních vysokých škol nedosahuje kvality vysokých škol zbylých střeoevropských států, mnoho studentů tak i dnes využívá možnosti studia v zahraničí. Celkově se na území Chorvatska nachází 55 vysokých škol. Nejvíce vysokých škol se nachází na území Záhřebské župy, zde jich můžeme najít přibližně 22, další vysoké školy se nacházejí ve městech Bjelovar, Čakovec, Dubrovnik, Pula, Šibenik, aj...

Míra vzdělanosti obyvatelstva často koresponduje s přítomností množství vysokých škol v daném území. Nejvyšší počet vysokých škol se nachází v Záhřebu, kde je i zároveň nejvyšší míra vzdělanosti. Další vyšší míra vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva byla zaznamenána i na území Přímořsko-goskokotarské župy, kde obyvatelstvo často využívá blízkosti Slovinska či Itálie a za studiem se vydává do zahraničí, po dokončení školy se pak vrací do rodné země, kde se jim daří najít uplatnění. Překvapující se může zdát míra vzdělanosti na území Dubrovačko-neretvanské župy, která tvoří exklávu Chorvatského státu. Tato župa se potýká s problémem velké vzdálenosti, jak od hlavního města, tak i od zbytku střední Evropy, mnohdy tedy tato župa musí spoléhat sama na sebe. Rozvíjející se cestovní ruch a nutnost samostatnosti často motivuje k dokončení studia alespoň na místních univerzitách.

Naopak nejnižší míru vzdělanosti, jak prokazuje níže uvedená mapa, je možné pozorovat ve středu vnitrozemské části Chorvatska. To je ovlivněno zejména fyzicko-geografickými podmínkami této oblasti. Přítomnost úrodných nížin vybízí místní obyvatelstvo zůstat u starého stylu života a věnovat se zemědělství, vypěstovanými plodinami, pak zásobují zbytek Chorvatska. Místní obyvatelstvo pak nemá nutkání budování modernizace krajiny a tím pádem ani výstavbou vysokých škol či dokonce stále nechápe smysl vzdělávání potomků, kteří pak neznají jiný život než obdělávání úrodné půdy. Stát této oblasti neposkytuje dostatek financí na podporu vzdělanosti, většina financí tak putuje do vyspělejších oblastí, kde buduje další školy. Tímto problémem se však zvětšuje rozdílnost těchto regionů. Nadějí pro tyto zaostávající regiony je nedávný vstup do Evropské unie, která prostřednictvím strukturálních fondů může v budoucnu pomoci těmto zaostávajícím regionům. Vývoj strukturální politiky však na území Chorvatska postupuje velmi pomalu, na prvním místě je zlepšení infrastruktury, druhým krokem pak bude zvýšení zaměstnanosti a s ní spojený rekvalifikační místního obyvatelstva.

Mapa č. 8 - Podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva Chorvatska

Zdroj: vlastní zpracování

5.4 Ostatní aspekty

Nejmenší váha byla přidělena společné skupině indikátorů. Ve skupině ostatních aspektů jsou zastoupeny jak kulturní, tak i politické složky státu. Kulturní složku státu zde zastupuje podíl věřícího obyvatelstva a podíl cizinců žijící na území jednotlivých žup. Politickou složku státu zde zastupují volební výsledky vítězné strany v parlamentních volbách.

Tabulka č. 5: Ostatní aspekty v letech 2012, 2013, 2015

Administrativní jednotky	podíl věřících (2012)	volební výsledky HDZ v parlamentních volbách (2015)	podíl cizinců (2013)
	%	%	%
Bjelovarsko-bilogorska	94,85	43,77	17,40
Brodsko-posavska	97,06	53,74	6,02
Dubrovačko-neretvanska	94,76	49,67	6,70
Grad Zagreb	88,44	36,66	8,00
Istarska	84,12	60,78	31,67
Karlovačka	94,58	47,25	15,70
Koprivničko-križevačka	96,17	43,71	4,00
Krapinsko-zagorska	97,29	40,50	1,60
Ličko-senjska	97,20	58,09	13,80
Medimurska	95,38	36,58	4,00
Osječko-baranjska	95,57	38,99	14,11
Požeško-slavonska	96,98	54,77	11,30
Primorsko-goranska	87,89	41,81	15,40
Sisačko-moslavačka	94,43	45,37	17,61
Splitsko-dalmatinska	92,86	47,98	3,70
Šibensko-kninska	94,89	48,40	11,60
Varaždinska	95,25	36,32	2,30
Virovitičko-podravská	96,28	53,77	10,50
Vukovarsko-srijemska	97,53	52,33	21,70
Zadarska	95,31	52,14	7,40
Zagrebačka	95,36	42,53	3,70
Chorvatsko	94,39	46,91	10,87

Zdroj: dzs.hr, Eurostat

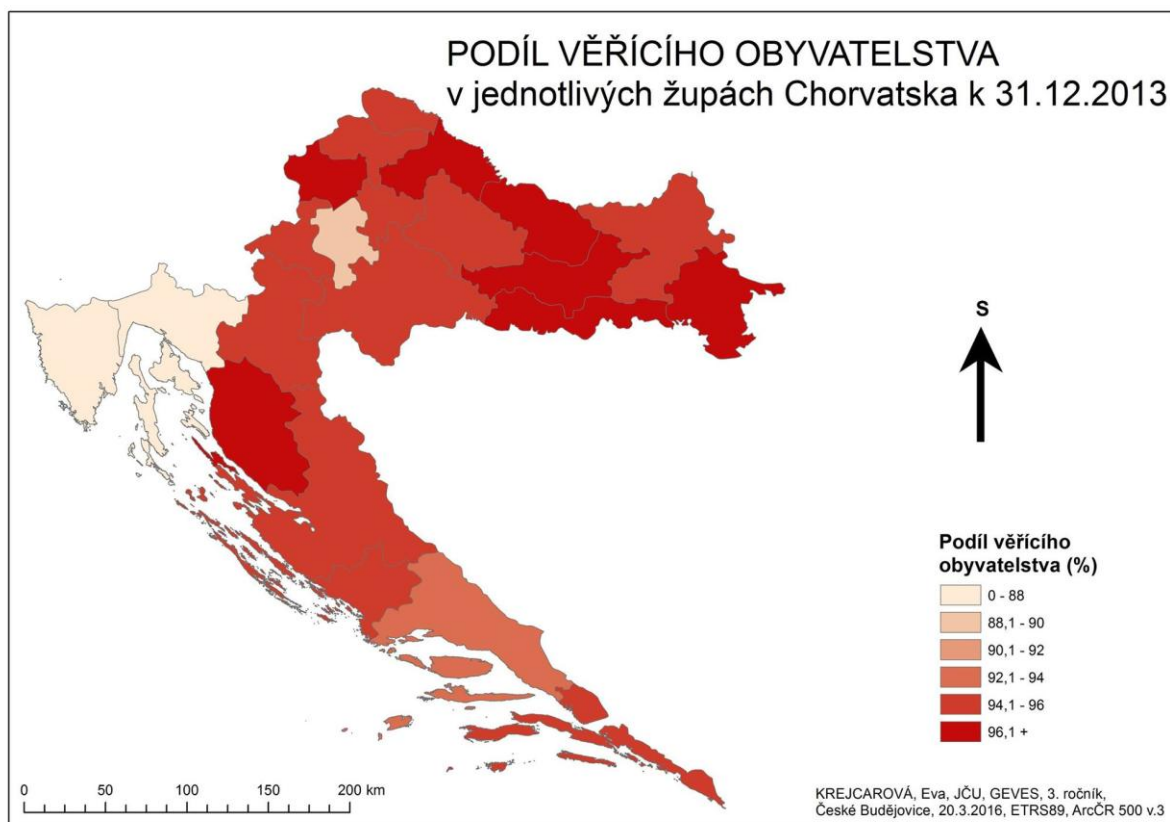
Míra religiozity na území Chorvatska k roku 2013 dosáhla průměrné hodnoty 94 %, čímž převyšuje mnohé střeoevropské státy. Vysoká míra religiozity je zde opět dána historicky. Svě náboženství, římskokatolické, si zde místní obyvatelstvo udrželo jak v období turecké nadvlády, kdy vzdorovali nejen Turkům, ale i migračním vlnám Srbům, kteří odcházeli na území Chorvatska, ale i na počátku minulého století, kdy se Srby vytvořily jeden stát „Království Srbů, Chorvatů a Slovinců“, kdy se Srbové pokusili prosadit své dominantní postavení. Během druhé světové války a zejména po

skončení války Chorvati tak umocnili svůj zarytý postoj vůči Srbům a donutili je opustit zemi nebo se alespoň asimilovat s místním obyvatelstvem. I dnes na území Chorvatska, zejména ne východní části země, je možné najít srbskou menšinu, své muslimské náboženství však již zde neprosazují a Chorvaté tak stále zachovávají svoji římskokatolickou církev, kterou se jim po mnohých zkouškách podařilo uchovat.

Není překvapující, že nejmenší míra religiozity koresponduje s nejněvypělejšími oblastmi Chorvatska. Nejméně věřící obyvatelstvo se nachází na území Istrijské župy, kde je míra religiozity ovlivněna hned dvěma faktory, prvním z nich je vysoký podíl cizinců žijících na tomto území, druhým vyspělost a rozvoj cestovního ruchu na tomto území, kostely se zde spíše stávají turistickým lákadlem nežli prioritně určených k vedení bohoslužbám. Druhé území, kde byla zaznamenána nižší míra religiozity v rámci Chorvatska, je území hlavního města, kde je religiozita ovlivněna zavedením moderního stylu života místních obyvatel, kteří se odklánějí od své víry. Nutné je však poznamenat, že ačkoliv se jedná o oblasti s menším množstvím věřících, jsou však tyto oblasti v porovnání se zbytkem střední Evropy, stále vysoce věřící.

Na příkladu Chorvatska se však stále potvrzuje tvrzení, že regiony inklinující k Východu jsou více věřící. Toto tvrzení potvrzují zejména ryze vnitrozemské župy, kde je zaznamenána vyšší míra religiozity. Ačkoliv i zde míra religiozity klesá, tak stále přesahuje 95 %. K udržování religiozity zde opět přispívá zemědělský životní styl, nízká míra urbanizace a odstrčenost těchto regionů od vyspělého světa či obracení se na boha v těžších životních situacích.

Mapa č. 9 - podíl věřícího obyvatelstva na území Chorvatska

Zdroj: vlastní zpracování

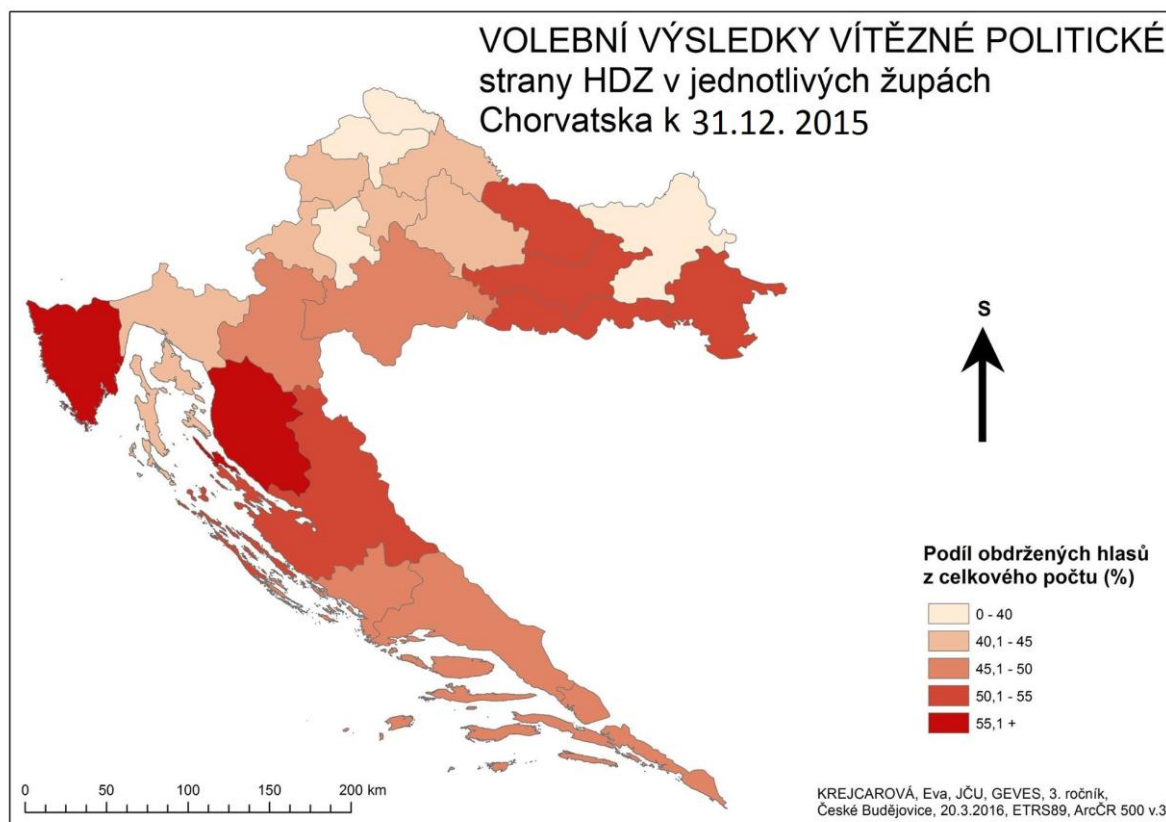
Dalším indikátorem ze skupiny ostatních indikátorů jsou volební výsledky vítězné politické strany Chorvatského demokratického společenství. Pro aktuálnost této studie byla vybrána data za parlamentní volby Chorvatska, které proběhly v listopadu roku 2015. V uplynulých dvaceti letech, kdy se po získání nezávislosti Chorvatska na Jugoslávii konsolidoval politický a s ním i stranický systém, se vyvinula dvoupólová struktura koalic. V systému se etablovaly dvě silně konkurující si politické strany, a to konzervativní Chorvatské demokratické společenství (dále HDZ) a levicová Sociálně demokratická strana Chorvatska -dále SDP (Mouchová 2012, s. 4). Tyto dvě strany mezi sebou vedou boje nejen o vítězství v parlamentních volbách, ale také na postu prezidenta Chorvatska. V únoru roku 2015, po pěti letech jeho volebního období, vystřídala Ivo Josipoviće (SDP) na postu prezidenta první prezidentka Chorvatska Kolinda Grabarová Kitarovićová (HDZ). Volební výsledky jak současné prezidentky, tak i parlamentních voleb byly velmi těsné.

Při parlamentních volbách v Chorvatsku hrál jako klíčový faktor hlavní roli postoj k Evropské migrační krizi, která je i v současné době aktuálním tématem a to nejen na území Chorvatska, nýbrž celé Evropy. Již na začátku 2015 postihla migrační krize celou Evropu, jedním z dotčených států je právě i Chorvatsko, kudy vede jedna z hlavních tras „uprchlíků“, které tvoří obyvatelstvo ze zemí Blízkého a středního východu (zejm. Syřané, Afgánci, Iráčané, subsaharské Afriky a západního

Balkánu). Ačkoliv se během léta 2015, resp. během hlavní turistické sezóny, uprchlická krize cestovního ruchu nedotkla, obavy z dalších let místní obyvatelstvo donutilo své volební preference přizpůsobit právě k postoji k této problematice. Ostatně důkazem byla i předvolební kampaň těchto dvou stran, které k problematice Evropské migrační krize zaujímaly opačné názory, zatímco levicová strana k této problematice přistupovala poměrně laxně a migrantům chtěla umožnit průchod před Chorvatsko do Německa či zemí severní Evropy, tak pravicová strana HDZ se k tomu problému postavila radikálněji a ve své volební kampani navrhovali investování peněz ze státního rozpočtu do oplocení či posílení armádních složek. Zejména na základě tohoto faktoru vyhrála v těchto volbách právě pravicová HDZ. Proto i volební výsledky na území státu jsou mozaikovitě rozdrobeny. Zatímco Istrie jako významná turistická oblast zaujímá vůči uprchlíkům negativní postoj a uprchlíky v zemi nechce, převážně kvůli dopadu na jejich rozvinutý cestovní ruch, tak naproti tomu obyvatelstvo hlavního města Záhřebu migranty na svém území sice trvale nechce, ovšem nevádí jim myšlenka průchodu před zemi, proto i HDZ zde získalo jen necelých 37%, zatímco levicová SDP zde zvítězila s převážnou většinou hlasů. U hlavního města Záhřebu zde však může hrát jistou roli i stárnutí této populace v důsledku rozvíjející se suburbanizace. Mladší obyvatelstvo, upřednostňující pravicovou HDZ odchází do zázemí tohoto města, tedy do sousední Záhřebské župy, zatímco starší obyvatelstvo, které si těžko zvyká na změnu, zde zůstává. Další župou, kde se výrazně zvítězila pravicová HDZ je Ličko-senjská župa, i zde obyvatelům župy nastávají obavy, jaký dopad bude mít migrující obyvatelstvo na jejich cestovní ruch, pokud jim umožní průchod přes jejich zemi.

Mapa č. 10 - Volební výsledky politické strany Chorvatské demokratické společnosti

Zdroj: vlastní zpracování

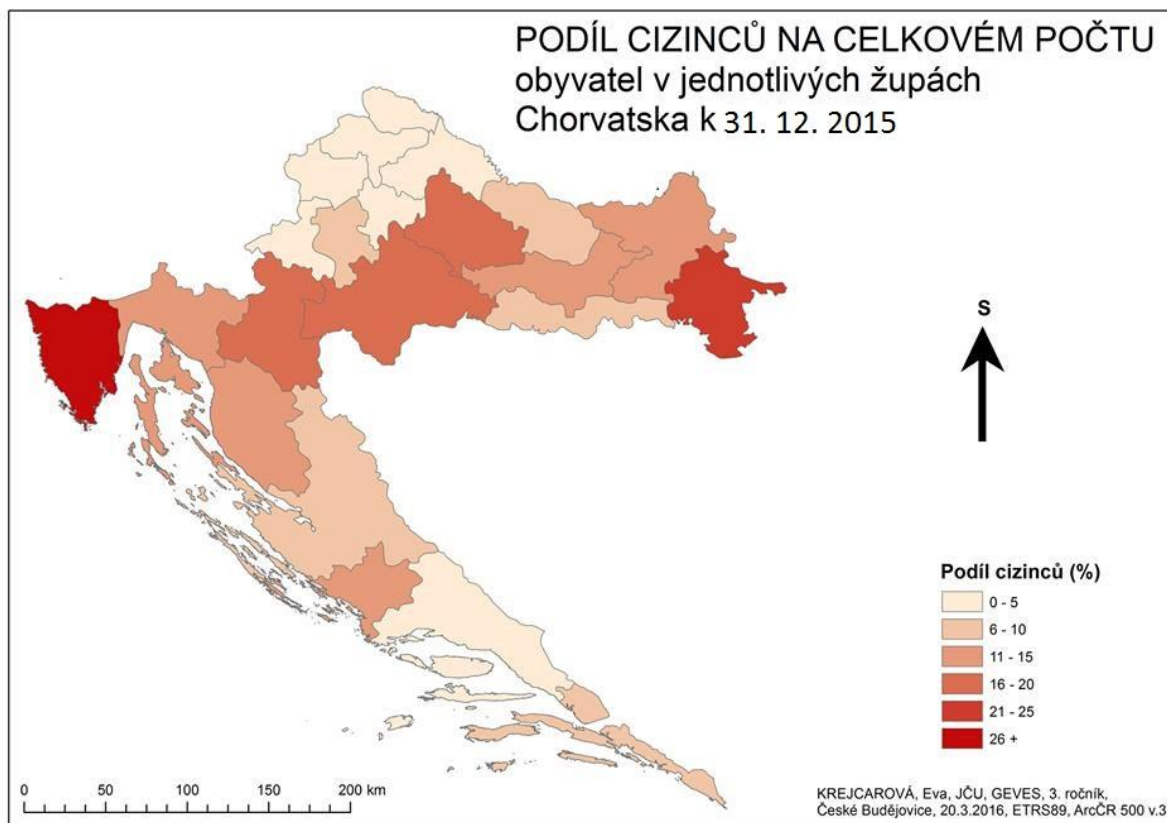
Rozložení *národnostní struktury Chorvatska* je dáno zejména historickým vývojem jednotlivých oblastí. Ke konci roku 2013 se dle Chorvatského statistického úřadu hlásilo téměř 90 % obyvatel k chorvatské národnosti. Téměř 90% populace Chorvatska tvoří Chorvaté, zbylých 10% cizích národností je však poměrně rozmanité a jejich rozmístění je dáno zejména historickým vývoje daných oblastí. Z níže uvedené mapy na první pohled vyplývá, že největší množství cizinců žije na území Istrijské župy, tato menšina je z převážné menšiny tvořena obyvateli Italského původu, ti zde zůstali již z dob Italské nadvlády. Oproti Italům pak zanedbanou část zdejšího obyvatelstva tvoří Rumuni, kteří obývají zejména tzv. „Bílou Istrii“, toto obyvatelstvo na území Chorvatska přišlo v období pronikání Turků na Balkán.

Další výraznou menšinou žijící na Chorvatském území tvoří srbské obyvatelstvo, největší zastoupení mají na území Vukovarsko-srijemské župy, to je dáno zejména geografickou polohou této župy, neboť tvoří výraznou část hranic se Srbskem. Ještě v průběhu 18. století, zde byli Srbové zastoupeni v daleko početnějším množství než je tomu dnes. Roku 1918 došlo ke spojení Srbska, Chorvatska a Slovinska v jedno království. Chorvaté si tak po dlouhém čekání naplnili svůj sen spojení Slovanů na Balkáně, jejich nadšení však dlouho netrvalo, neboť Srbové však již krátce po spojení začali prosazovat svoji nadřazenost a započali potlačování Chorvatské identity. Vše vyústilo

v meziválečném období a na počátku druhé světové války, kdy proti Srbům razantně zasáhlo hnutí Ustašovců. Toto hnutí donutilo početnou část Srbů k opuštění země, daleko větší množství Srbů však bylo odvedeno do koncentračních táborů a zabito. Na počty však Srbové stále tvoří nejpočetnější menšinu na území Chorvatska a jejich přítomnost je rozmístěna nejen při hranicích se Srbskem, ale také po téměř celé délce hranic s Bosnou a Hercegovinou.

Jak je patrné z níže uvedené mapy, tak největšího zastoupení čistě Chorvatského obyvatelstva se dostává župám při hranicích se Slovinskem. Slovinsko jakožto, více vyspělejší stát nežli Chorvatsko, nabízí obyvatelstvu více nejen lepší pracovní a platové podmínky, ale dokonce i širší nabídku pracovních možností, proto ani tato lokalita není pro Slovinskou populaci lákadlem a dochází spíše odlivu místního obyvatelstva ve prospěch Slovinska.

Mapa č. 11 - Podíl cizinců na území Chorvatska

Zdroj: Vlastní zpracování

5.5 Faktorová analýza

Data z předchozí kapitoly byly zpracovány na základě faktorové analýzy, ta byla provedena ve dvou variantách, první variantou je metoda pořadí, jejíž přesný postup řazení a hodnocení dat byl popsán v části zvané metodika práce. Lze však je podotknout, že nejzápadnější, tedy nejvyspělejší regiony, budou dosahovat nejnižších hodnot, zatímco regiony zaostávající budou nabývat hodnot nejvyšších.

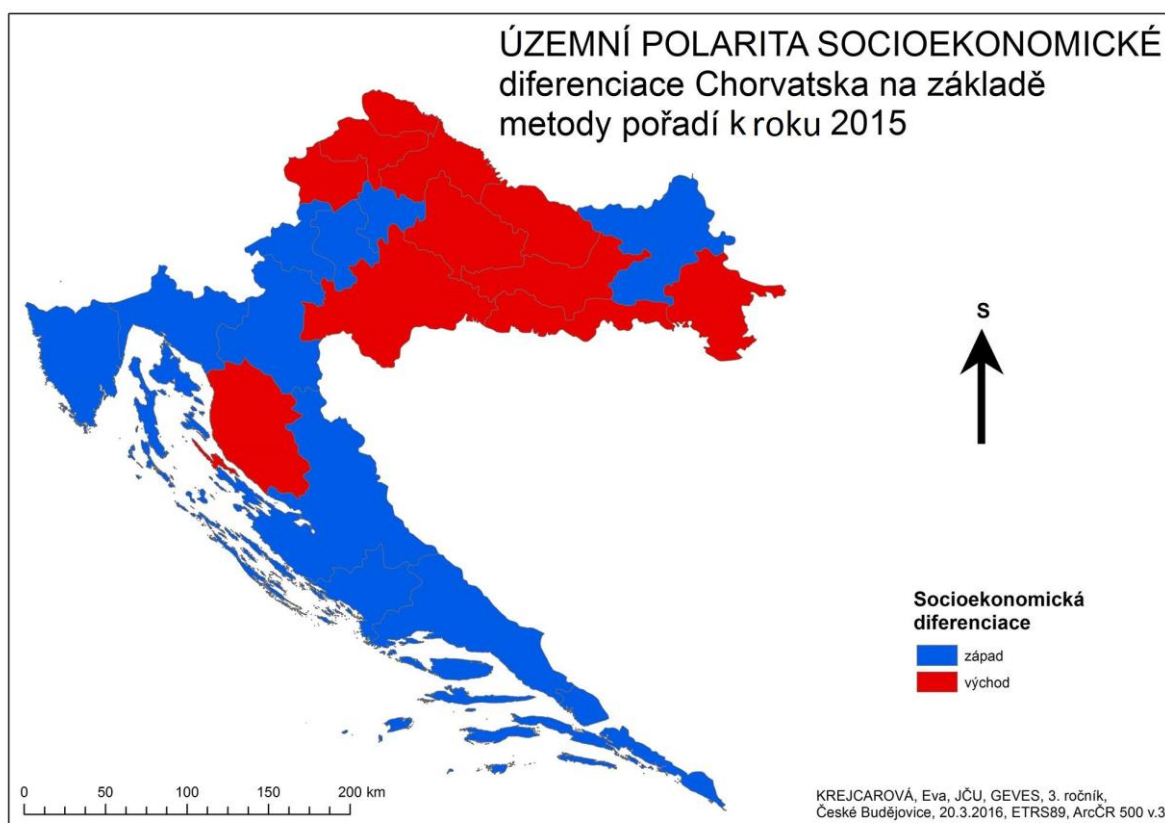
Tabulka č. 6: Pořadí jednotlivých regionů Chorvatska podle hodnot vybraných indikátorů

župa/indikátor	HDP/obyv.	nezaměstnanost	hrubá mzda	EAO v terciéru	míra urbanizace	celkový přírůstek/úbytek obyvatelstva v letech 2010-2014	úhrnná rozvodovost	VŠ vzdělané obyvatelstvo ve věkové skupině 25-65 let	parlamentní výsledky voleb 2015	podíl věřícího obyvatelstva	podíl cizinců
Bjelovarsko-bilogorska	16	16	18	16	16	16	6	17	9	8	4
Brodsko-posavska	21	18	15	17	18	18	8	5	17	18	15
Dubrovačko-neretvanska	4	5	3	1	14	4	19	3	14	7	14
Grad Zagreb	1	1	1	2	1	1	1	1	3	3	12
Istarska	2	2	4	8	7	6	4	6	21	1	1
Karlovačka	15	14	5	12	6	17	11	11	11	6	5
Koprivničko-križevačka	5	10	12	20	20	8	12	14	8	15	16
Krapinsko-zagorska	18	9	17	19	15	12	16	20	5	20	21
Ličko-senjska	11	8	11	7	10	9	20	18	20	19	8
Medimurska	6	6	21	18	12	15	7	15	2	13	17
Osječko-baranjska	9	17	13	11	13	20	2	10	4	14	7
Požeško-slavonska	19	15	14	14	21	14	3	13	19	17	10
Primorsko-goranska	3	3	2	6	4	11	18	2	6	2	6
Sisačko-moslavačka	10	19	9	13	9	21	13	16	10	5	3
Splitsko-dalmatinska	12	13	7	4	3	5	17	4	12	4	18
Šibensko-kninska	13	12	8	5	8	7	15	9	13	9	9
Varaždinska	8	4	20	21	19	10	9	12	1	10	20
Virovitičko-podravská	17	20	19	15	17	13	5	21	18	16	11
Vukovarsko-srijemska	20	21	16	10	11	19	21	19	16	21	2
Zadarska	7	7	6	3	5	2	14	7	15	11	13
Zagrebačka	14	11	10	9	2	3	10	8	7	12	19

Zdroj: vlastní zpracování

Jak prokazuje níže uvedená mapa, tak na základě *metody pořadí* byly k Západu přiřazeny téměř všechny nacházející se na pobřeží Jaderského moře a Osiječko-baranjská župa, výjimku však tvoří Ličko-sensjská župa, která ačkoliv se rozprostírá v přímořské části, tak na základě výsledků byla přiřazena k Východu. Na základě výsledků metody pořadí vychází nejlépe župa hlavního města Záhřebu, tato župa získala prvenství téměř ve všech indikátorech, specifickou výjimku tvořila skupina indikátorů nazvaných jako „ostatní“, kde se její výsledky razantně zhoršily. Výsled hlavního města není překvapující, neboť oproti ostatním městům Chorvatska má v ekonomice silný náskok, jak již bylo řečeno, nachází se zde hlavní správní centrum celého Chorvatska, sídlo národní banky a všechny instituty veřejné správy. K rozvoji hlavního města jistě nejvíce přispěla jeho poloha, neboť je umístěno tak, aby spojovalo pobřežní a vnitrozemskou část Chorvatska, navíc je umístěno nedaleko Slovinských hranic, takže se stává významnou spojnicí se zbytkem střední Evropy. Další župou v pořadí je istrijská župa zabírající převážnou část Istrijského poloostrova. Výsledek Istrijské župy v celkovém pořadí velmi ovlivnil zejména ukazatel výsledků parlamentních voleb HDZ, kde ačkoliv HDZ získala nejvíce hlasů, tak základě volebních výsledku v hlavním městě, bylo její vítězství ve volbách výkazem rysů východního typu regionu. Následovníkem Istrijské župy je Přímořsko-goskokotarská župa, zde byly výsledky ovlivněny zejména úhrnnou rozvodovostí obyvatelstva a celkovým přírůstkem obyvatelstva. Tento jev je způsoben poměrně nízkou religiozitou na daném území, nízké procento věřících, na poměry Chorvatska, vede k častějším rozvodům či ke klesající porodnosti u žen. Dalšími ryze západními regiony jsou Zadarská župa, Karlovačka, Šibeninsko-kninská župa, Splitsko-dalmatinská župa, Dubrovačko-neretvanská či Záhřebská župa. Kromě těchto žup, však k Západu byla přiřazena i Osiječko-baranjská župa, ačkoliv se tato župa ve východní části Chorvatska, tak se stává poměrně silným regionem. To je způsobeno zejména přítomností města Osijek, který je čtvrtým největším městem v zemi a po Slavonii tvoří poměrně důležité správní centrum. Svého největšímu významu však toto město nabylo až v posledních letech, kdy se postupně rozvíjela spolupráce s Maďarskem.

Mapa č. 12 - Územní polarita socioekonomické diference na základě metody pořadí

Zdroj: vlastní zpracování

Jakousi pomyslnou hranici mezi Východem a Západem tedy mezi vyspělými a zaostávajícími regiony tvoří hlavní město Záhřeb. Mezi ryze Východní regiony tedy patří župy nacházející se z geografického pohledu východně od Záhřebu, jedinou výjimku tvoří již zmíněna Osiječko-baranjská župa, která zejména zásluhou svého hlavního správního města spadá do vyspělejší části Chorvatska. Ve výsledcích metody pořadí vyšla nejhůře Vukovarsko-srijemská župa, tedy župa tvořící nejvýchodnější část Chorvatského území a tvořící hranici se Srbskem. Nejlépe tato župa vyšla v rámci ukazatele přítomnosti cizích národností na jejím území, kde se hned po Istrii umístila na druhém místě. Tento fakt je však způsobeným tím, že dané území, jakožto župa sousedící se Srbskem je silně osídlené právě Srbským obyvatelstvem, které sem přišlo v období pronikání Turků na Balkán, nebýt však událostí minulého století, mohla by zde být srbská menšina daleko početnější, než je v dnešní době. Dvacáté místo tabulky, tedy předposlední místo, zaujímá Virovitičko-podrávská župa. Tato župa dosahovala nejhorších výsledků zejména v rámci ekonomických ukazatelů, ekonomicky tak patří k nejslabším regionům Chorvatska. Zajímavostí však je, že u ukazatele počtu rozvodů vychází tato župa jako jedna z žup s největším počtem rozvodů. K rozvodům však může přispívat právě špatná ekonomická situace této země. Zde se výrazně projevuje zejména HDP/obyvatele, vysoká nezaměstnanost, nízká zaměstnanost v terciéru či špatné platové podmínky. Další takovou župou je Krapinsko-zagorská, zde byly indexy skupin jednotlivých indikátorů poměrně vyrovnané, to vykazuje

celkovou ekonomicky špatnou stabilitu daného území. Ačkoliv tato župa by mohla mít potenciál k růstu, neboť se rozkládá při hranicích se Slovinskem, k tomuto předpokladu však bude nutná výraznější spolupráce se Slovinskem. Na spolupráci Slovinských a Chorvatských regionů by se však v budoucnu mohla podílet Čína, která oběma zemím, při vzájemné spolupráci, slibuje příliv čínských turistů. Z regionů rozkládajících se na pobřeží Chorvatska spadá k Západu Ličko-senjská župa, kterou v žebříčku výsledků lze najít na čtrnáctém místě tabulky. Zde stojí za zmínku zejména ukazatele úhrnné rozvodovosti a podílu věřícího obyvatelstva. Stejně jako ve všech ostatních regionech Chorvatska i zde převládá římskokatolické náboženství, které neuznává rozvody.

Tabulka č. 7: Celkové indexy podle metody pořadí regionů Chorvatska

župa/indikátor	průměr pořadí v ekonomických indikátorech (index)	průměr pořadí v sociálních indikátorech (index)	průměr pořadí v ostatních indikátorech (index)	celkové pořadí (index) metoda pořadí	celkové pořadí regionu- metoda pořadí
Bjelovarsko-bilogorska	16,50	13,75	7,00	13,50	16
Brodsko-posavska	17,75	12,25	16,67	15,33	18
Dubrovačko-neretvanska	3,25	10,00	11,67	7,63	4
Grad Zagreb	1,25	1,00	6,00	2,10	1
Istarska	4,00	5,75	7,67	5,43	2
Karlovačka	11,50	11,25	7,33	10,57	9
Koprivničko-križevačka	11,75	13,50	13,00	12,70	15
Krapinsko-zagorska	15,75	15,75	15,33	15,67	19
Ličko-senjska	9,25	14,25	15,67	12,53	14
Medimurska	12,75	12,25	10,67	12,13	11
Osječko-baranjska	12,50	11,25	8,33	11,17	10
Požeško-slavonska	15,50	12,75	15,33	14,37	17
Primorsko-goranska	3,50	8,75	4,67	5,83	3
Sisačko-moslavačka	12,75	14,75	6,00	12,20	12
Splitsko-dalmatinska	9,00	7,25	11,33	8,77	6
Šibensko-kninska	9,50	9,75	10,33	9,77	8
Varaždinska	13,25	12,50	10,33	12,37	13
Virovitičko-podravská	17,75	14,00	15,00	15,70	20
Vukovarsko-srijemska	16,75	17,50	13,00	16,30	21
Zadarska	5,75	7,00	13,00	7,70	5
Zagrebačka	11,00	5,75	12,67	9,23	7

Zdroj: Vlastní výpočty

Tabulka č. 8: Indexy získané na základě metody regionálních odchylek od mediánu

župa/indikátor	HDP/obv.	nezaměstnanost	hrubá mzda	EAO v terciéru	míra urbanizace	celkový přírůstek/úbytek přírůstek obyvatelstva v letech 2010-2014	úhrnná rozvodovost	VŠ vzdělané obyvatelstvo ve věkové skupině 25-65	výsledky parlamentních voleb	věřící obyvatelstvo	podíl cizinců
Bjelovarsko-bilogorska	87	107	92	89	85	-156	117	78	107	110	166
Brodsko-posavska	73	88	85	94	76	-172	110	144	88	63	57
Dubrovačko-neretvanska	121	95	107	108	92	8	55	163	95	112	64
Grad Zagreb	229	120	116	136	187	285	159	295	120	246	76
Istarska	161	74	115	108	133	20	125	130	74	339	302
Karlovačka	95	100	96	105	137	-159	100	100	100	116	150
Koprivničko-križevačka	105	107	101	99	72	-80	97	87	107	82	38
Krapinsko-zagorska	78	113	102	93	89	-101	92	69	113	58	15
Ličko-senjska	100	79	103	100	103	87	54	77	79	60	131
Medimurska	105	120	106	86	95	-142	114	86	120	99	38
Osječko-baranjska	102	116	89	97	94	-254	154	102	116	94	134
Požeško-slavonska	78	86	92	94	72	-111	126	91	86	64	108
Primorsko-goranska	157	110	109	110	146	100	69	173	110	258	147
Sisačko-moslavačka	102	104	85	102	106	-316	97	81	104	119	168
Splitsko-dalmatinska	100	99	97	104	156	20	78	154	99	152	35
Šibensko-kninska	98	98	100	103	127	24	95	103	98	109	110
Varaždinska	103	121	108	88	74	-93	108	97	121	101	22
Virovitičko-podravská	78	88	84	89	79	-104	120	66	88	79	100
Vukovarsko-srijemska	77	90	84	93	100	-253	47	76	90	53	207
Zadarska	103	91	104	105	141	38	96	120	91	100	70
Zagrebačka	96	109	100	101	160	28	102	104	109	99	35

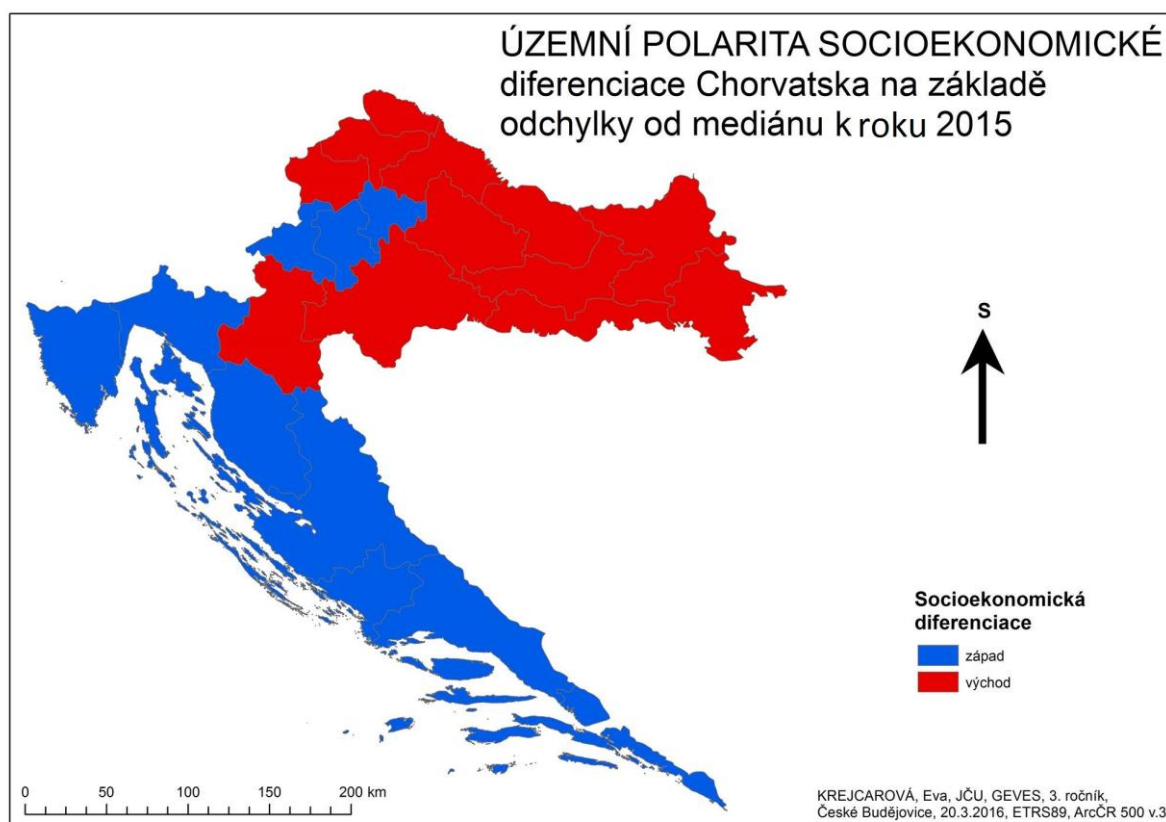
Zdroj: vlastní výpočty

Druhá metoda výpočtu, tedy *metoda regionálních odchylek od mediánu*, drobně pozměnila mapu územní polarizace socioekonomické diferenciace. Zatímco u předchozí metody, patřila Ličko-senjská k východní části země a Osječko-baranjská župa a Karlovačka k západní části, nyní se jejich pozice postavení v rámci země prohodily. Tato metoda tedy rozdělila zemi na tři části. První částí je pobřeží, které vykazuje vyšší známky vyspělosti než vnitrozemí, které zde tvoří zaostávající část. Poslední částí je hlavní město Záhřeb a jeho nejbližší okolí, Záhřebská župa, které spolu utváří

nejvyspělejší část země a přitom obklopenou zaostávajícími regiony, tento fakt je prokazuje sílu hlavního města v porovnání s ostatními župami.

Mapa č. 13 - Územní polarita socioekonomické diference - metoda odchylky od mediánu

Zdroj: vlastní zpracování

Ekonomickou sílu hlavního města potvrzuje i jeho prvenství v níže uvedené tabulce. Tato župa nabývá nejvyšších hodnot zejména v rámci sociálních ukazatelů. Velkého rozdílu se Záhřebu dostává i v rámci celkového indexu za všechny ukazatele, kde má před další župou velký náskok. Druhá v pořadí tabulky je Istrijská župa, která tímto krokem také prokazuje svoji ekonomickou vyspělost oproti ostatním župám Chorvatska. Istrijská župa nabývá nejvyšších hodnot v rámci skupiny ostatních indikátorů, kde se dokonce dostává daleko před Záhřeb. K tomu kroku jí pomáhají zejména ukazatele podílu věřících obyvatel a podíl cizinců žijící na území župy. Také třetí místo tabulky zůstává stejné jako u předchozí metody. Zde se nachází Přímořsko-koskokotarská župa. Tato župa nabývá stejných hodnot v oblasti sociálních a ekonomických ukazatelů, v rámci skupiny ostatních indikátorů je zde možné vidět lepší výsledky. Ani v jedné skupině se však nedostává na lepší výsledky nežli hlavní město Záhřeb. Ke změně však dochází již u čtvrtého místa tabulky, kde se nyní objevuje Splitsko-dalmatinská župa.

Tabulka č. 9: celkové indexy získané na základě metody odchylky od mediánu

župa/indikátor	ekonomický index	sociální index	index ostatní	celkový index	celkové pořadí
Bjelovarsko-bilogorska	94	31	127	75,40	11
Brodsko-posavska	85	39	69	63,40	18
Dubrovačko-neretvanska	108	79	90	92,80	7
Grad Zagreb	150	231	148	182,00	1
Istarska	115	102	238	134,40	2
Karlovačka	99	45	122	82,00	10
Koprivničko-križevačka	103	44	75	73,80	13
Krapinsko-zagorska	96	37	62	65,60	19
Ličko-senjska	96	80	90	88,40	9
Medimurska	104	38	86	74,00	15
Osječko-baranjska	101	24	115	73,00	14
Požeško-slavonska	87	44	86	69,60	16
Primorsko-goranska	122	122	172	132,00	3
Sisačko-moslavačka	98	-8	130	62,00	20
Splitsko-dalmatinska	100	102	95	99,80	4
Šibensko-kninska	100	87	106	96,00	6
Varaždinska	105	46	81	76,60	12
Virovitičko-podravska	85	40	89	67,80	17
Vukovarsko-srijemska	86	-8	117	54,60	21
Zadarska	101	99	87	97,40	5
Zagrebačka	102	98	81	96,20	8

Zdroj: vlastní výpočty

Pořadí se nezměnilo ani v rámci nejzaostalejší župy Chorvatska, kterou je i nadále Vukovarsko-srijemská župa, která tvoří nejvýhodnější cíp Chorvatského státu. Proměny se však dostává předposlední místo tabulky, kde se na místo Virovitičko-podrávské župy objevuje župa sisacko-moslavacká. Tato župa nabyla nejhorších hodnot v rámci skupiny sociálních indikátorů, kde se dostává do záporných hodnot a to zejména kvůli celkovému přírůstku obyvatelstva. Další v pořadí je pak Krapinsko-zagorská župa, která stejně jako předchozí župa nabývá nejhorších hodnot v rámci sociálních indikátorů, i když již nespadá do záporných hodnot. Již zmíněná Virovitičská župa si polepšila na sedmnácté místo tabulky, kde se ocitá pomocí ekonomických i ostatních ukazatelů.

Celou situaci graficky znázorňuje výše uvedená mapa, kde je jasně patrný posun jednotlivých žup. V toto případě dochází k ideální územní polaritě na území Chorvatska, které je však rozděleno na tři základní části, nikoliv na dvě, jak se předpokládalo. První část představuje celá Dalmácie a Istrie,

tedy pobřežní část Chorvatska, zde se nachází regiony inklinující k Západu, tedy regiony ekonomicky vyspělejší. Druhou část představuje vnitrozemské Chorvatsko s výjimkou hlavního města Záhřebu a Záhřebské župy. Vnitrozemí se zde projevilo, jako zastávající část Chorvatska. Poslední částí, jakýsi ostrov mezi zaostávajícími župami tvoří župa hlavního města Záhřebu a navazující Záhřebská župa, tento fakt jen potvrzuje dominanci hlavního města, které ačkoliv je obklopeno upadajícími regiony, tak stále vykazuje daleko vyšší výsledky, než kterých dosahují zbylé Chorvatské župy.

Tabulka č. 10: porovnání pořadí Chorvatských žup dle obou typů analýz

župa/indikátor	celkový index odchylky od mediánu	celkové pořadí- metody odchylky od mediánu	celkové pořadí (index) metoda pořadí	celkové pořadí regionu- metoda pořadí
Bjelovarsko-bilogorska	75,4	11	13,50	16
Brodsko-posavska	63,4	18	15,33	18
Dubrovačko-neretvanska	92,8	7	7,63	4
Grad Zagreb	182	1	2,10	1
Istarska	134,4	2	5,43	2
Karlovačka	82	10	10,57	9
Koprivničko-križevačka	73,8	13	12,70	15
Krapinsko-zagorska	65,6	19	15,67	19
Ličko-senjska	88,4	9	12,53	14
Medimurska	74	15	12,13	11
Osječko-baranjska	73	14	11,17	10
Požeško-slavonska	69,6	16	14,37	17
Primorsko-goranska	132	3	5,83	3
Sisačko-moslavačka	62	20	12,20	12
Splitsko-dalmatinska	99,8	4	8,77	6
Šibensko-kninska	96	6	9,77	8
Varaždinska	76,6	12	12,37	13
Virovitičko-podravská	67,8	17	15,70	20
Vukovarsko-srijemska	54,6	21	16,30	21
Zadarska	97,4	5	7,70	5
Zagrebačka	96,2	8	9,23	7

Zdroj: vlastní zpracování

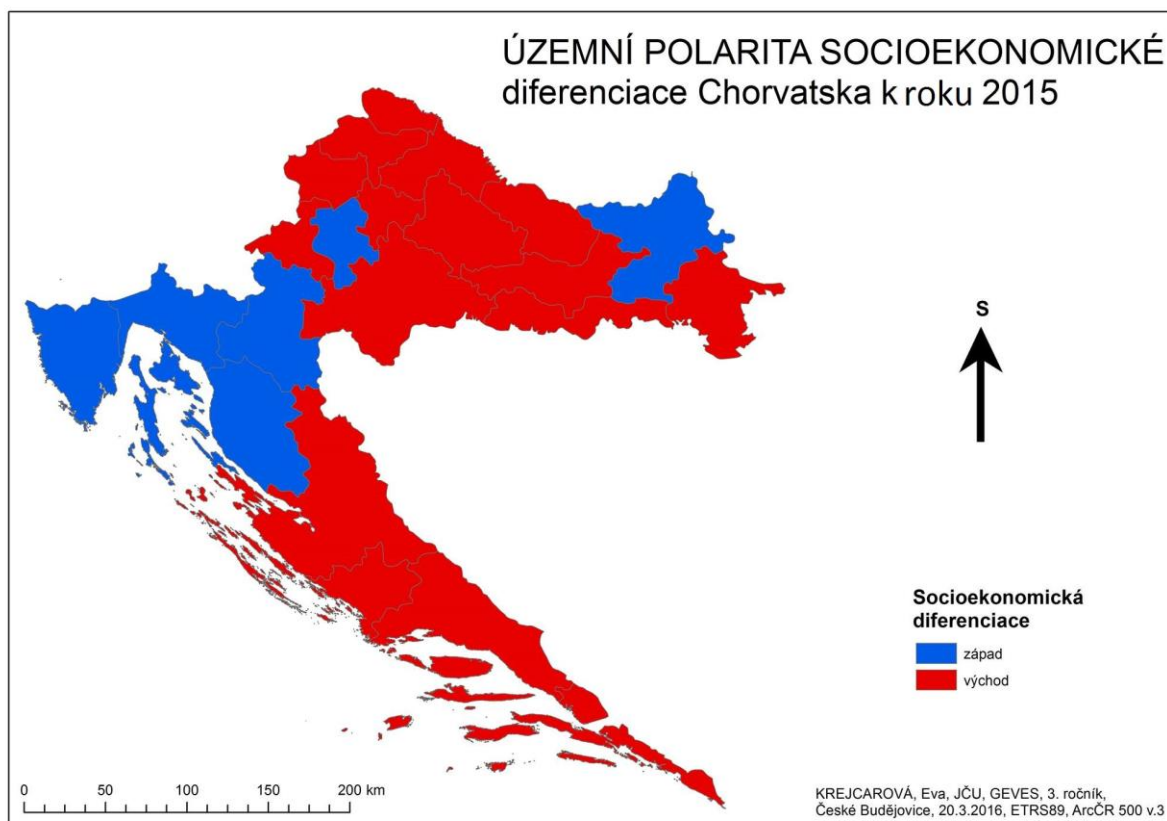
Nejpřehlednější srovnání těchto dvou metod nabízí výše uvedená tabulka, která ukazuje nejen celkové pořadí žup v rámci obou metody, ale také všechny výsledné indexy. Zde je patrné, že

první místo v rámci obou metod si drží Záhřeb. U celkového indexu pro metodu odchylky od mediánu je navíc velmi patrný jeho náskok vůči Istrijské župě, která zaujímá druhé místo tabulky, tento fakt jen znovu potvrzuje dominanci hlavního města. Na druhém místě, jak již bylo zmíněno, stojí Istrijská župa, která předbíhá Záhřeb například v počtu cizinců obývajících její území, tento ukazatel je však potřebné brát s jistou rezervou neboť podíl cizinců obývajících tuto část země je dán historickým vývojem Istrie. Značnou část těchto cizinců totiž tvoří Italové, kteří na toto území nepřišli za lepší životní úrovní, jak tomu bývá u vyspělých regionů, nýbrž zde pouze zůstali z dob Italské nadvlády nad Istrií. Pokud bychom brali množství cizinců, kteří přišli na území Istrie za kvalitnějším životem, než co jim nabízí jejich vlastní stát, mohli bychom tyto cizince radikálně omezit i třeba jen na Albánce, kteří utekli ze země z politických důvodů či na Rumunce, kteří sice odešli z Rumunska již v době pronikání Turků na Balkán, ovšem své postavení a své životy zde si natolik přizpůsobili zdejšími podmínkami, že ani po odchodu Turků zpátky do svého státu se nechtěli do Rumunska vrátit. Zatímco čtvrté místo tabulky u metody pořadí si drží Dubrovačko-neretvanská župa, tak na čtvrtém místě u metody odchylky od mediánu se zjevuje Splitsko-dalmatinská župa, která si zde polepšila z šestého místa tabulky. K tomuto pokroku jí pomohlo hned několik faktorů, prvním z nich poměrně vysoká míra urbanizace, ta souvisí i s vyšším podílem vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva a v neposlední řadě také menším podílem věřícího obyvatelstva. Pátém místě, u obou metod, stojí Zadarská župa. Na opačné straně, tedy na konci tabulky stojí v obou případech Vukovarsko-srijemská župa, která tak potvrzuje své postavení jako nejzaostalejší župa celého Chorvatska. Poslední místa tabulek jsou však již přeházená, překvapením je snad jen Virovičsko-podrávská župa, která ve výsledcích metody pořadí zaujímala poslední místo tabulky, ovšem v rámci metody odchylky od mediánu si polepšila až na sedmnácté místo pořadí, její místo tak zabrala Sisacko-moslavačská župa, která si výrazně pohoršila.

6. Syntéza územní polarity Chorvatska

Po zhodnocení výsledků předchozích dvou metod přichází na řadu interpretace konečných výsledků, níže uvedená mapa tak znázorňuje výsledek výpočtů územní polarity socioekonomické diferenciaci Chorvatska, jak je z mapy patrné, tak územní polarita na území tohoto státu nevyšla ideálním způsobem, který se znázorněn na další mapě. V toto případě se regiony inklinující k Západu nacházejí převážně v severní části Dalmácie, dále se k nim řadí hlavní město Záhřeb a Osijecko-baranjská župa. Osijecko-baranjská župa, tak potvrzuje svoje dominantní postavení v rámci východní Slavonie, kdy potvrzuje sílu svého hlavního města Osijek. Mezi regiony inklinující k Východu tak lze řadit regiony zabírající jižní část Dalmácie a zbytek Slavonie. Pokud se však na regiony jižní Dalmácie zaměříme z geografického hlediska, je patrné, že svým směrem zabíhají do východní části země.

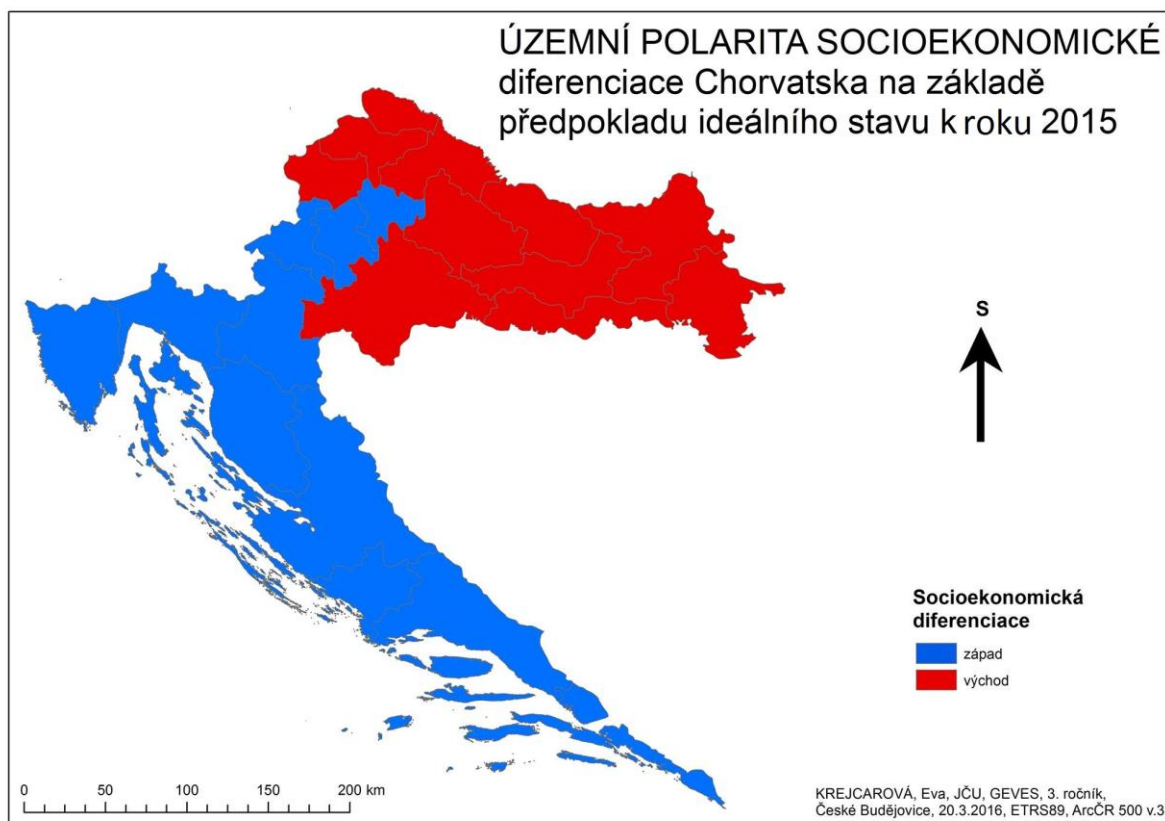
Mapa č. 14 - Územní polarita socioekonomické diferenciaci Chorvatska

zdroj: Vlastní zpracování

V případě ideálního stavu územní polarity socioekonomické diference Chorvatska, by bylo Chorvatsko rozděleno na dvě části a to na pobřežní a vnitrozemskou část. Hranici mezi těmito celky by tvořila Záhřebská župa spolu s hlavním městem, které by již byly z Východní strany byly obklopeny zaostávajícími regiony, avšak jejich společná ekonomická síla dosahuje takových hodnot, že by je přítomnost těchto regionů neměla šanci ovlivnit. Nejbližší tak těmto výsledkům byla metoda odchylek od mediánu, která území Chorvatska rozdělila téměř ideálním způsobem.

Mapa č. 15 - ideální stav územní polarity socioekonomické diference Chorvatska

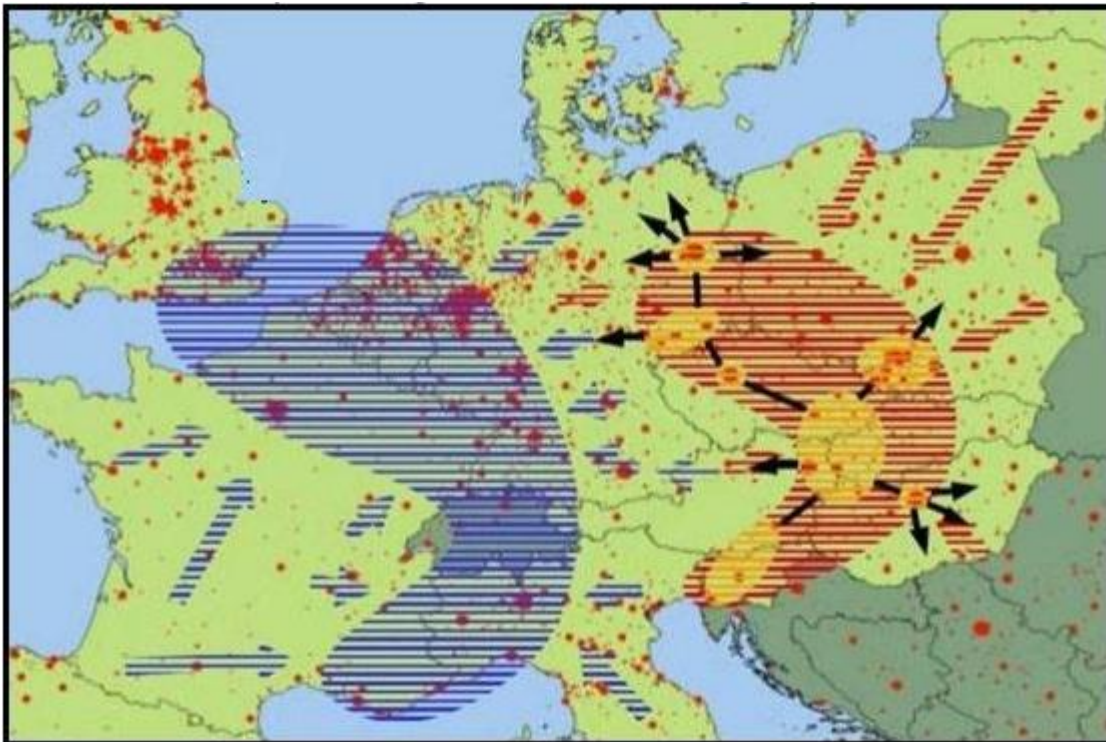

Zdroj: vlastní zpracování

6.2 Hlavní determinanty územní polarity Chorvatska

Je důležité uvědomit si, že územní polarita se neprojeví, pokud v daném státě neexistují determinanty, které by jí způsobily. Prvním takovým determinantem je jistě poloha státu. Těsná blízkost Balkánského poloostrova a východní Evropy, zároveň však spolupráce, obchod se státy západními a v neposlední řadě i vstup do Evropské unie, tedy střed zájmů Východních i Západních, způsobuje jistou disparitu území. Velkou nevýhodou Chorvatska je že se nachází daleko od nejvyspělejších center a ekonomických os Evropy. Teoreticky by se v blízkosti Chorvatska však mohla objevit nová ekonomická osa tzv. Nový (Červený) banán, tato osa by však jen procházela v těsné blízkosti Chorvatska i tak by ale jeho ekonomickou situaci mohla ovlivnit.

Obrázek č. 2 - Modrý banán a potencionální nové evropské jádro

Zdroj: Hungarian spectrum (2015)

Nejspíše nejdůležitějším indikátorem vzniku disparity území je samotný historický vývoj, nebo spíše zlomové okamžiky Chorvatského vývoje. Ačkoliv je historie Chorvatska uvedena výše, je na místě vyzdvihnout alespoň základní „spouštěče“. Může se jevit, že Illyrská říše je příliš dávná historie, na to aby ovlivnila vývoj územní polarity, pravdu však je, že právě během jejího vývoje, došlo k rozdělení Chorvatska území, které se v jistém smyslu udrželo až do dnešní doby. Toto rozdělení země na dvě části se pak podepsalo na dalším vývoji země, neboť nikdy, ani když byly spojeny v jeden stát, se již je nepodařilo natolik spojit, aby se vyvíjely současně. Dokonce i v dnešní době, je vidět rozdílný vývoj těchto dvou částí. Neboť zatímco pobřežní část Chorvatska prosperuje a vzkvétá, tak východní část země tedy Slavonie strádá a nemá dostatek finančních prostředků na obnovu země.

Dalším důležitým mezníkem byly jistě ničivé nájezdy Turků, zejména z přelomu 15. – 16. století. I tyto ničivé nájezdy se projeví spíše ve východní části země a prohloubily tak „ekonomickou propast“ mezi těmito regiony.

Dle Perenčević, Rychlík (2008) velmi významné období znamenalo pro Chorvatsko období Titovo Jugoslávie. Během této doby se Chorvatsko odvrátilo od vlivu Stalina a Sovětského svazu a obrátilo svoji orientaci na Západ. Vývoj tohoto státu byl zcela odlišný od ostatních komunistických států střední Evropy. Chorvatsko dostávalo dostatečné zásoby od západních spojenců, mohlo tedy upustit od tzv. pětiletého plánu a výroba se orientovala na hlavně na zisk, existovalo zde soukromé zemědělství a podnikání. Nejspíše nejdůležitějším faktorem však zde byl rozvoj cestovního ruchu. Chorvatsko se tak tzv. „otevřelo Evropě“. Chorvatská letoviska však v té době svým luxusem nemohly konkurovat například Francouzské riviéře, i tak v té době sem však proudily miliony turistů. Pro Čechy byla třeba dovolená u Jadranu výhodnější než dovolená v Tatrách, ovšem za jakou cenu. Tento rozvoj, později přispěl k rozpadu Jugoslávie, který nastal po smrti Tita. Chorvatsko a Slovinsko již nechtěli doplácet na ostatní a zaostalé státy Jugoslávie a snažily se tak najít cestu z této federace. Pozdější pokus o osamostatnění však přinesl v 90. letech rozsáhlé balkánské války, které nejen území Chorvatska zdevastovaly a finančně vyčerpaly, ale připravily Chorvatsko i o zahraniční investory, kteří mohli zemi znovu oživit.

Celkovou rozlišnost daných územních jednotek lze spatřovat i v samotných indikátorech, při aplikaci na dané území. Základním stavebním kamenem Západních regionů je spolupráce, ta je patrná u států na pobřeží, který v rámci rozvoje země spolupracují nejen spolu, ale také se státy západní Evropy. Vyspělé regiony se vyznačují poměrně vysokým HDP, nízkou mírou nezaměstnanosti, vysokým počtem VŠ vzdělaných obyvatel. Tyto faktory však nejsou konečné. U Chorvatska je možné předpokládat, že jako stát s poměrně vysokou mírou religiozity bude stále udržovat tradiční model rodiny. Čím víc se však Chorvatsko přibližuje standardům Západní Evropy, tím víc, je tento faktor potlačován. V dnešním Záhřebu jen těžko budeme hledat rodinu s vysokým počtem dětí, spíše se zde objevují svobodné matky nebo klesá porodnost. Naopak typické venkovské regiony se právě vyznačují velkou rodinou a obzvláště udržování místních tradic.

6.3 Kategorizace indikátorů dle míry polarity

Ke správnému určení územní polarit daného státu je potřeba přiřadit daným indikátorům i míru, kterou se na výsledku územní polarit podílejí. Pro rozčlenění těchto indikátorů bylo potřeba umělého vytvoření třech základních skupin. První skupinu tvoří indikátory s vysokou mírou polarit, druhou skupinu tvoří indikátory se střední mírou polarit a poslední skupinu tvoří indikátory s minimální hodnotou míry polarit. Indikátory byly do těchto skupin na základě velikostí rozdílů nejvyšších a nejnižších hodnot v rámci výsledků metody odchylky od mediánu.

Jak již bylo řečeno první skupina, je tvořena indikátory, jimž byla přiřazena nejvyšší míra územní polarit, do této skupina autorka přiřadila míru podílu cizinců žijících na území Chorvatska. Regiony s vyšším počtem cizí národností struktury spadají pod regiony Západního typu. Emigranti opouštějící své země nejčastěji z ekonomických, národnostních, náboženských nebo politických důvodů. Vyspělejší regiony často bývají povahově shovívavější k cizím národnostem, mohou jim nabídnout vyšší sociální podporu či větší možnost lepšího zaměstnání než regiony zaostávající. V rámci výsledků metody odchylky od mediánu vyšla v této skupině, se značným náskokem Istrijská župa, tato skutečnost, je ovlivněna vysokým podílem italského obyvatelstva. Ti sem však nepřišli, za lepším způsobem života, než který jim nabízí jejich vlastní země, jejich přítomnost zde je dána spíše historickým vývojem této oblasti. Druhou župou s nejvyšším množstvím cizinců byla Vukovarsko srijemská župa, když Istrijská župa má před ní značný náskok. Naopak nejnižších hodnot dosáhla Krapinsko-zagorská župa. Druhý největší rozdíl byl zaznamenán mezi maximální a minimální hodnotou u indikátoru podílu věřícího obyvatelstva. U tohoto indikátoru platilo pravidlo čím vyšší míra religiozity, tím je stát zaostalejší své prvenství obhájila Istrijská župa, kde byl zaznamenaný nejnižší podíl věřícího obyvatelstva, i přes tuto skutečnost, však celková religiozity Istrie dosahuje 84,12 %, což je v porovnání s religiozitou ostatních států střední Evropy poměrně vysoký výsledek. Druhá nejmenší míra religiozity byla zaznamenána na území Primorsko-goranské župa a na třetím místě stojí hlavní město Záhřeb. Naopak v tomto smyslu nejvýchodnějším regionem je Vukovarsko – srijemská župa, na jejímž území se nachází nejvyšší podíl věřícího obyvatelstva, přesněji hodnoty dosahují 97,53 %.

Při výběru dalšího indikátoru, dle oficiálních výsledků sice vycházel celkový přírůstek obyvatelstva, avšak takového výsledku dosáhl v podstatě zásluhou mísení kladných a záporných hodnot, na místo přírůstku byl vybrán indikátor výsledků podílu vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva. Při sledování tohoto ukazatele zaujala první místo župa hlavního města Záhřebu, kdy mezi první a poslední župou je rozdíl mediánové odchylky 228, což je stále poměrně vysoké číslo. Záhřeb zaujímá prvenství zejména díky vysoké koncentraci počtu vysokých škol, právě do hlavního města, druhým faktorem je poměrně malá vzdálenost Ljublaně, jako hlavního města Slovinska, tudíž

obyvatelstvo stále poměrně často využívá studia v zahraničí. Naopak nejmenšího výsledku dosáhla Virovitičko-podravská župa.

Ačkoliv je HDP poměrně významným a celosvětovým ukazatel vyspělosti států, v této studii svým významem spadá do skupiny střední míry polarizace území. I přes tuto skutečnost, však rozdíl nabývá hodnoty 152. Dle předpokladu dosahuje nejvyššího HDP župa hlavního města Záhřebu, to je ovlivněno faktem, že Záhřeb je ekonomickým a finančním centrem Chorvatského státu. Druhého místa zaujímá Istrijská župa, která jak již bylo několikrát řečeno, žije z příjmů z cestovního ruchu. Velmi podobných výsledků dosahuje Primorsko-goranská župa, která je svým charakterem velmi podobná předchozí župě. Naopak nejnižšího hodnocení se do dostalo Brodsko-posavské a Vukovarsko-srijemske župě. Jako další ukazatel zde byl zařazen indikátor míry celkového přírůstku/úbytku obyvatelstva. Zde prvenství zaujala župa hlavního města Záhřebu, jak již bylo zmíněno v metodice, tak celkový přírůstek/obyvatelstva je tvořen jak přirozeným přírůstkem, tak i migračním saldem a právě migrační saldo vyzdvihává hodnoty hlavního města, stejně tak je tomu u příkladu druhého místa, kde se umístila Primorsko goranska župa. Naopak nejnižších hodnot tohoto ukazatele nabývá župa Sisačko-moslavačka a Osječko-baranjska župa. Střední míra polarizace území byla také přidělena míře urbanizace. Ta je významná především pro Hlavní město Záhřeb, kde se urbanizace dostává na hodnotu 100 %. Významným faktorem tohoto ukazatele je přítomnost velkých měst v daných župách, jejich rozmístění však bylo uvedeno výše. Posledním indikátorem této skupiny je úhrnná rozvodovost na území Chorvatska. V rámci výpočtu metody odchylky od mediánu opět obhájila své prvenství župa hlavního města Záhřebu. Opět zde autorka uplatnila pravidlo, čím vyšší míra rozvodovosti, tím vyspělejší daný region je. Překvapující není ani poslední místo této tabulky, kde se umístila Vukovarsko-srijemská župa, tedy župa čistě Východního typu. Překvapením však je předposlední místo tabulky, kde se umístila Ličko-senjská župa, jelikož tato župa byla přidělena k Západním regionům, tak v rámci toho ukazatele vykazuje rysy Východního typu regionu.

Poslední skupinu, které je dán nejmenší význam tvoří průměrná hrubá měsíční mzda, volební preference parlamentních voleb roku 2015 a konečně nezaměstnanost. V rámci hrubé měsíční mzdy činí rozdíl mezi maximální a minimální hodnotou pouhých 50. Na vrcholu tabulky se opět umístil Záhřeb, který vyšší hrubé měsíční mzdy má velký náskok před Istrijskou župou, která se umístila za ním. Rozdíl mezi těmito župami nabývá hodnoty 26. Naopak nejmenší hrubé měsíční mzdy byly zaznamenány na území žup Medimurské, Varaždinské a Virovitičko-podravské. Pokud vycházíme z předpokladu, že volební vyšší volební preference vítězné volební strany inklinují směr k Západu, pak župa s největším počtem hlasů pro volební koalici HDZ je Varaždinská župa. Tento směr volebních preferencí byl dán na základě hlasování v hlavním městě Záhřebu, tedy regionu ve všech ukazatelích čistě Západnímu. Druhé místo pak zaujala Medimurská župa a na třetím místě již zmíněný Záhřeb. Poslední příčku tohoto ukazatele zaujímá Istrijská župa. Nejmenší význam je kladen indikátoru

nezaměstnanosti, zde je rozdíl mezi maximální a minimální hodnotou pouhých 32. Opět nejnižší nezaměstnanost byla zaznamenána na území hlavního města a nejhůře v této tabulce obstála opět Vukovarsko-srijemská župa.

Tabulka č. 11: Kategorizace ukazatelů dle míry územní polarity

podíl cizinců	vysoká
věřící obyvatelstvo	
VŠ vzdělané obyvatelstvo ve věkové skupině 25-65	
HDP/obyvatele	střední
celkový přírůstek/úbytek obyvatelstva	
urbanizace	
úhrnná rozvodovost	nízká
EAO v terciérním sektoru	
průměrná hrubá mzda	
volební výsledky HDZ v parlamentních volbách	
nezaměstnanost	

Zdroj: vlastní zpracování

7. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo sledování územní polarizace socioekonomické diferenciaci Chorvatska. Vzhledem ke skutečnosti, že pro analýzu byly použity dva způsoby výpočtu, je více než pravděpodobné, že výsledky některých regionů vyjdou v těchto metodách rozlišeně. Tato situace zde vážně nastala. Takovou župou byla například Osiječko - barajnská župa, která se v rámci metody pořadí ocitla mezi vyspělými regiony, zatímco v rámci metody odchylky od mediánu se projevila jako zaostávající župa. Další takovou je i Ličko-senjská župa, která v rámci těchto dvou metod nabývá přesně opačných hodnot.

Výchozí hypotéza vycházela z předpokladu Nováčka (2012), že tradiční poloha zemí střední Evropy mezi vyspělým Západem a zaostávajícím Východem má za následek určité rozdíly mezi kraji uvnitř těchto států. Ačkoliv územní polarizace socioekonomické diferenciaci Chorvatska nevyšla ideálním způsobem, lze na příkladu Chorvatska pozorovat rozdíly způsobené právě vzájemným působením těchto celků. Regiony nacházející se geograficky ve Východní části země, po většinu doby vykazovaly horší výsledky, nežli regiony, rozkládající se na pobřeží Jaderského moře. Vzorovými příklady pak jsou Istrijská a Vukovarsko-srijemská župa. Istrijská župa, pokud zde nepočítáme výsledky hlavního města, téměř vždy vykazovala nejvyšší hodnoty a v obou metodách se projevila jako region silně inklinující k Západu, zatímco Vukovarsko-srijemská župa, tvořící nejvýchodnější cíp Chorvatského státu, téměř vždy výrazně zaostávala za ostatními regiony.

Druhá hypotéza poukazovala na převažující negativní vliv působení vyspělejších regionů na méně vyspělé regiony, který však může být doplněn i pozitivními vlivy. Také toto tvrzení lze na příkladu Chorvatska potvrdit. Zatímco vnitrozemské Chorvatsko těží ze zemědělství, které mu poskytuje úrodná Panonská nížina, tak přímořské oblasti, převážně zásluhou rozvoje cestovního ruchu bohatnou výrazně rychleji. Státní peníze utržené z cestovního ruchu, ovšem putují převážně do přímořských oblastí, kde jsou investovány do renovace turistických destinací. Velkým problémem se tak stává stále se prohlubující rozdílnost těchto dvou regionů, kdy zatímco pobřeží nabývá na síle, tak vnitrozemí slábne a zaostává. Lze zde však najít i pozitivní vliv přímořské oblasti na vnitrozemské regiony, neboť každoroční narůstající počet turistů nedokáže Dalmácie uživit bez zapříčinění Slavonie. Dalmácie se tak stává závislou na dovážení zemědělských produktů ze Slavonie. Dalším pozitivním vlivem je jistě nabídka pracovních sil, kterou Dalmácie Slavonii poskytuje. V období hlavní turistické sezóny, tak velká část Slavonské populace putuje do Dalmácie, kde nachází uplatnění prostřednictvím brigád.

Třetí hypotéza vycházela z předpokladu, že fyzicko-geografické podmínky ovlivní hodnoty některých ekonomických ukazatelů. Chorvatsko tedy znovu pomyslně rozdělíme na dvě části, ekonomicky vyspělejší pobřežní část, která těží z příjmů z cestovního ruchu a na zaostávající

vnitrozemskou část, která se rozkládá na území Panonské nížiny. Pobřežní část, ovlivněná zejména pohořím Velebit či Dinárskými horami nemá prostor pro rozvoj jiných aktivit, než které jí poskytuje pobřeží Jaderského moře, tedy na rozvoj cestovního ruchu, potravinářského průmyslu orientovaného na zpracování ryb či na stavbu lodí a s ní spojenou lodní dopravu. Na druhé straně Slavonie těží ze zemědělství, které mu poskytuje úrodná Slavonská nížina. Lze tak na příkladu Maďarska (Kebza 2015) potvrdit i druhou část hypotézy, kde indikátory vnitrozemské oblasti spadajících do ekonomické skupiny nabývají nižších hodnot, než indikátory ekonomické skupiny pobřežních oblastí.

čtvrtá hypotéza vychází z výsledků prací Kněžíčková (2015) a Ležáková 2014, kdy se hlavní města vybraných států, tedy Německa a Rakouska, sice nacházely ve východní části země, avšak vykazovaly, a to zejména v rámci ekonomických ukazatelů, hodnoty bližší rozvinutým západním regionům. Záhřeb, jehož poloha již byla několikrát diskutována, se nachází na území Slavonie, tedy teoreticky ve východnější části země. Také toto tvrzení lze potvrdit, neboť v rámci ekonomických ukazatelů dosahoval Záhřeb vždy lepších výsledků, nežli ostatní župy. V rámci hodnot pro HDP/obyvatele, nezaměstnanosti či průměrné hrubé domácí mzdy se Záhřeb držel vždy na prvním místě, ekonomické ukazatele však nebyly jediné, ve kterých by Záhřeb vynikal, své prvenství našel i v převážné většině zbylých indikátorů.

Poslední hypotéza se opírá o vztah míry religiozity s mírou urbanizace. Předpokládá, že více urbanizované oblasti, budou vykazovat nižší míru religiozity. Jak již bylo několikrát řečeno, tak v porovnání se zbylými státy střední Evropy vyazuje Chorvatsko poměrně vysokou míru religiozity, to však nijak neovlivňuje fakt, že nejvíce urbanizované území Záhřebu, patří mezi Chorvatské župy s nejmenším podílem věřících obyvatel. Totéž platí například i u Istrijské župy, kde je míra urbanizace poměrně vysoká, avšak míra religiozity na poměry Chorvatska, poměrně nízká.

Území Chorvatského státu tak bylo rozděleno na více částí než jen na 2, jak autorka předpokládala v úvodní části práce, nicméně došlo k potvrzení všech stanovených hypotéz. V tomto případě směr gradientu nabývá západovýchodního směru, jedná se tak o typ západovýchodní duality. Chorvatské župy byly rozděleny v poměru 6:15, kde převažovaly regiony inklinující k Východu. Překvapivé však bylo postavení Osijecko-Baranjské, která ačkoliv se rozprostírá na území východní Slavonie, tak prokázala výsledky župy inklinující k Západu. Tento fakt potvrzuje dominanci a sílu hlavního města této oblasti - Osijek, který se zapříčinil o vysoké výsledky v rámci vybraných indikátorů.

8. Zdroje

8.2 Knižní zdroje:

- BAAR, V. (2001): Národy na prahu 21. století: Emancipace, nebo nacionalismus? Nakladatelství Tilia, Ostrava, 415 s.
- BLAŽEK, J. (1999): Teorie regionálního vývoje: je na obzoru nové paradigma či jde o pohyb v kruhu? Geografie – Sborník ČGS, 104, č. 3, ČGS, Praha, s. 141-160.
- BLAŽEK, J., UHLÍŘ D. (2002): Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace, Karolinum, Praha, 342 s.
- BÉREND, I. T., RÁNKI, G. (1974): Economic Development in East-Central Europe in the 19th and 20th Centuries. Columbia University Press, New York – London, 402 s.
- ČAVRAK, V. (2003): Održivi razvoj ruralnih područja Hrvatske, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, s. 17
- CVRTILA, V. (2000a) "Republika Hrvatska – gateway prema jugoistočnoj Europi", Politička misao, Zagreb, s. 161-172
- DAVIES, N. (2007): Europa między wschodem a zachodem. Znak, Kraków, 351 s.
- GURŇÁK, D. (2007): Vývoj politickej mapy stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy – historickogeografická analýza. KartPrint, Bratislava, 208 s. + CD-ROM.
- HAGGETT, P. (1983): Geography: A Modern Synthesis. Harper&Row Publishers, New York, 620 s.
- HAMPL, M. (2005): Sociogeografická regionalizace, metropolizace a změny vztahové organizace. In: Hampl, M.: Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext. Praha: PŘF UK, s. 77- 101.
- HALECKI, O. (2000): Historia Europy – jej granice i podziały. Lublin, 186 s.
- HAVLÍČEK, T., CHROMÝ, P. (2001): Příspěvek k teorii polarizovaného vývoje území se zaměřením na periferní oblasti. Geografie – Sborník ČGS, 106, č. 1, s. 1–11.
- HOLUBEC, S. (2006): Teorie světového systému Immanuela Wallersteina, Desertační práce, Univerzita Karlova v Praze, Praha, 161 s.
- HRABCOVÁ, J. (2009): Cesta Chorvatska do Evropské unie, Magisterská práce, Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, historický ústav, Brno, 171 s.
- JORDAN, T. G. (1996): The European Culture Area. HarperCollins College Publishers, New York, 428 s.
- KEBZA, M. (2015): Územní polarita socioekonomické diferenciacie Maďarska, Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 79 s.
- Kolektiv autorů (2005): Problémy periferních oblastí, univerzita Karlova v Praze, Praha, 184 s.

- KREJČÍ, O. (2000): Geopolitika středoevropského prostoru. Horizonty zahraniční politiky České republiky a Slovenské republiky. Ekopress, Praha, 319 s. (2. vydání 2010)
- KUBÁT, M. a kolektiv autorů (2004): Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy, Eurolex Bohemia, Praha, 214 s.
- KŘEN, J. (2005): Dvě století střední Evropy. Argo, Praha, 1109 s.
- LEŽÁKOVÁ, L (2014): Územní polarita socioekonomické diferenciacie Rakouska, Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 69 s.
- MADDISON, A. (2002): The world Economy: A Millennial Perspective. OECD – Development Centre Studies, Paris, 383 s.
- MÁDR, M. (2012): Vývoj politického a institucionálního prostředí Chorvatska a Srbska v letech 2000 až 2010, bakalářská práce, Mendlova univerzita v Brně, Brno, 82 s.
- MAGOCSI, P. R. (2002): Historical Atlas of Central Europe. University of Washington Press, Seattle, 274 s.
- MICHALSKI, T. (2005): The Geographical Aspects of the Transformation Process in Central and East-Central Europe. Bernardinum, Gdynia, 235 s.
- MOUOCHOVÁ, K. (2012): Parlamentní volby v Chorvatsku 2011, Parlamentní listy, Praha, 21 s.
- NOVÁČEK, A. (2012): Dualita Evropy: historickogeografická analýza. Nakladatelství ČGS – edice Geographica, Praha, 241 s.
- NOVÁČEK, A. (2012): Historical-geographical Aspects of Duality in Europe. Historická geografie–Historical Geography, 38, No. 1, HÚ AV ČR, Prague, p. 185-203.
- PERENČEVIC, M., RYCHLÍK, J. (2008): Dějiny Chorvatska. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 574 s.
- PESSER, F. (2015): Územní polarita socioekonomické diferenciacie Slovinska, Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 71 s.
- PAVIĆ, R. (1973): Geopolitički i geostrateški aspekti u nekim radovima Miroslava Krležje. Forum, 12, 7/8, Zagreb, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, s. 82–116.
- PURŠ, J. (1973): Průmyslová revoluce. Vývoj pojmu a koncepce. Academia, Praha, 733 s.
- RUPNIK, J. (1992): Jiná Evropa. Prostor, Praha, 352 s.
- SUTTROVÁ, P. (2014): Rozvodovost v evropském srovnání, bakalářská práce, univerzita Karlova v Praze, Praha, 71 s.
- SZÜCS, J. (2001): Tri historické regióny Európy. Kalligram, Bratislava, 131 s.
- ŠESTÁK, M. a kol (1998): Dějiny jihoslovanských zemí. Nakladatelství ,Lidové noviny, Praha 759 s.
- TOUŠEK, V., KUNC, J., VYSTOUPIL, J. a kol. (2008): Ekonomická a sociální geografie. 1. vydání. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, 411 s.

VÁCHA, L. (2014): Územní polarita socioekonomické diferenciacie Polska, Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 77 s.

VOJE, I. (1994): Nemirni Balkan: Zgodovinski pregled od 6. do 18. stoletja. DZS, Ljubljana, 296 s

WANDY CZ, P. S. (2004): Střední Evropa v dějinách od středověku do současnosti. Academia, Praha, 302 s.

WALLERSTEIN, I. (1979): The Capitalist World-Economy. Cambridge, MA, Cambridge University Press.

WEITHMANN, M. W. (1996): Balkán: 2000 let mezi východem a západem. Vyšehrad, Praha, 440 s.

ZUPANČIČ, J. (2007): Nemirni Balkan: med lokalizacijo in globalizacijo. Geografski obzornik, 54, št. 1, s. 4–13.

ZORKO, M. (2014): Politička geografija, geopolitika i geostrategija u Političkoj misli od 1964. do 2013. godine, In Pavić, R. (2014): Politička misao, s. 109 – 132

ZUPANČIČ, J. (2007): Nemirni Balkan: med lokalizacijo in globalizacijo. Geografski obzornik, 54, št. 1, s. 4–13.

ZWETTLER, O. (1992): Historická geografie světa I.: Evropa (5.–17. století). Masarykova Universita, Brno, 227 s.

8.3 Internetové zdroje

BUSINESSINFO (2015): Souhrnné teritoriální informace – Chorvatsko, Záhřeb, dostupné online na: <http://services.czechtrade.cz/pdf/sti/chorvatsko-2015-06-01.pdf> (cit. 2. 3. 2016)

Český statistický úřad, oficiální internetové stránky:

DEFILIPPIS, J. (2006): Hrvatska u ruralnom prostoru Europe, dostupné online na: <http://hrcak.srce.hr/file/53179> (cit. 2. 3. 2016)

EUROSTAT (2016): Statistický úřad Evropské unie, dostupné online na: <http://ec.europa.eu/eurostat> (cit. 2. 3. 2016)

DZS (2016): Chorvatský statistický úřad, dostupné online na: http://www.dzs.hr/default_e.htm (cit. 2. 3. 2. 2016)

DZS (2013): Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2013, Zagreb, dostupné online na: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2013/sljh2013.pdf (cit. 2. 3. 2016)

EUROPEDIA (2015): European travel, trivia, history and population genetics, dostupné online na: http://www.eupedia.com/europe/economic_maps_of_europe.shtml (cit. 2.3. 2016)

EUROSTAT (2014): Urban-rural typology, dostupné online na: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Urban-rural_typology (cit. 2. 3 2016)

EUROSTAT (2014), statistická ročenka 2014, statistický úřad Evropské unie, dostupné online na :
<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5785629/KS-HA-14-001-EN.PDF/e3ae3b5c-b104-47e9-ab80-36447537ea64> (cit. 2. 3. 2016)

GEOGRAFICKÉ ROZHLEDY (2008) : Neklidný Balkán, Praha, dostupné online na:
<http://geography.cz/geograficke-rozhledy/wp-content/uploads/2008/02/2-3.pdf> (cit. 2. 3. 2016)

HAMPL, M. (2005): Regionální organizace společnosti: principy a problémy studia, dostupné online na: <https://is.muni.cz/el/1431/podzim2005/Z0018H/clanek-Hampl> (cit. 2. 3. 2016)

HAMPL, M. (2007): Regionální diferenciacce současného socioekonomického vývoje v České republice, dostupné online na:
http://sreview.soc.cas.cz/uploads/37b063c882ab7d2042ada9a9a649332938bc3085_433_07-5%20Hampl.pdf (cit. 2. 3. 2016)

HAMPL, M. (2010): Regionální diferenciacce společnosti: obecné typy vývojových procesů, dostupné online na: <http://geography.cz/sbornik/wp-content/uploads/2009/03/g10-1-1hampl.pdf> (cit. 2. 3. 2016)

HUNGARIAN SPECTRUM (2015):Hungarian spectrum: reflections on politics, economics, and culture, dostupné online na: <https://hungarianspectrum.wordpress.com/2011/12/page/4/> (cit. 2. 3. 2016)

KOTÝNKOVÁ, M., KUBELKOVÁ, K. (2010): Indikátory lidského rozvoje se zaměřením na chudobu v České republice, dostupné online na:
http://kdem.vse.cz/resources/relik10/PDFucastnici/Kotynkova_Kubelkova.pdf (cit. 2. 3. 2016)

MINIATARSTVO POLJOPRIVREDE, RIBARSTVA I RURALNOG RAZVOJA (2014): Strategija ruralnog razvoja RH 2008-2013, dostupné online na:
http://seerural.org/1documents/Strategic_Documents2/Croatia/Strategija_ruralnog_razvoja_Republike_Hrvatske_za_razdoblje_2008_2013.pdf (cit. 2. 3. 2016)

VEŘÍČÍ A NEVĚŘÍČÍ V PROSTORU ČESKA (2014):ÚZEMNÍ ROZLOŽENÍ NÁBOŽENSKÝCH CHARAKTERISTIK, dostupné online na:
http://www.religion-landscape.cz/images/pdf/Hupkova_nabozenstvi_v_prostoru.pdf (cit. 2. 3. 2016)

9. Seznam map

Mapa č. 1 - Administrativní členění Chorvatska na župy	16
Mapa č. 2 - HDP na obyvatele	32
Mapa č. 3 - Míra nezaměstnanosti Chorvatska	34
Mapa č. 4 - Průměrný plat na území Chorvatska	35
Mapa č. 5 - míra urbanizace Chorvatska	39
Mapa č. 6 - Míra celkového přírůstku/úbytku obyvatelstva	40
Mapa č. 7 - Míra rozvodovosti Chorvatska.....	42
Mapa č. 8 - Podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva Chorvatska	44
Mapa č. 9 - podíl věřícího obyvatelstva na území Chorvatska	47
Mapa č. 10 - Volební výsledky politické strany Chorvatské demokratické společnosti	49
Mapa č. 11 - Podíl cizinců na území Chorvatska.....	50
Mapa č. 12 - Územní polarita socioekonomické diference na základě metody pořadí.....	53
Mapa č. 13 - Územní polarita socioekonomické diference - metoda odchylky od mediánu	56
Mapa č. 14 - Územní polarita socioekonomické diference Chorvatska.....	60
Mapa č. 15 - ideální stav územní polarit socioekonomické diference Chorvatska	61

10. Seznam tabulek

Tabulka č. 1 : Přehled sledovaných indikátorů územní	18
Tabulka č. 2 : Řazení indikátorů dle jejich hodnot.....	20
Tabulka č. 3 : Ekonomické aspekty v letech 2013, 2014	30
Tabulka č. 4: Sociální aspekty 2012, 2013 a 2014	36
Tabulka č. 5 : Ostatní aspekty v letech 2012, 2013, 2015	45
Tabulka č. 6 : Pořadí jednotlivých regionů Chorvatska podle hodnot vybraných indikátorů.....	51
Tabulka č. 7 : Celkové indexy podle metody pořadí regionů Chorvatska.....	54
Tabulka č. 8 : Indexy získané na základě metody regionálních odchylek od mediánu.....	55
Tabulka č. 9 : celkové indexy získané na základě metody odchylky od mediánu	57
Tabulka č. 10 : porovnání pořadí Chorvatských žup dle obou typů analýz	58
Tabulka č. 11 : Kategorizace ukazatelů dle míry územní polarit	66

11. Seznam obrázků

Obrázek č. 1 - Index lidského rozvoje v evropském kontextu	24
Obrázek č. 2 - Modrý banán a potenciaální nové evropské jádro	62